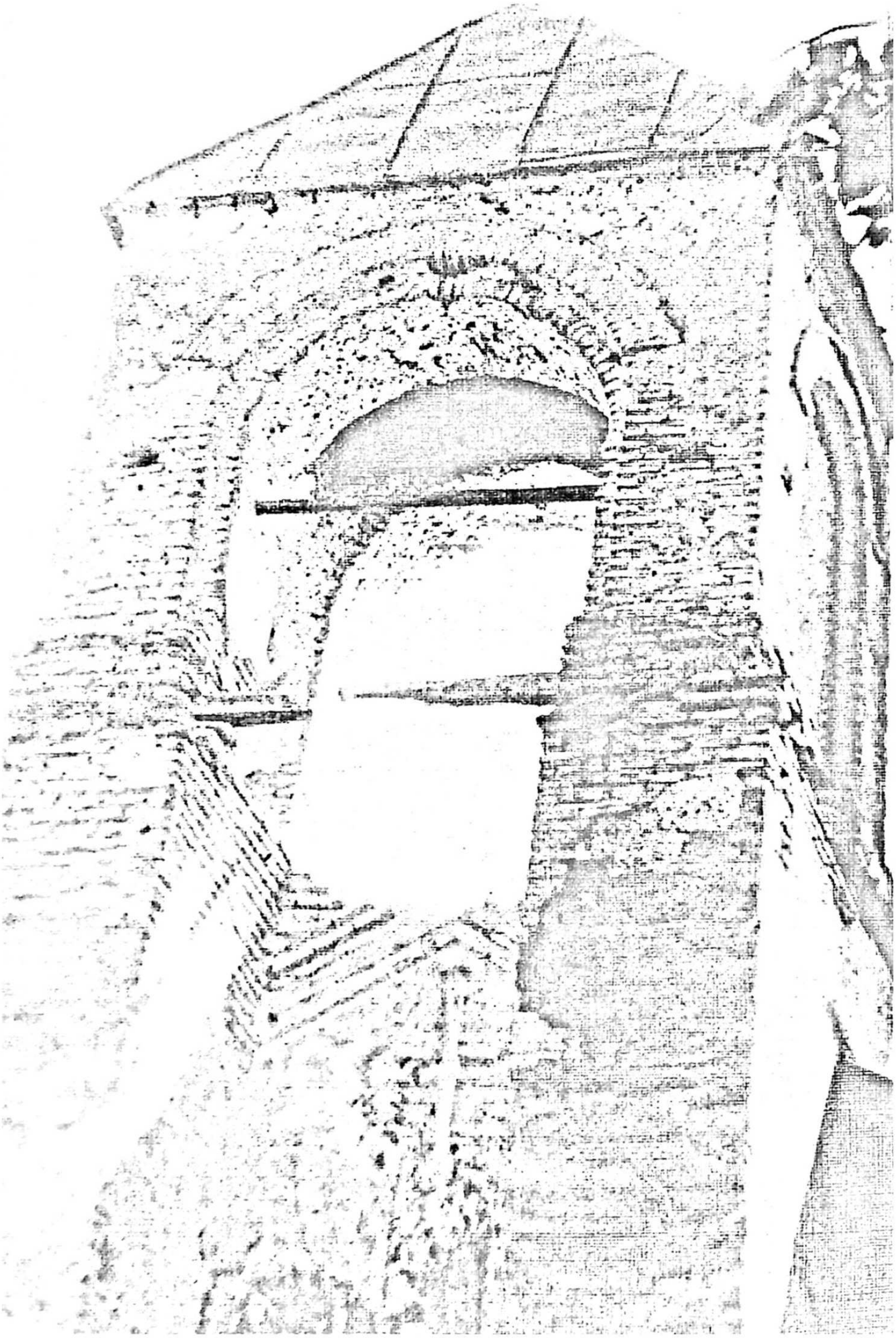

საქართველოს ძეგლთა დაცვის დეპარტამენტი

შიდა ქართლი

ჯავის რაიონის
არქიტექტურული მემკვიდრეობა

1985-1986 წლების ექსპედიციის მასალები

თბილისი
2004
ილიას ფონდი

УДК 72(879.22)
შ.621

ეძღვნება პედაგოგების - რუსუდან მეფისაშვილისა და ვახტანგ ცინცაძის ნათელ ხსოვნას

Светлой памяти педагогов Русудан Меписашвили и Вахтанга Цинцадзе

რედაქტორ-გამომცემელი - ხელოვნებათმცოდნე ცირა დადიანიძე
Редактор - искусствовед **Цира Дадианидзе**

რეცენზენტები:
გივი გაფრინდაშვილი - არქიტექტურის ისტორიკოსი, სპელეისტი, პროფესორი
პარმენ ზაქარაია - აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

Рецензенты:
Гиви Гаприндашвили - историк архитектуры, спелеист, профессор
Пармен Закарая - член-кореспондент Академии наук

გენ. სპონსორი - გია ოქრუაშვილი
Ген. спонсор - **Гиа Окруашвили**

ISBN 99928-0-931-0 (ოთხივე ტომის)
ISBN 99940-0-207-4 (მესამე ტომის)

Департамент охраны памятников Грузии

Шида Картли

Архитектурное наследие Джавского района

Материалы экспедиции 1985-1986 г

Тбилиси 2004

Фонд Ильи

ექსპედიციის მუშაობაში მონაწილეობდნენ ძეგლთა დაცვის სამმართველოს თანამშრომლები: ხელოვნებათმცოდნეები - ცირა დადიანიძე, აკაკი თოფურია; არქიტექტორები - ლადო ვარდოსანიძე, ლადო გიორგაძე, ნინო ბაგრატიონი; ისტორიკოსები - ბაადურ კუპრეიშვილი (ექსპედიციის ხელმძღვანელი) და მარინე აბაშიძე.

ჯგუფის მიერ ჯავის რაიონში დაფიქსირდა და აღიწერა მრავალი ძეგლი. აღმოჩნდა ბევრი ისეთი არქიტექტურული ნიმუშიც,რომელიც მანამდე აღრიცხული არ ყოფილა.

В работе экспедиции принимали участие сотрудники Управления охраны памятников: Искусствоведы - Цира Дадианидзе, Акаки Топурия; архитекторы - Владимир Вардосанидзе, Владимир Гиоргадзе, Нино Багратиони; историки: - Баадур Купреишвили (руководитель группы), Марине Абашидзе и Зураб Тотибадзе. Группой был обнаружен и описан не один памятник в Дэкавском районе. Среди них оказались и такие образцы зодчества, которые ранее не были фиксированы.

კულტურული მემკვიდრეობა მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს ხალხებს შორის თანაცხოვრებისა და ურთიერთნდობის ატმოსფეროს. ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობა კი, ასეთი თანაარსებობის გარეშე წარმოუდგენელია. ამიტომ, დადგა დრო შევურიგდეთ ისტორიას, გავიაზროთ წარსული, შევკრათ დროთა შორის, ჩვენ ორ მოძმე ხალხს - ქართველებსა და ოსებს შორის გაწყვეტილი ჯაჭვი. მხოლოდ მაშინ ვიგრძნობთ თავს ხალხად, რომელსაც გააჩნია საერთო სამშობლო.

Культурное наследие в значительной степени обусловливает атмосферу сосуществования и взаимного доверия между народами. А территориальную целостность страны невозможно представить без такого сосуществивания. Поэтому, настало время, когда нам следует примириться с историей, осмыслить прошлое, наладить разорванную цепь времён между двумя братскими народами - грузинским и осетинским.

წინათქმა

დაკვირვებული კაცის თვალი ადვილად შენიშნავს, რომ ჩვენთვის ერთგვარ მისაბაძ ნიმუშად იქცა დასავლური ცხოვრების მრავალი წესი. თვალის გახელასაც ვერ მოასწრებ ადამიანი, იგი ისე სწრაფად და დაუბრკოლებლად იკიდებს ფეხს ყოველდღიურ ყოფაში.

ამერიკაც ამერიკაა და ევროპაც ევროპა თავისი ხიბლით, სიდიადითა და სიძლიერით, მაგრამ ეს, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს იმას, რომ მათ საზოგადოებას საერთოდ არ აწუხებს არანაირი პრობლემა. ამიტომ, ბრმად ნუ მივბაძავთ დასავლური ცხოვრების წესს, ნუ ავიღებთ მისი "სალაროდან" იაფფასიანს, ჩვენი ტრადიციისა თუ ფსიქოლოგიისათვის მიუღებელს, არამედ ავიღოთ რაციონალური, კარგი, რაც უხვადაა ამ ქვეყნებში და, რითაც ღირსეულად ამაყობენ ამ სახელმწიფოთა მოქალაქეები. ერთი სიტყვით, მე ის მაწუხებს, რომ რაც კარგი გვაქვს ქართველებს და ღვთის წყალობით, ასეთი არც თუ ცოტაა, შევინარჩუნოთ და არ გავცვალოთ ბევრად უფრო იაფფასიანზე.

გამორჩეული და ბევრისათვის გაოცებისა და აღფრთოვანების საგანი კი, ჩვენი ეროვნული კულტურაა, რომელიც „ვესტერნიზაციას" შეჭიდებული, იდენტურობის შენარჩუნების მცდელობით გამოირჩევა.

შეიძლება ითქვას, რომ ქართული კულტურა მკაცრად ეროვნულია და ეს მისი გამორჩეული თვისებაა. ანუ აქ, ქართველთა ქვეყანაში ეროვნულობა, რომელიც ასევე ინდივიდუალიზაციის ერთ-ერთი მთავარი საფეხურია, სწორედ კულტურაში, კულტურულ მემკვიდრეობაში ვლინდება.

სწორედ ეროვნული ნიშნით გამოირჩევა ჯავის რაიონის კულტურული მემკვიდრეობა, მისი არქიტექტურული ძეგლები, რომლებიც ადამიანური სულის ორგანიზაციის ყველაზე მაღალი და ამაღლებული ფორმებია.

წიგნის მესამე ნაწილის მიზანიც მკითხველისათვის ჯავის რაიონის არქიტექტურის ძეგლების დოკუმენტური სახით გაცნობა-მიწოდებაა (პირველი - ორიც ამ წესით მიეწოდა მკითხველს). არადა, გარდა ვიზუალურისა, კულტურის ძეგლების ამ სახით წარმოჩენის შემთხვევაშიც ნათლად იკვეთება ჩვენი წინაპრების სულიერი და შემოქმედებითი შესაძლებლობები, მათი უკვდავი ღირებულებებისადმი მუდმივი ლტოლვა, რაც მთლიანობაში, ჩვენი ერის მაღალ კულტურაზე და სახელმწიფოებრივ ტრადიციებზე მიანიშნებს.

კიდევ რა შეიძლება ითქვას? სათქმელი ნამდვილად ბევრია. თუნდაც ის, თუ საიდან წამოვიდა ოთხტომეულის გამოცემის იდეა. გულწრფელად მოგახსენებთ, რომ მხოლოდ დიდი თხოვნის ფასად მივიღე ქალბატონ ცირა დადიანიძის, აწ გარდაცვლილი სახელოვანი მეცნიერის - რუსუდან მეფისაშვილის ღირსეული მოწაფის თანხმობა იმაზე, რათა მის საქმიანობაზეც მეთქვა რამდენიმე სიტყვა.

სწორედ ქალბატონი ცირა დადიანიძე, შესანიშნავი პიროვნება, ხელოვნებათმცოდნე გახლავთ ამ დიდებული კრებულის შედგენა-გამოცემის იდეის და, მთლიანობაში, პრაქტიკული განხორციელების მთავარი „დამნაშავე“.

სწორედ მისმა, როგორც რედაქტორ-გამომცემლის დაუღალავმა შრომამ განაპირობა წამოწყებული საქმის წარმატებით დასრულება. ამის ნათელი დასტური კი, მკითხველი საზოგადოების მხრიდან წიგნის ყოველ ახალ ტომზე დიდი მოთხოვნილებაა.

ერთ-ერთი პოლიტიკურ-ფილოსოფიური ტრაქტატის ავტორის - უილიამ გოდვინის სიტყვებია: „ადამიანი წარმატების ნაყოფია“...

ქალბატონო ცირა, თუ ამ სიტყვების პერიფრაზირებას მოვახდენთ, მაშინ, ნამდვილად შეიძლება იმის თქმა, რომ თქვენს მიერ საფუძველჩაყრილი საქმე და, მთლიანობაში, მთელი თქვენი საქმიანობა უდავოდ წარმატებულია, მას ღირსებისა და სიკეთის დაღი აზის. მადლობა თქვენ ასეთი მამულიშვილური საქმის წამოწყებისა და ღირსეულად დაგვირგვინებისათვის.

პაატა ბერბაია

დაბა ჯავა

ეკლესია დედაღვთისა

განვითარებული შუა საუკუნეები

დარბაზული ეკლესიიდან ნანგრევიღა შემორჩა. სამშენებლო მასალად გამოყენებულია შირიმის და რიყის ქვა. ეკლესიის სიგრძე დაახლოებით 8 მ, სიგანე 5 მ. ძეგლის აზომვა ვერ ხერხდება.

Даба Джава

ЦЕРКОВЬ ДЕДАГВТИСА

Развитое средневековье

От зальной церкви сохранились лишь развалины.

В качестве строительного материала были использованы рваный камень и квадры ширими. Обмер памятника не возможен.

აღმოსავლეთი კედლის ფრაგმენტი.
Фрагмент восточного фасада

დაბა ჯავა

ეკლესია

განვითარებული შუა საუკუნეები

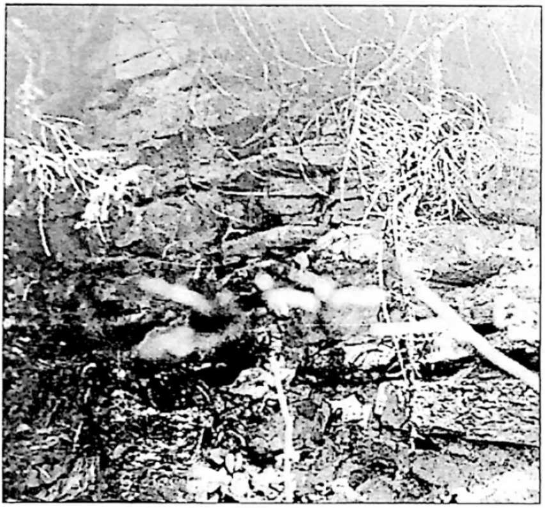

ეკლესია. დასავლეთი კედლის ფრაგმენტი.
Фрагмент западной стены

ძეგლი ნაშენია ფლეთილი ქვით. ჩანს მხოლოდ დასავლეთი კედლის წყობის ფრაგმენტი. ძირითადი ნაწილი დაფარულია მიწითა და მცენარეებით. აზომვა არ ხერხდება.

Даба Джава

ЦЕРКОВЬ

Развитое средневековье

Церковь лежит в развалинах. Уцелел лишь фрагмент западной стены. Возведена была церковь из рваного камня. Без особой расчистки выявить план невозможно.

დაბა ჯავა, სასაფლაოზე

ეკლესია

XIX-XX სს.

დიდი ზომის დარბაზული, შვერილაბსიდიანი ეკლესია ნაგებია ფლეთილი და რიყის ქვით, აგრეთვე ქართული აგურით. კედლებზე შიგნიდანაც და გარედანაც შეიმჩნევა ნალესობა. საკურთხეველში სამი სარკმელი და ორი დიდი ნიშია. გრძივ კედლებში ფართე, მაღალი სარკმელია გაჭრილი. შესასვლელი სამხრეთიდან და დასავ-

ლეთიდანაა. დასავლეთ კედელს ეკვრის კარიბჭე-სამრეკლო; ფასადთა დეკორატიულობა შექმნილია პილასტრებითა და სარკმლის სადა თავსართებით. ნაგებობის აღმოსავლეთი ფასადის გარშემო შეინიშნება კუთხოვანი ფორმის საძირკვლის ნაშთი. სავარაუდოა ძველი ეკლესიის არსებობა.

ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

დასავლეთი ფასადის ფრაგმენტი. Фрагмент западного фасада

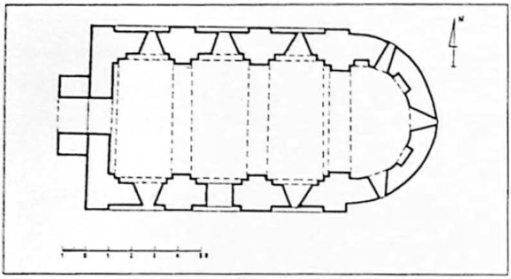

ეკლესია. გეგმა. *План*

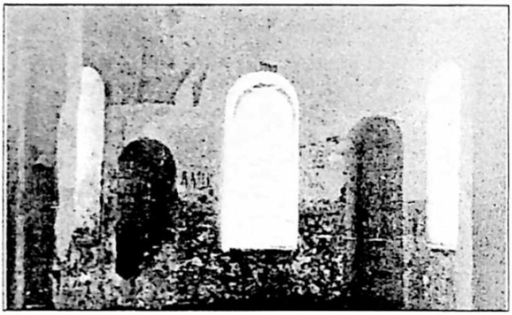

ინტერიერი. საკურთხევლის ფრაგმენტი.
Интерьер, фрагмент алтаря

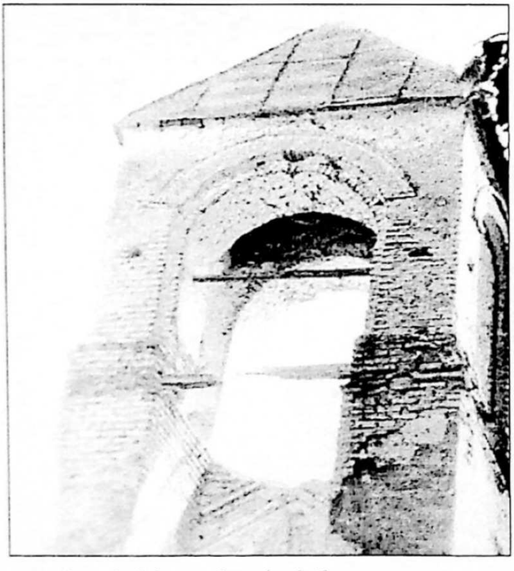

ეკლესია. სამრეკლოს ფრაგმენტი.
Фрагмент колокольни

Даба Джава

ЦЕРКОВЬ

XIX-XX вв.

Большая, зальная церковь с выступающей абсидой, возведена из рваного камня, булыги и кирпича. Вокруг церкви старое кладбище.

Здание как снаружии, так и внутри было оштукатурено. В абсиде три высоких окна и две большие ниши.

В продольных стенах такие же окна. Вход устроен с юга и запада. К западной стене снаружи примыкает двухэтажная колокольня.

Фасады акцентированы полупилястрами и оконными навершиями простого профиля.

Около восточного фасада частычно можно проследить остатки фундамента. Вероятно, фундамент более старой церкви.

სოფ. ბრითათა მიდამოები, ნასოფლარი ზემო ბრითათა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. დასავლეთით, მეორე სართულის დონეზე გაჭრილია კარი. დასავლეთი და სამხრეთი კედლები შემორჩენილია ოთხი სართულის დონეზე. კოშკში შესვლა და მისი აზომვა ვერ მოხერხდა.

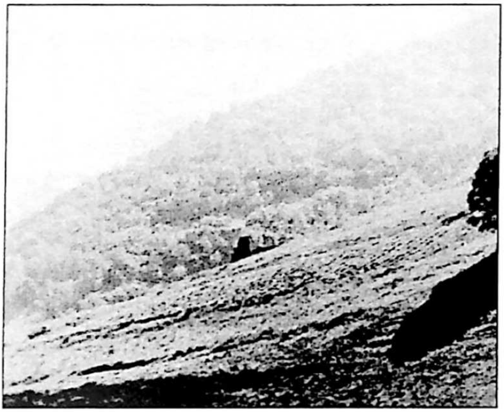

საერთო ხედი. Общий вид

с. Бритата, окрестности сельбища земо Бритата

БАШНЯ

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня. На втором этаже с запада имеется дверь.

От башни уцелели лишь западная и южная стены на уровне четвёртого этажа. Остальное лежит в руинах.

სოფ. ბრითათა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვითა და ფიქალით. შენობა ნაწილობრივ შემორჩა სამი სართულის დონეზე. თაღოვანი კარი გაჭრილია მეორე სართულის დასავლეთ კედელში.

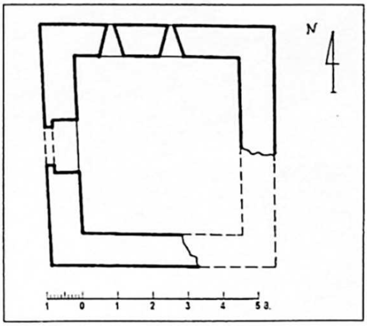

კოშკის II სართულის გეგმა. План второго этажа

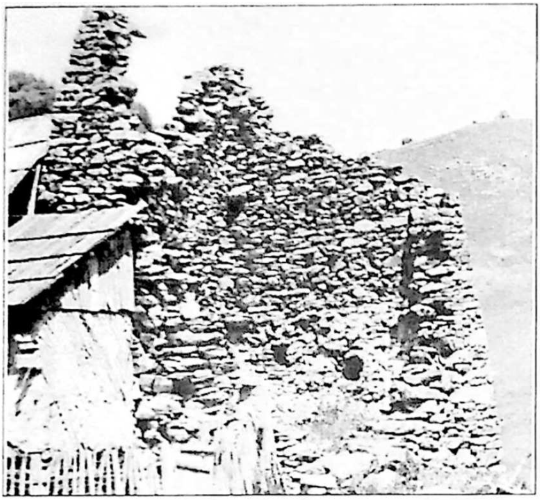

ჩრდილოეთი ფასადი. ფრაგმენტი.
Фрагмент северного фасада

ჩრდილოეთ კედელში ორი სათოფურია. აღმოსავლეთი კედელი მთლიანად მონგრეულია. ჩრდილოეთი – ფრაგმენტულად შემორჩა.

с.Бритата

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня возведена из рваного камня и сланца. Стены башни частично уцелели на высоте третьего этажа. На втором этаже западной стены прорезана дверь. В северней стене две амбразуры. Восточная стена лежит в руинах, северная сохранилась фрагментарно.

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან.
Вид с северо-востока

სოფ. გულიანთა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი ნაგებია რიყისა და ფლეთილი ქვით. აღმოსავლეთისა და ჩრდილოეთის კედლები ნაწილობრივ დანგრეულია. ძეგლი შემორჩენილია სამი სართულის დონეზე. თაღოვანი კარი გაჭრილია დასავლეთ კედელში.

с.Гулианта

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня повреждена. Восточная и северная стены частично разрушены, оставшиеся стены частично уцелели на высоте третьего этажа. Дверь прорезана в западной стене.

Строительный материал - булыга и рваный камень.

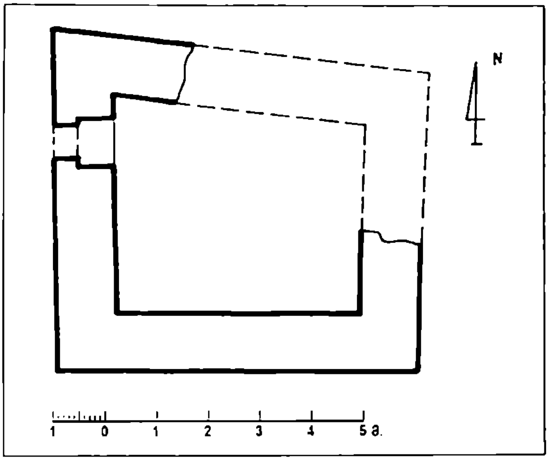

კოშკის გეგმა. План

სოფ. გულიანთა

ნაეკლესიარი ჯვარი

შუა საუკუნეები

ძველი ეკლესიიდან შემორჩენილია მხოლოდ ტუფისა და რიყის რამდენიმე ქვა.

გეგმა არ იკითხება.

с.Гулианта

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ ДЖВАРИ

Средневековье

От церкви уцелела лишь груда камней, среди них можно различить булыгу и ширими.

План церкви проследить не удаётся.

სოფ. გულიანთა

ნაეკლესიარი

X-XI სს.

ეკლესიის ქვები.
Фрагменты орнаментированных камней

ძეგლი სოფელ გულიანთადან (მიდამოები) 2-3 კმ-ზე ჩრდილოეთით, ტყიან ბორცვზე მდებარეობს. ეკლესია აუფეთქებიათ და ამჟამად დაფარულია ხშირი მცენარეულობით. აზომვა არ ხერხდება. გადარჩენილია რამდენიმე ქვა რელიეფური ორნამენტით.

с.Гулианта, окрестности

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

X-XI вв.

Памятник находится, в лесу в 2-3 км. к северу от села Гулианта. Церковь была взорвана, место теперь заросло растительностью. План проследить невозможно. Кое-где лежат фрагменты орнаментированных камней.

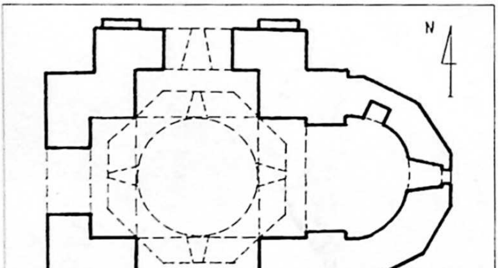

ეკლესიის გეგმა. План

სოფ. ედისა

ეკლესია

გვიანი შუა საუკუნეები

ეკლესია ნაგებია სხვადასხვა სახისა და ზომის ქვით. გამოყენებულია ტუფი და შირიმი.

გეგმით ჯვარ-გუმბათოვან ნაგებობას აღმოსავლეთით შვერილი, წახნაგოვანი

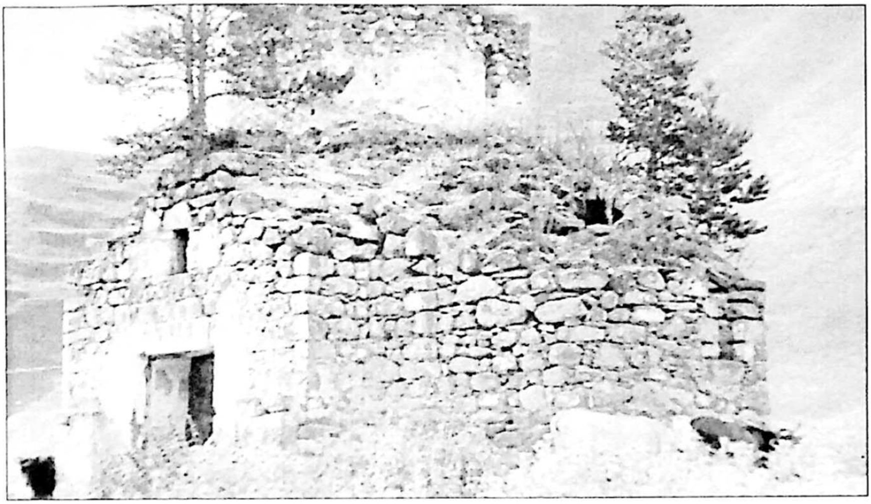

ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

აბსიდი აქვს. ეკლესიის შიდა გეგმა გარე მასებშია განმეორებული. რვაწახნაგა გუმბათის ყელი ჯვრის მკლავების გადამკვეთ კუთხეებს ეყრდნობოდა.

ინტერიერი განათებულია ჯვრის ოთხივე მკლავში და გუმბათის ოთხ წახნაგში დატანებული სარკმლებით.

ფასადები სადაა, კედლების მძიმე ფორმებს არავითარი დეკორატიული აქცენტები არ გააჩნია.

ეკლესიას სამივე მკლავში დატანებული აქვს ფართო კარი. ჩრდილოეთით და სამხრეთით კარს ორივე მხრიდან კედლის ნახევარპილასტრი აუყვება. ძეგლი დაზიანებულია, ჩამოქცეულია გუმბათის გადახურვა. კედლებზე და სახურავზე ამოსულია ხე-მცენარეები.

ინტერიერი. გუმბათის ფრაგმენტი.
Интерьер, фрагмент купола

ხედი სამხრეთიდან. Вид с юга

с.Эдиса

ЦЕРКОВЬ

Позднее средневековье

Церковь возведена из рваного камня, а также квадрами туфа и ширими.

Крестово-купольная церковь с востока имеет выступающую, граненую абсиду и граненый барабан купола с четырьмя окнами.

Кроме окон купола, интерьер церкви освещался также четырмя окнами и дверьми прорезаными в рукавах креста.

Памятник является типичным купольным сооружением для данного района.

სოფ. ედისა

კოშკი ქობეთი

ადრე შუა საუკუნეები

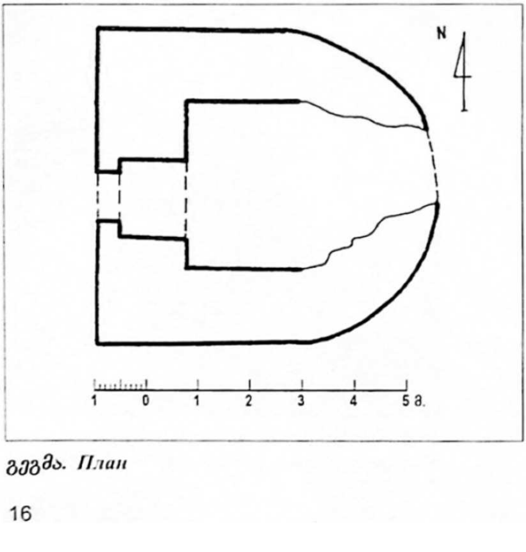

გეგმა. План

ზურგიანი კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია ორი სართულის დონე. აღმოსავლეთი კედელი ჩამონგრეულია. არქიტრავული კარი გაჭრილია მეორე სართულის დასავლეთ კედელში.

კოშკი შიგნიდან ამოვსებულია მიწით და ჩამონაშალი ქვით.

с.Эдиса

БАШНЯ КОБЕТИ

Раннее средневековье

Башня с т.н. "круглой спиной "возведена рваным камнем.

Башня частично уцелела на уровне второго этажа. На втором этаже западной стены прорезана архитравная дверь. Восточная стена лежит в развалинах.

დასავლეთი ფასადის ფრაგმენტი.
Фрагмент западного фасада

სოფ. ედისა

ეკლესია «ტბაუაცილა»

XX ს.

გეგმით ოთხკუთხა დარბაზული, უაბსიდო ეკლესია ნაგებია მცირე ზომის ფლეთილი ქვით კირის დუღაბზე. დასავლეთით აქვს შესასვლელი კარი, აღმოსავლეთით გაჭრილია სარკმელი; ჩრდილოეთ და სამხრეთ კედლებში თითო ნიშია. ეკლესია გადახურულია შიფერით.

სავარაუდოა, რომ ძეგლი ძველი ეკლესიის ადგილზეა აგებული.

ხედი დასავლეთიდან. Вид с запада

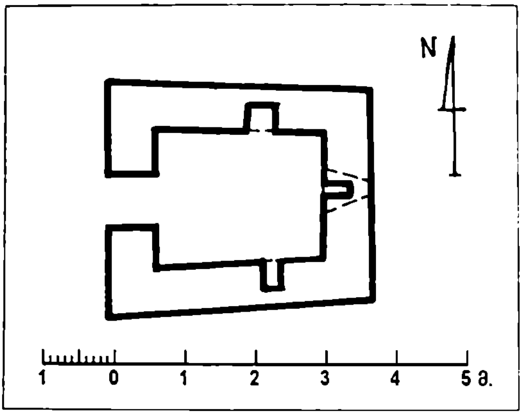

გეგმა. План

с.Эдиса

ЦЕРКОВЬ "ТБАУЦИЛА"

XX в.

Зальная церковь возведена из мелкого, рваного камня. В плане четырёхугольное здание с востока завершено прямоугольным алтарём, с окном в центре. По обеим сторонам окна расположены ниши. Дверь прорезана в западной стене.

Возможно церковь возведена на месте древней церкви.

სოფ. ვანელი

ეკლესია ჯვარი

გვიანი შუა საუკუნეები

ძეგლი განეკუთვნება ჯავის რაიონისათვის დამახასიათებელ გუმბათოვან ეკლესიათა რიგს. აღმოსავლეთი მკლავი საგრძნობლად წაგრძელებულია, მასში მოთავსებულია საკურთხეველი. გუმბათქვეშა კვადრატიდან გუმბათის ყელზე გადასვლა ხდება ტრომპების საშუალებით. რვაწახნაგა გუმბათის ყელში გაჭრილია ოთხი სარკმელი. საკურთხევლის სატრიუმ-

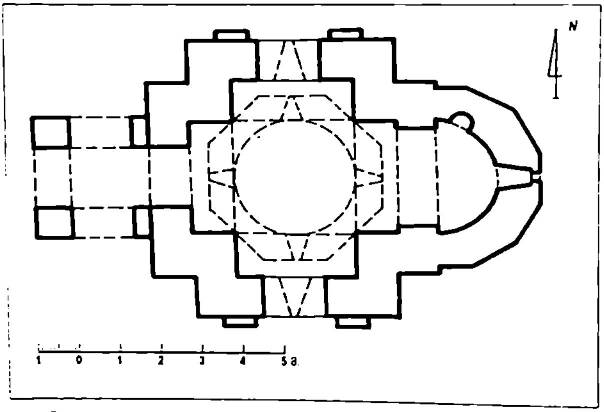

გეგმა. План

ფო თაღი პილასტრებს ეყრდნობა. აბსიდა შვერილწახნაგოვანია. დასავლეთიდან კარს მიდგმული აქვს კარიბჭე. გრძივ კედლებზე, კარის ორსავე მხარეს მიდგმულია ნახევარსვეტები. 1983 წელს ძეგლზე ჩატარდა სარემონტო სამუშაოები. კედლები შიგნიდან და გარედან გალესილია.

с.Ванели

ЦЕРКОВЬ ДЖВАРИ

Позднее средневековье

Церковь - типичное купольное сооружение, характерное для Джавского региона, с граненой, выступающей в плане абсидой.

В 1983 году местное население отремонтировало памятник. Стены церкви, как снаружи так и внутри были оштукатурены.

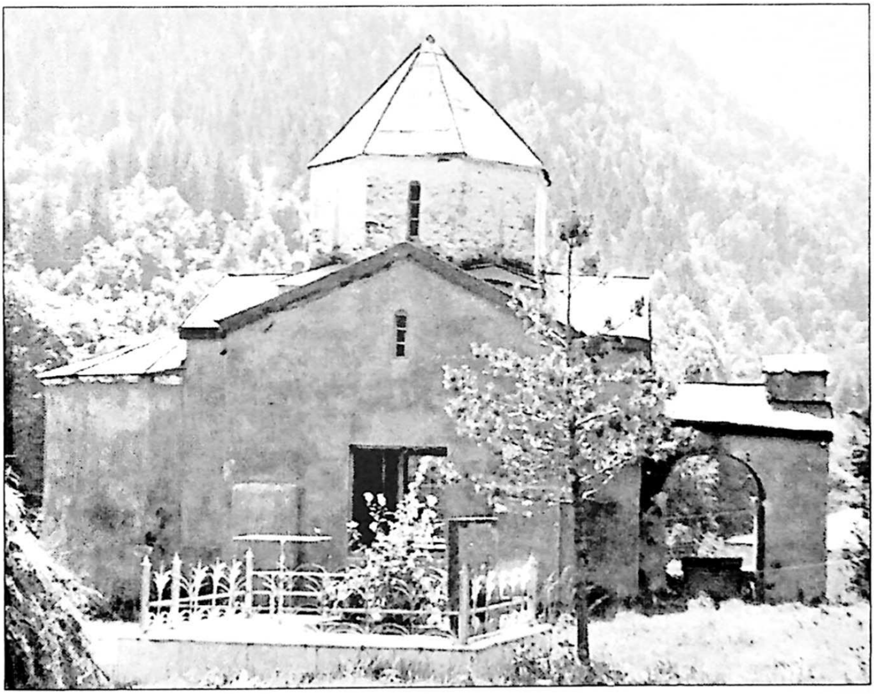

ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

სოფ. ვანელი, ნასოფლარი მიდართა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

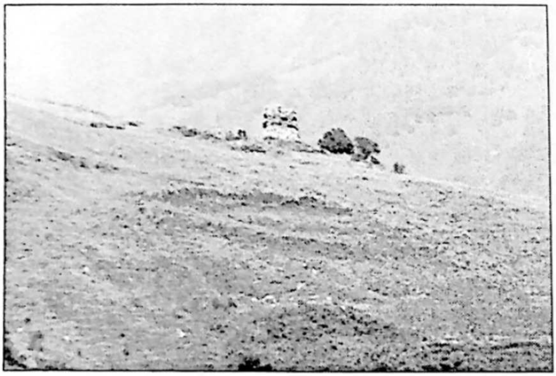

საერთო ხედი. Общий вид

კოშკი ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია მხოლოდ სამხრეთი კედელი ორი სართულის დონეზე, დანარჩენი კედლები დანგრეულია.

კოშკი შიგნიდან ამოვსებულია მიწით და ჩამონაშალი ქვით.

с.Ванели, сельбище Мидарта

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня возведена из рваного камня и сланца. От башни уцелела южная стена высотой в два этажа. Остальное лежит в развалинах.

Башня внутри заполнена землёй и камнем.

სოფ. ზემო კოშკა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

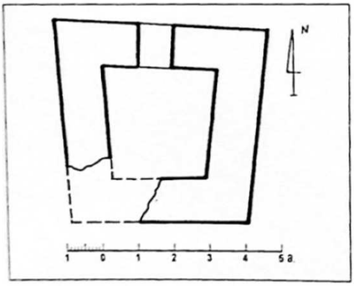

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. ჩრდილოეთით მეორე სართულზე გაჭრილია კარი. სამხრეთ-დასავლეთი კუთხე მონგრეულია. ნაგებობა შემორჩენილია

ოთხი სართულის დონეზე.

კოშკი ამოვსებულია მიწით და ჩამონაშალი ქვით.

с.Земо Кошка

БАШНЯ

Позднее средневековье

Четырехугольная башня возведена из сланца и рваного камня. На втором этаже северной стены прорезана дверь. Юго-западный угол стены обрушен. Башня уцелела до четвертого этажа.

ჩრდილოეთი კედლის ფრაგმენტი. Фрагмент северной стены

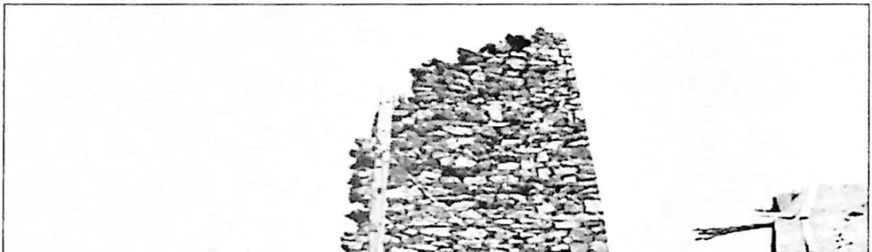

აღმოსავლეთი ფასადი. Восточный фасад

სოფ. ზემო კოშკა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

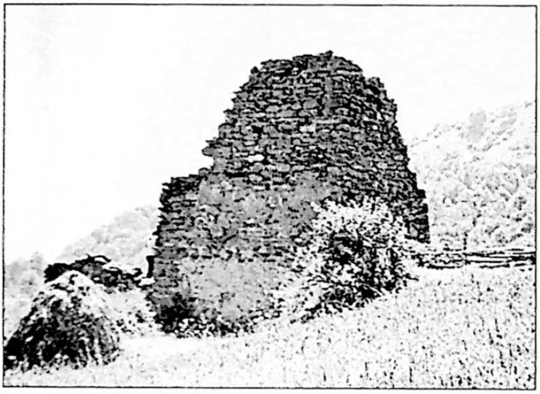

საერთო ხედი. Общий вид

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია ოთხი სართულის დონე. სამხრეთისა და დასავლეთის კედლები ჩამოქცეულია.

კოშკში ყრია მიწა და ქვა-ღორღი.

с.Земо Кошка

БАШНЯ

Позднее средневековье

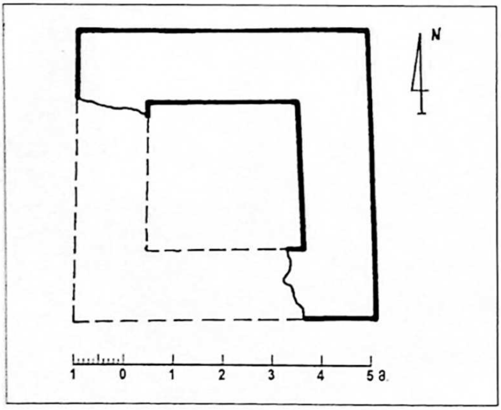

გეგმა. План

Возведена башня из сланца и рваного камня. Памятник частично уцелел на уровне четвёртого этажа. Повреждены южная и западная стены.

სოფ. ზემო კორსევი

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი ნაგებია სხვადასხვა ზომის ფლეთილი ქვით. წყობა შერეულია. აღმოსავლეთი კედელი მთლიანად ჩაქცეულია, ჩრდილოეთისა და სამხრეთის კი ნაწილობრივ. დასავლეთი კედელი სამი სართულის დონეზეა შემორჩენილი. ამავე კედელში მეორე სართულზე დატანებულია კარი. კოშკის ჩრდილოაღმოსავლეთ მხარეს იკვეთება გალავნის კვალი.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Земо Корсеви

БАШНЯ

Позднее средневековье

Возведена башня из рваного камня, кладка смешанная. Восточная стена, а так же западная и частично северная стены обрушены . Западная уцелела на уровне третьего этажа. На втором этаже западной стены прорезана дверь. К северо-востоку от башни, сохранились фрагменты ограды.

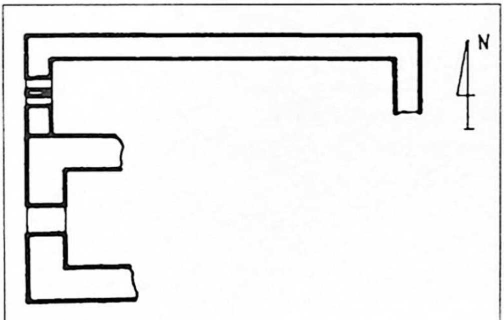

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. ზემო კორსევი

ჯვარის ეკლესია

გვიანი შუა საუკუნეები

საშუალო ზომის დარბაზული ეკლესია, შედარებით გვიანდელი, სამხრეთი მინაშენით, აგებულია შირიმით, შავი და წითელი ტუფით; გამოყენებულია ფლეთილი ქვაც. კედლების წყობა შერეულია, რაც გვიანდელი შეკეთება-რემონტის კვალს ატარებს.

სწორკუთხა გეგმის ეკლესია აღმოსავლეთით დასრულებულია ნახევარწრიული ფორმის აბსიდით. მასში სარკმლის ორსავე მხარეს თითო ნიშაა მოთავსებული. სარკმლის ძირში დგას ტრაპეზის ქვა.

მინაშენი მთლიანად დანგრეულია. შეინიშნება მხოლოდ აღმოსავლეთი და დასავლეთი კედლის ფრაგმენტები.

ეკლესიის გარშემო მიწის დონე აწეულია.

с.Земо Корсеви

ЦЕРКОВЬ "ДЖВАРИ"

Позднее средневековье

Зальная церковь средних размеров, с юга имеет позднюю пристройку. Возведено здание из камня ширими, туфа чёрного и красного цвета. В

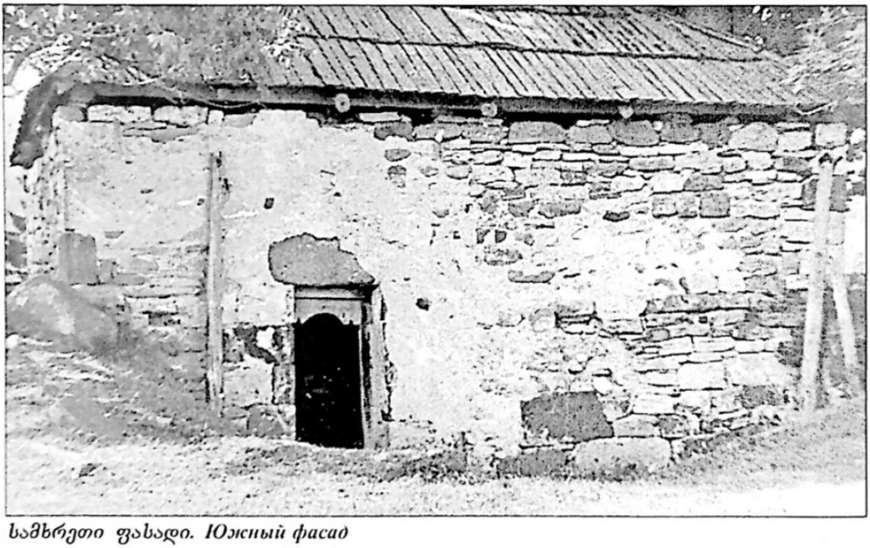

სამხრეთი ფასადი. Южный фасад

смешанной кладке также использован рваный камень.

Прямоугольная в плане церковь с востока имеет абсиду с окном в центре. Под окном стоит престол.

Пристройка полностью разрушена. Фрагментарно сохранились лишь восточная и западная стены.

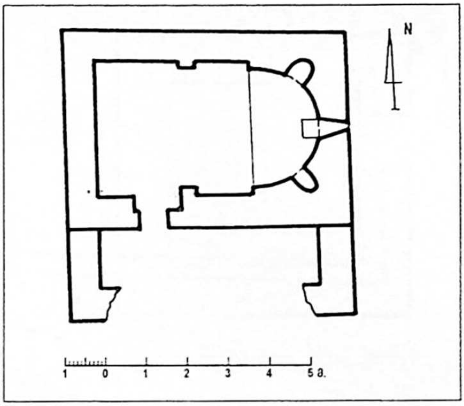

გეგმა. План

სოფ. ზემო როკა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. შემორჩა ოთხი სართული. კარი გაჭრილია დასავლეთით მეორე სართულის დონეზე.

კოშკი შიგნიდან ამოვსებულია მიწით და ჩამონაშალი ქვით.

დასავლეთი ფასადი. Западный фасад

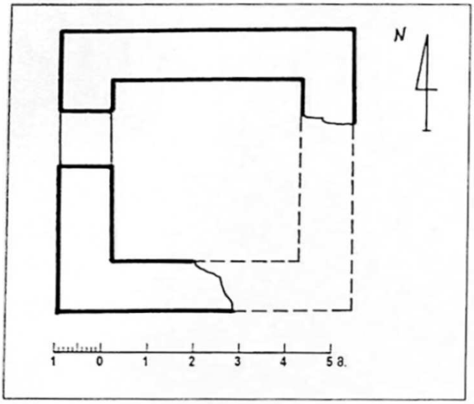

გეგმა. План

с.Земо Рока

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня возведена из рваного камня и сланца. Стены частично уцелели на высоте четвёртого этажа. Дверь имеется на втором этаже западной стены.

Башня внутри заполнена землёй и камнем.

სოფ. ზემო როკა

სასახლე

გვიანი შუა საუკუნეები

საერთო ხედი. Общий вид

სასახლე ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. გარეთა კედლები მხოლოდ სამი სართულის დონეზეა შემორჩენილი. წყობაში დატანებულია სარკმლები და სათოფურები. კარი გაჭრილია აღმოსავლეთით.

с.Земо Рока

ДВОРЕЦ

Позднее средневековье

От дворца частично уцелели лишь наружные стены высотой в три этажа. В кладке стен прорезаны окна и бойницы. Дверь устроена в восточной стене.

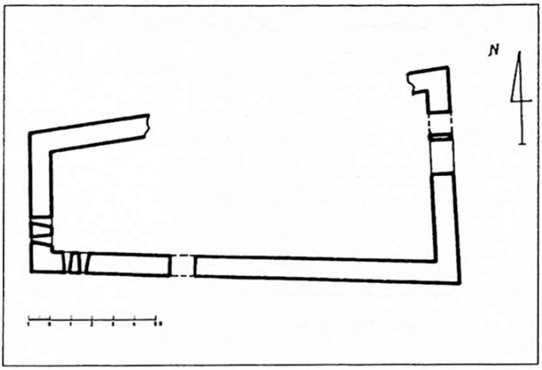

გეგმა. План

სოფ. ზემო როკა

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი ძლიერაა დაზიანებული. შემორჩენილია სამხრეთისა და აღმოსავლეთის კედლები ორი სართულის დონეზე.

კოშკი შიგნიდან ამოვსებულია მიწით და ჩამონაშალი ქვით.

საერთო ხედი. Общий вид

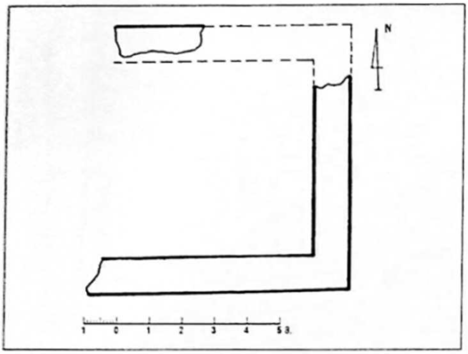

გეგმა. План

с.Земо Рока

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Башня сильно пострадала от времени. Уцелели южная и восточная стены высотой в два этажа. Возведён памятник рваным камнем.

სოფ. ზემო როკა

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. იგი შემორჩენილია ორი სართულის დონეზე. არქიტრავული კარი სამხრეთითაა.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Земо Рока

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из сланца и рваного камня. Сооружение уцелело на уровне второго этажа. В южной стене устроена архитравная дверь.

სოფ. ზემო როკა

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ფლეთილი ქვითაა ნაგები. შემორჩენილია ექვსივე სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით. მეორე სართულის ჩრდილოეთ კედელში არქიტრავული შესასვლელია გაჭრილი. ყველა კედელში დატანებულია სათოფურები.

ჩრდილოეთი ფასადის ფრაგმენტი.
Фрагмент северного фасада

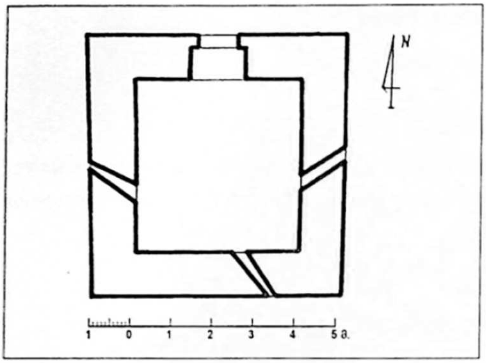

II სართულის გეგმა. План второго этажа

с.Земо Рока

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Шестиэтажная, в плане четырёхугольная, башня возведена из рваного камня. На втором этаже северной стены устроен вход. Во всех стенах прорезаны амбразуры.

სოფ. ზემო როკა

კოშკი IV

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაშენი კოშკი შემორჩენილია ექვსი სართულის დონეზე. თაღოვანი შესასვლელი მეორე სართულის ჩრდილოეთ კედე-

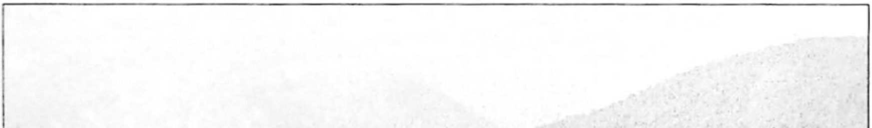

საერთო ხედი. Общий вид

ლშია გაჭრილი. დასავლეთ და სამხრეთ კედლებში დატანებულია თითო არქიტრავული სათოფური. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით.

с.Земо Рока

БАШНЯ IV

Позднее средневековье

Шестиэтажная башня возведена рваным камнем. Арочный вход устроен на втором этаже северной стены. В западной и южной стенах прорезано по одной амбразуре.

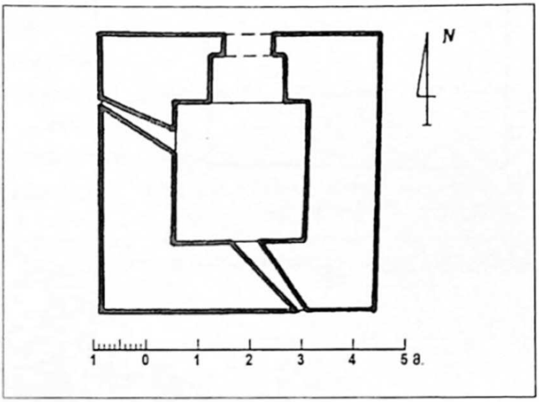

II სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. ზემო როკა

კოშკი V

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი გეგმით ოთხკუთხაა. ნაგებია კარგად დამუშავებული ფლეთილი ქვით. ნაგებობის მნიშვნელოვანი ნაწილი დანგრეულია, შემორჩენილია სამხრეთი კედელი ორი სართულის დონეზე.

სამხრეთი ფასადი. Южный фасад

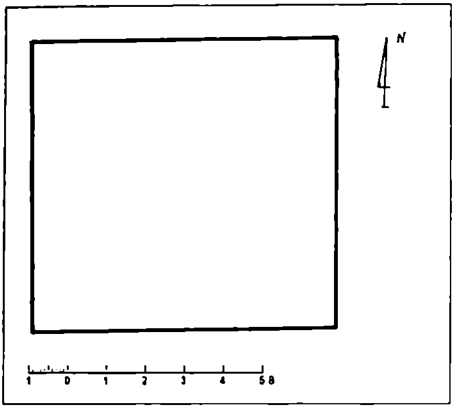

სქემატური გეგმა. Схематический план

с.Земо Рока

БАШНЯ V

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из хорошо обработанного рваного камня. Большая часть стен лежит в руинах. Уцелела лишь южная стена на уровне второго этажа.

სოფ. ზღუბირი

ეკლესია

გვიანი შუა საუკუნეები

ძეგლი ნაგებია ფლეთილი, ვულკანური, ფიქალისა და შირიმის ქვით. ტაძარი ანალოგიურია ჯავის რაიონში არსებული გუმბათოვანი ტაძრებისა. ჩრდილოეთით, სამხრეთით და დასავლეთით მიდგმულია კარიბჭეები. აბსიდა შვერილწახნაგოვანია. გუმბათის ყელის რვავე წახნაგზე გაჭრილია სარკმელი. ძეგლის შიდა სივრცის აზომვა და აღწერა ვერ მოხერხდა.

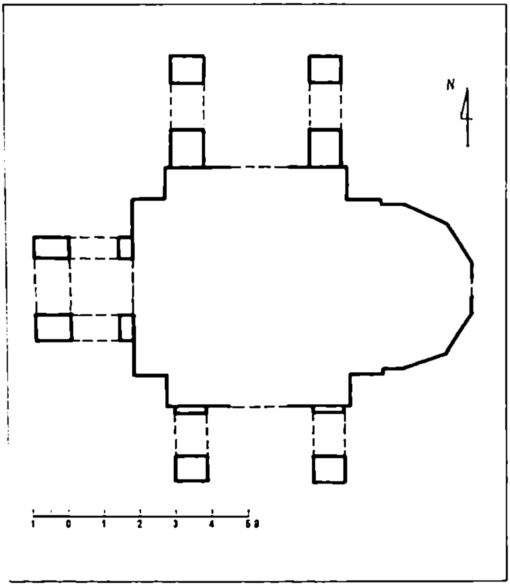

სქემატური გეგმა. Схематичный план

с.Згубири

ЦЕРКОВЬ

Позднее средневековье

Памятник возведён из рваного камня и булыги, а также квадрами ширими.

Здание является типичным для Джавского региона купольным сооружением.

Церковь с трёх сторон имеет порталы. Абсида - гранёная, выступающая с общего прямоугольного плана. На восьмигранном барабане купола прорезано восемь окон.

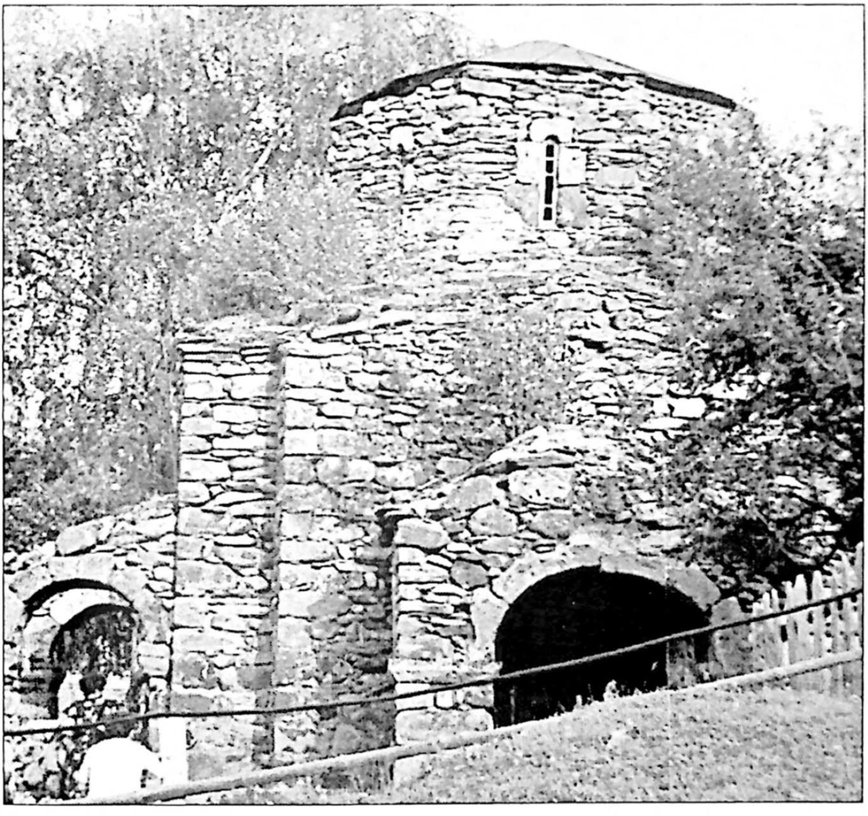

ხედი აღმოსავლეთიდან. Вид с востока

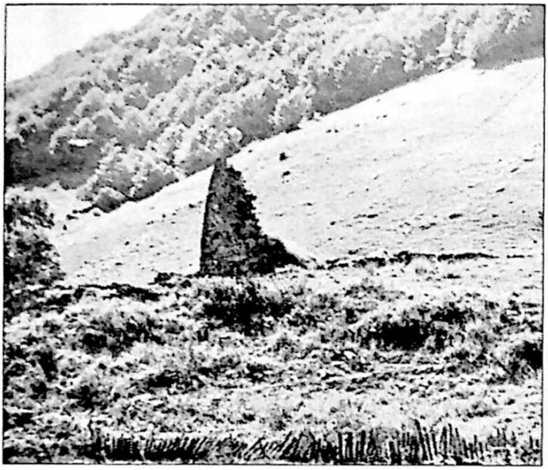

ხედი სამხრეთიდან. Вид с юга

სოფ. თამაგინი

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი დანგრეულია. შემორჩენილია სამხრეთი კედლის ფრაგმენტი ოთხი სართულის დონეზე.

ძეგლის გარშემო მიწის დონე აწეულია, ყრია ჩამონაშალი ქვა.

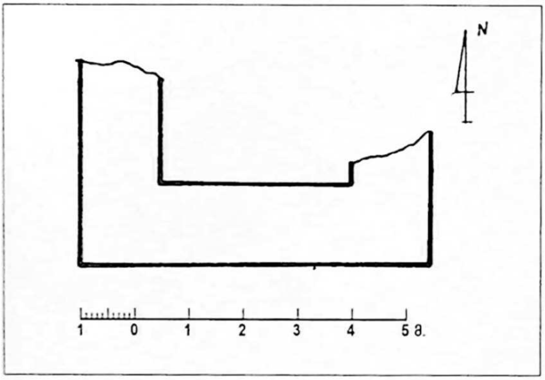

მეორე სართულის გეგმა. ფრაგმენტი.
План второго этажа. Фрагмент

с.Тамагини

БАШНЯ

Позднее средневековье

От башни уцелел лишь фрагмент южной стены на уровне четвёртого этажа. Остальные части строения лежат в развалинах.

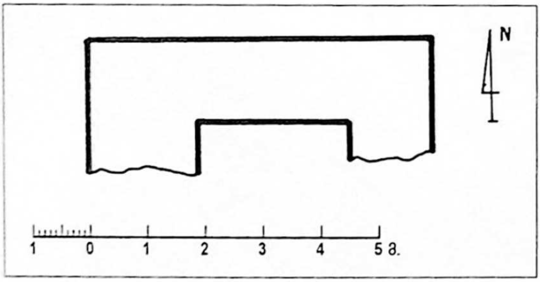

გეგმის ფრაგმენტი. Фрагмент плана

სოფ. თანდელთა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი დაზიანებულია. გეგმა არ იკითხება. ჩრდილოეთი კედე-

ლი ნაწილობრივაა შემორჩენილი, აღმოსავლეთი და დასავლეთი კი ფრაგმენტულად. სამხრეთი კედელი ჩამოქცეულია. კოშკი სამი სართულის დონეზეა შემორჩენილი. სამშენებლო მასალად გამოყენებულია დიდი ზომის ფლეთილი ქვა.

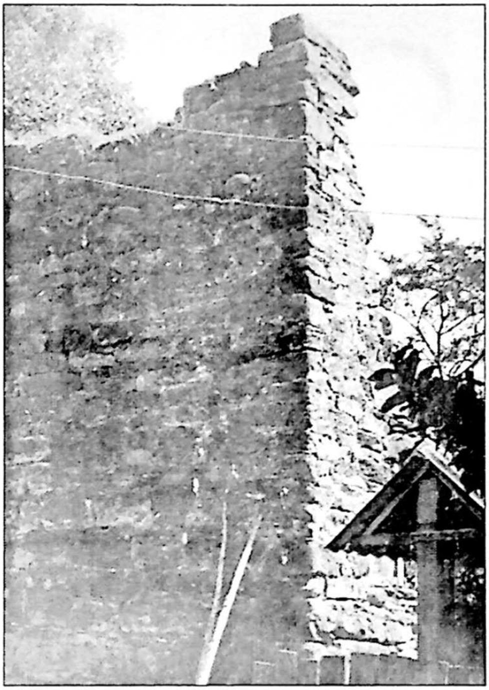

ჩრდილო-დასავლეთი ფასადი.
Северо-западный фасад

с.Танделта

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня серьезно повреждена. План проследить не удаётся. Частично уцелела северная стена, восточная и западная стены - фрагментарно.

Южная стена лежит в развалинах. Оставшиеся стены сохранились на уровне трёх этажей. Строительный материал - рваный камень.

სოფ. თედელეთი

ვაკიჯვრის ეკლესიის ნანგრევი

შუა საუკუნეები

ნაგებობიდან შემორჩენილია მხოლოდ სამხრეთი კედლის მცირე ფრაგმენტი. ნანგრევები დაფარულია მიწით და მცენარეებით.

გეგმის დადგენა და დათარიღება შეუძლებელია.

სამხრეთი კედლის ფრაგმენტი.
Фрагмент южной стены

с.Теделети

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ ВАКИДЖВАРИ

Средневековье

Церковь лежит в развалинах заросших растительностью. Уцелел лишь фрагмент южной стены.

Без особой расчистки датировку и план выявить не удаётся.

სოფ. თედელეთი

ეკლესია

შუა საუკუნეები

ნაგებობის მნიშვნელოვანი ნაწილი დანგრეულია. აღმოსავლეთი კედელი თითქმის აღარ არსებობს. შემორჩენილია ჩრდილოეთისა და სამხრეთი კედლების მცირე ფრაგმენტები. ეკლესია ნაშენია ფლეთილი ქვით.

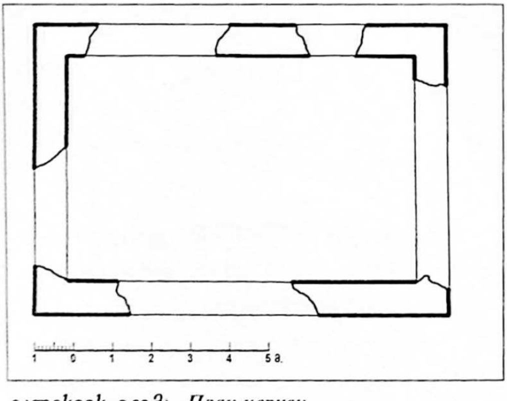

ეკლესიის გეგმა. План церкви

с.Теделети

ЦЕРКОВЬ

Средневековье

Большая часть церкви лежит в развалинах. Сохранились лишь фрагменты северной и южной стен. Возведена церковь из рваного камня .

სოფ. თედელეთი

ეკლესია ღვთისმშობელი

შუა საუკუნეები

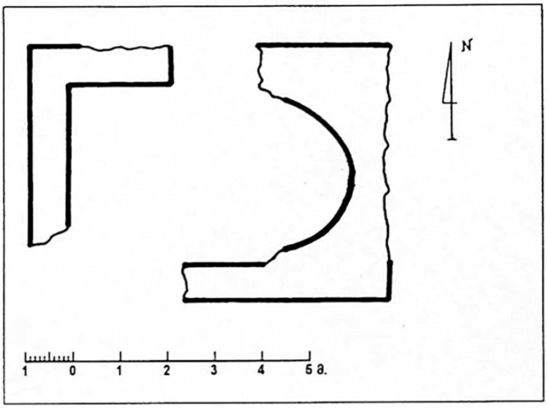

გეგმა. План

ეკლესიის გეგმა იკითხება ფრაგმენტულად. საკურთხეველი ერთი მეტრის სიმაღლეზეა შემორჩენილი. ძეგლი ნაგებია კარგად დამუშავებელი შირიმის ქვით. შეინიშნება დუღაბის კვალი.

с.Теделти

ЦЕРКОВЬ ГВТИСМШОБЕЛИ

Средневековье

План церкви прослеживается фрагментарно. Алтарная стена сохранилась на уровне 1м.

Строительный материал - ширими.

სოფ. თლია

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

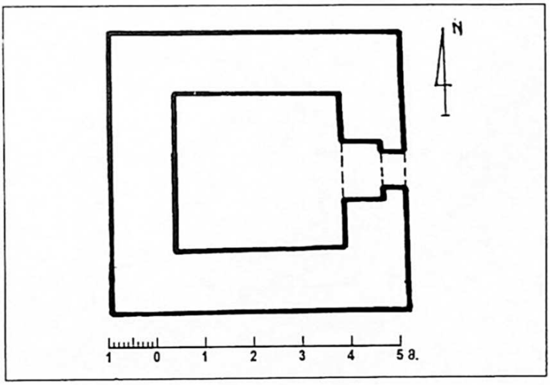

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

კოშკი გეგმით კვადრატს უახლოვდება. შემორჩენილია ოთხი სართულის დონეზე. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით. მეორე სა-

რთულის აღმოსავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. ნაგებია დიდი ზომის ყორე ქვით.

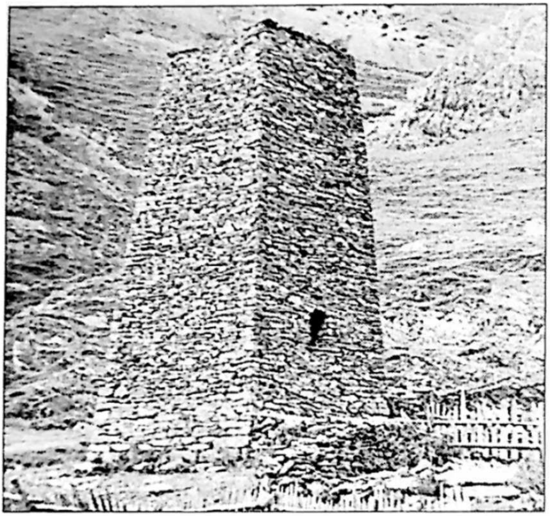

ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

საერთო ხედი. Общий вид

с.Тлиа
БАШНЯ

Позднее средневековье

Квадратная в плане башня частично уцелела на уровне четвёртого этажа. Первый этаж заполнен камнями. На втором этаже восточной стены имеется арочная дверь.

Башня возведена из булыги.

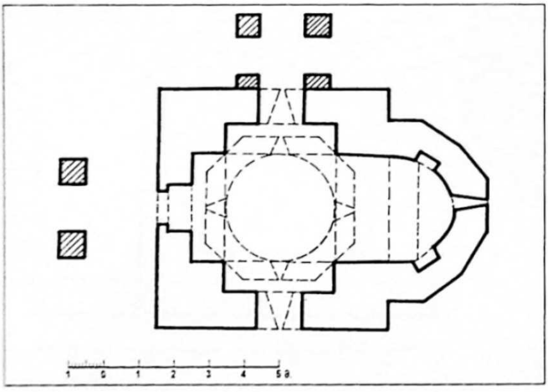

გეგმა. План

სოფ. თლია
წმ. გიორგის ეკლესია

XIX ს.

ძეგლი განეკუთვნება ჯავის რაიონისათვის დამახასიათებელ ჯვარ-გუმბათოვან ეკლესიათა რიგს. ნაგებია ძირითად-

ად ფლეთილი ქვით. ალაგ-ალაგ გამოყენებულია ფიქალი და შირიმი. აბსიდა შვერილწახნაგოვანია. დასავლეთით და ჩრდილოეთით შემორჩა კარიბჭის საბრჯენები. გუმბათის რვაწახნაგა ყელში ოთხი სარკმელია დატანებული. კარი გაჭრილია სამხრეთიდანაც. ძეგლზე ამოსულია მცენარეები.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Тлиа

ЦЕРКОВЬ СВ.ГЕОРГИЯ

XIX в.

Памятник является типичным для Джавского района купольным сооружением.

Строительным материалом является рваный камень, сланец и ширими.

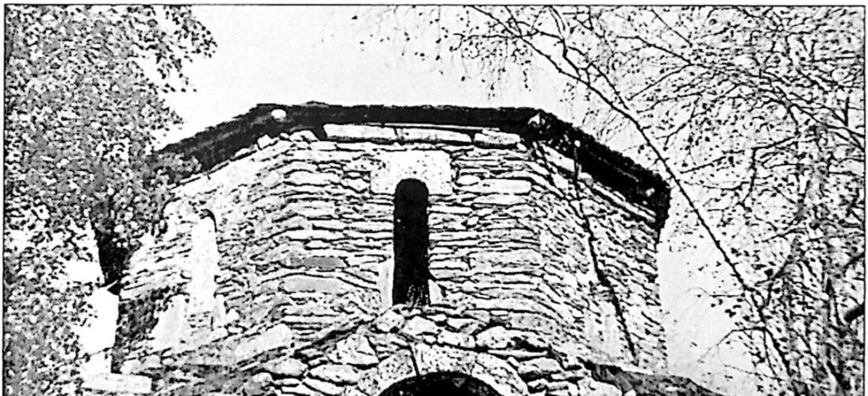

გუმბათის ყელის ფრაგმენტი. Фрагмент купола

 სოფ. კაბუზთა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

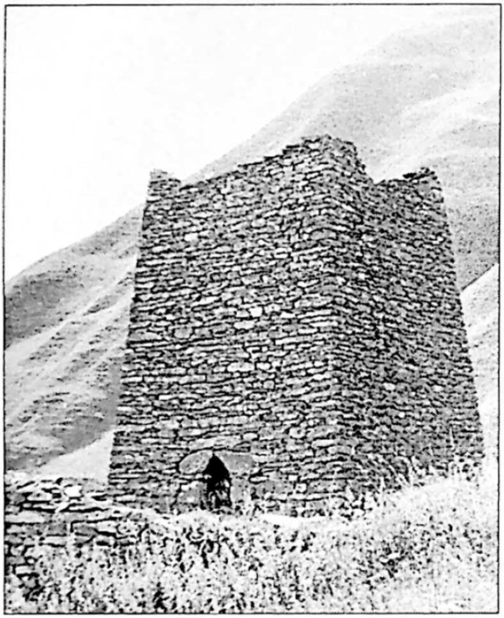

საერთო ხედი აღმოსავლეთიდან.
Общий вид с востока

ხუთი სართულის დონეზე შემორჩენილი, გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ფლეთილი ქვითაა ნაგები. პირველი სართული ამოვსებულია ჩამონაშალი მიწითა და ქვით. აღმოსავლეთ კედელში მეორე სართულის დონეზე გაჭრილია შეისრულთაღოვანი კარი. შემორჩენილია რამდენიმე სათოფური. კოშკის გარშემო იკითხება ნაგებობათა კვალი.

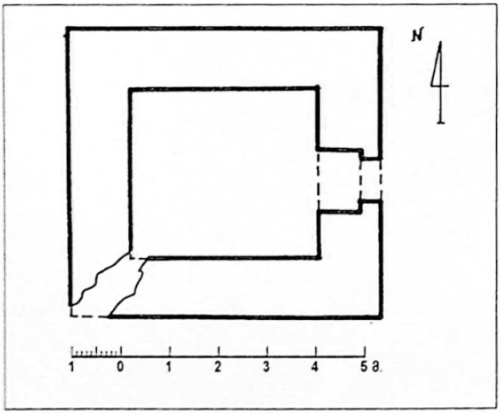

კოშკის გეგმა. ***План башни***

с.Кабузта

БАШНЯ

Позднее средневековье

Четырёхугольная в плане башня сохранилась на уровне пятого этажа. Возведено здание из рваного камня.

Первый этаж башни заполнен землей и камнем. В восточной стене на втором этаже прорезана дверь со стрельчатой аркой. В стенах уцелело несколько бойниц.

Вокруг башни можно проследить фрагменты зданий.

სოფ. კვაისი

ეკლესიის ნანგრევი, კვაისის ჯვარი

X საუკუნე

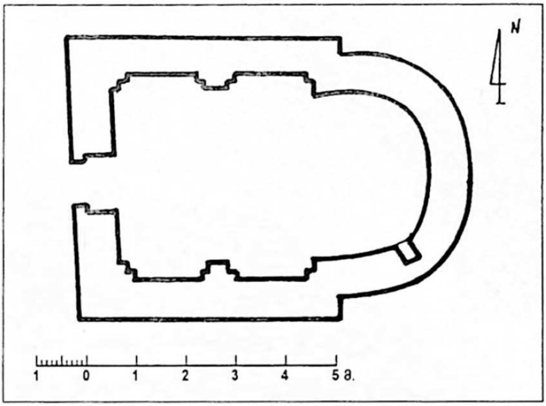

ეკლესიის გეგმა. *План*

ძეგლი მდებარეობს ტყით დაბურულ მაღალ მთაზე, სოფ. კვაისის მახლობლად.

დიდი ეკლესიის ფრაგმენტები აგებული ყოფილა წითელი ტუფით. შემორჩენილია ქვის ფილები ორნამენტებით, სიუჟეტური რელიეფებითა და ასომთავრული წარწერებით. რელიეფურ ფილაზე – "გაქცევა ეგვიპტეში" – მარცხენა მხარეს ამოტვიფრულია ასომთავრული წარწერა: "არსენს და მშობელთა მისთა შეუნდვეს ღმერთმა".

ფასადების მორთვას სკულპტურული კომპოზიციებით, უძველესი ტრადიცია აქვს. ამ პერიოდის ოსტატები მარტივი ფორმების გამო-

კარის არქიტრავის რელიეფი. Рельеф архитрава двери

სარკმლის სათაურის ფრაგმენტი. Фрагмент оконного навершия

ყენებით აღწევდნენ უდიდეს გამომსახველობას. ქვების მნიშვნელოვანი ნაწილი წაღებულია კვაისის მაღაროს სასადილოს ასაშენებლად, რომელიც ამჟამად დანგრეულია.

с.Кваиси

ЦЕРКОВЬ КВАИСИС-ДЖВАРИ

X в.

Памятник находится на поросшей густым лесом горе, недалеко от поселка Кваиси. От большой церкви, лежащей в руинах, уцелели небольшие фрагменты. В качестве строительного материала был исползован камень крупных размеров винного цвета.

Среди фрагментов примечательны орнаментированные плиты с рельефными изображениями и надписью мтаврули. На одном таком фрагменте изображено "Бегство в Египет". Слева надпись мтаврули, в переводе гласит, "Арсена и родителей его помилует бог".

Украшение фасадов скульптурными композициями имеет в Грузии древнюю традицию. Они обычно украшали двери и окна.

Большая часть оставшихся фрагментов растаскана. В основном они были употреблены при строительстве столовой, в настоящее время разрушенной.

სოფ. კობეთი

მიქელგაბრიელის ეკლესია

XIXს; X-XIV სს. ფრაგმენტებით

ახლანდელი ნაგებობა წარმოადგენს დიდ დარბაზულ ეკლესიას. დასავლეთით მიდგმული აქვს კარიბჭე-სამრეკლო. ეკლესია შიგნიდან და გარედანაც გალესილია. აბსიდი შვერილია და მომრგვალებული. დარბაზის მთავარ ნაწილს ოთხფერდა გადახურვა აქვს, რომელსაც აბსიდის მსგავსად ცრუგუმბათი ადგას.

ალაგ-ალაგ ფასადებს ამშვენებს X-XIV სს. არქიტექტურული დეტალები, რომლებზეც ორნამენტული მოტივი და ჯვრებია გამოსახული. ერთ-ერთ მათგანზე ასომთავრული წარწერაა - "ჯუარი ქრისტეს".

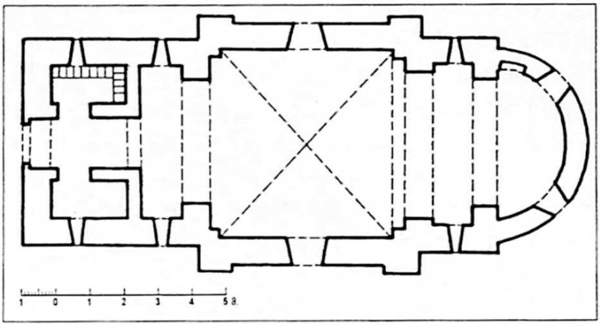

გეგმა. План

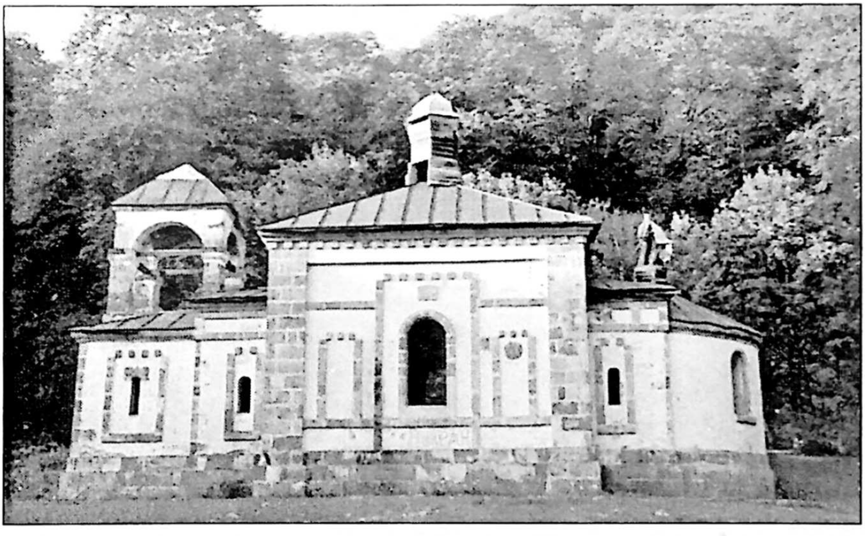

საერთო ხედი. Общий вид

შეუძლებელია ძეგლის თავდაპირველი სახის აღდგენა, მაგრამ ჩვენამდე მოღწეული ფრაგმენტების მიხედვით, თამამად შეიძლება ითქვას, რომ აქ იდგა X საუკუნის მნიშვნელოვანი ძეგლი.

с.Кобети

ЦЕРКОВЬ

XIX- в. Фрагменты X-XIV вв.

Церковь возведена в позднее время. Она оштукатурена как снаружи, так и внутри. С запада к церкви пристроена колокольня. В стены церкви и колокольни вставлены орнаментированные фрагменты, относящиеся к различным периодом времени.

Навершие с крестом и двумя розетками, крест с надписью, "Крест Христов" принадлежит X в., другие розетки - более поздние, высечены в XIII-XIV вв.

Сегодня невозможно представить первоначальный облик здания. По дошедшим до нас фрагментам, можно предположить, что на данном месте в X веке стоял значительный памятник.

სოფ. კობეთი, მიდამოები

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

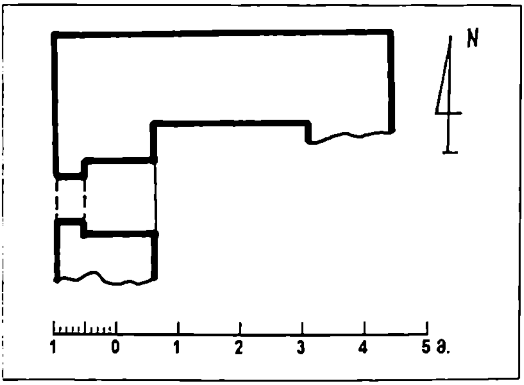

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

ნაგებობა საგრძნობლადაა დაზიანებული. ჩრდილოეთი და დასავლეთი კედლების ფრაგმენტები სამი სართულის დონეზეა შემორჩენილი. მეორე სართულის დასავლეთ კედელში გაჭრილია გარედან შეისრულთაღოვანი, შიგნიდან არქიტრავული შესასვლელი. კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვით.

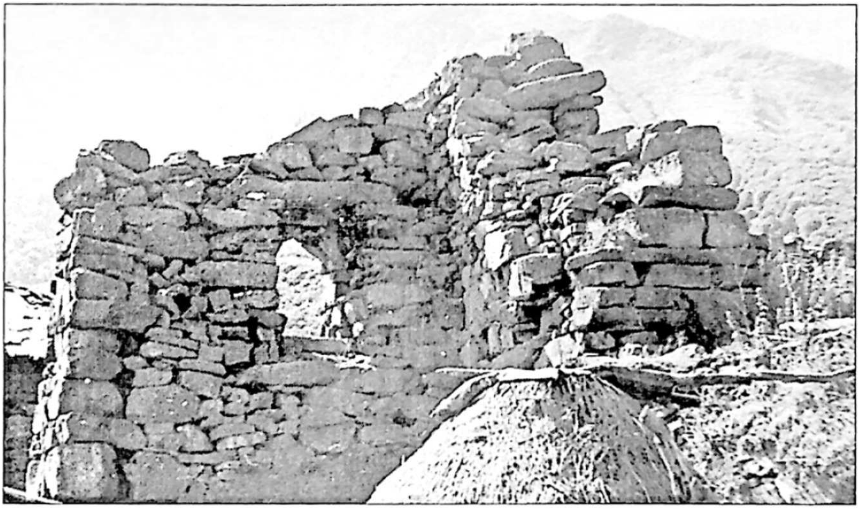

ინტერიერის ფრაგმენტი. Фрагмент интерьера

с.Кобети, окрестности

БАШНЯ

Позднее средневековье

Памятник сильно повреждён. Частично уцелели фрагменты северной и западной стен на уровне третьего этажа. На втором этаже западной стены устроен вход. Арка двери стрельчатая, внутри архитравная. Возведена башня из рваного камня.

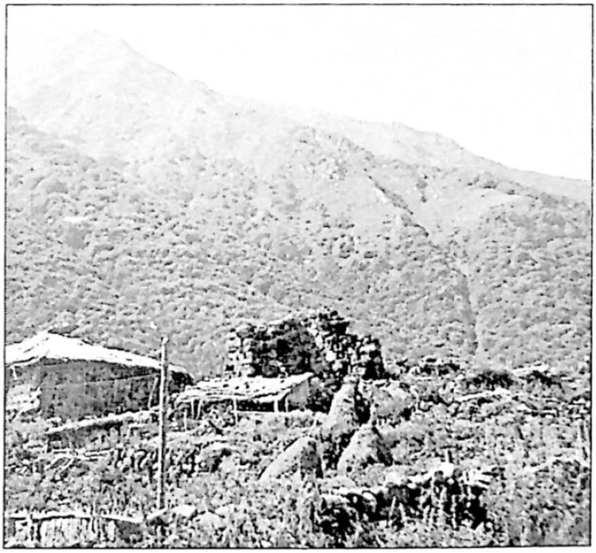

საერთო ხედი აღმოსავლეთიდან.
Общий вид с востока

სოფ. კოდიბინა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ხედი სამხრეთ-დასავლეთიდან.
Вид с юго-запада

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი შემორჩენილია ხუთი სართულის დონეზე. ჩრდილო-დასავლეთი კუთხე დანგრეულია. პირველი სართული ამოვსებულია მიწითა და ქვით. მეორე სართულის აღმოსავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი, ხოლო ჩრდილოეთის კედელში არქიტრავული სათოფური.

с.Кодибина

БАШНЯ

Позднее средневековье

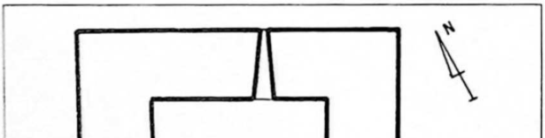

მეორე სართულის გეგმა. ***План второго этажа***

Башня, возведеная из рваного камня, частично уцелела на высоте пятого этажа. Северо-западный угол обрушен.

Первый этаж засыпан землёй. На втором этаже восточной стены, прорезана арочная дверь. В северной стене сохранилась одна бойница.

სოფ. კროზა

ნაეკლესიარი

გვიანი შუა საუკუნეები

ნაეკლესიარზე ყრია ფლეთილი და რიყის ქვა. წყობა არ ჩანს. აზომვა არ ხერხდება.

с.Кроза

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Позднее средневековье

Развалины церкви сохранились в виде груды камней. Строительный материал - булыга. План проследить и обмерить невозможно.

სოფ. კროზა

კოშკის ნანგრევი

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკიდან შემორჩენილია ერთი სართული. ძეგლი ნაგებია ფლეთილი ქვით. წყობა ქაოსურია.

საერთო ხედი. Общий вид

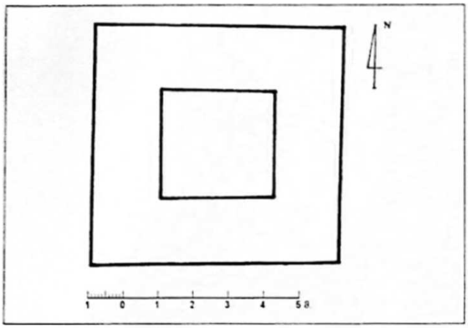

გეგმა. *План*

с.Кроза

РАЗВАЛИНЫ БАШНИ

Позднее средновековье

От четырёхугольной башни уцелел лишь первый этаж. Строительный материал - рваный камень. Кладка стен хаотичная.

სოფ. კროზა

ეკლესიის ნანგრევი გიორგობა

განვითარებული შუა საუკუნეები

სოფლიდან სამხრეთ-აღმოსავლეთით 0,5 კმ-ზე არსებული დარბაზული ეკლესიიდან ნანგრევებილაა შემორჩენილი. ძეგლი ძირითადად ტუფის თლილი კვადრებითაა ნაგები. ქვის გროვაში გამოირჩევა ქვა ჯვრით და ქვა დიდი ფოსოთი, რომელიც შეიძლება ემბაზს ან კვარცხლბეკს წარმოადგენდა. აზომვა არ ხერხდება. ტერიტორია დაფარულია ხავსითა და მცენარეულობით.

საერთო ხედი. *Общий вид*

с.Кроза

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ ГИОРГОБА

Развитое средневековье

На расстоянии приблизительно 0,5 км к юго-востоку от села стоят развалины церкви. Возведено было здание тесаными квадрами туфа.

Среди груды камней выделяются фрагмент с изображением креста и купель.

სოფ. ლეთი

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაშენი კოშკი საგრძნობლად არის დაზიანებული. სამხრეთი კედელი მთლიანად დანგრეულია. დანარჩენი კედლები შემორჩენილია ხუთი სართულის დონეზე. პირველი სართული ქვითა და ღორღითაა ამოვსებული. მეორე სართულის დასავლეთ კედელში გაჭრილია შეისრულთაღოვანი შესასვლელი.

ხედი დასავლეთიდან. Вид с запада

კედლის წყობის ფრაგმენტი. Фрагмент кладки стены

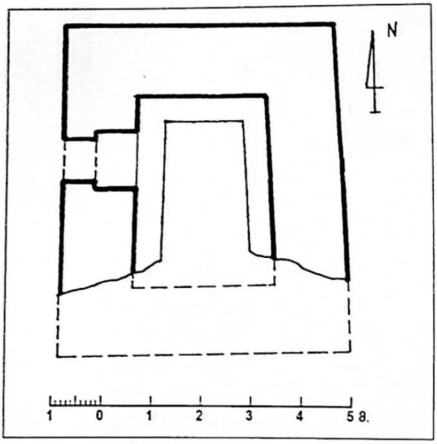

კოშკის გეგმა. План

с.Лети

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня, возведёная из рваного камня, сильно пострадала временем. Южная стена почти отсутствует. Уцелевшие стены сохранились на высоте пятого этажа.

Первый этаж засыпан землей и камнем. На втором этаже западной стены прорезана дверь со стрельчатой аркой.

სოფ. მსხლები

ციხე

შუა საუკუნეები

ციხე მთლიანად დანგრეულია. შემორჩენილია მხოლოდ კოშკის ნანგრევი და გალავნის ნაშთი, რომელიც დიდი ზომის ფლეთილი ქვით ყოფილა ნაგები.

კოშკის ნანგრევი. Развалины башни

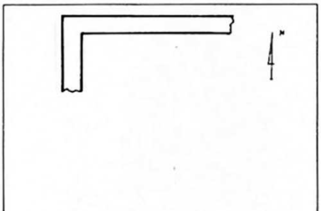

გეგმა. План

с.Мсхлеби

РАЗВАЛИНЫ КРЕПОСТИ

Средневековье

Крепость лежит в руинах. Уцелели лишь развалины башни и фрагменты ограды.

Возведён был памятник рваным камнем больших размеров

სოფ. მსხლები

გუმბათიანი ეკლესია

გვიანი შუა საუკუნეები

ძეგლი წარმოადგენს ჯავის რაიონისთვის დამახასიათებელ გუმბათოვან ეკლესიას. ნაგებია შირიმით, ფლეთილი და რიყის ქვით, ასევე, ქართული აგურით. აბსიდი შვერილწახნაგოვანია. ჩრდილოეთით, დასავლეთით და სამხრეთით მოკლე მკლავებში გაჭრილია თითო კარი. ეკლესიაზე სამი მხრიდან მიდგმული იყო კარიბჭე, რომელთაგან მხოლოდ დასავლეთისაა სრული სახით შემორჩენილი. მასზე, ქართული აგურით ნაშენი სამრეკლოა აღმართული. სამრეკლო ოთხფერდა თუნუქის სახურავითაა გადახურული. ეკლესიის გუ-

სამრეკლო-კარიბჭე. ხედი დასავლეთიდან.
Колокольня, вид с запада

მბათი ჩაქცეულია, ყელიც ნაწილობრივ დანგრეულია. მის რვაწახნაგში ოთხი სარკმელია. ინტერიერში შელესილობის კვალი მხოლოდ ფრაგმენტულად შემორჩა.

с.Мсхлеби

ЦЕРКОВЬ

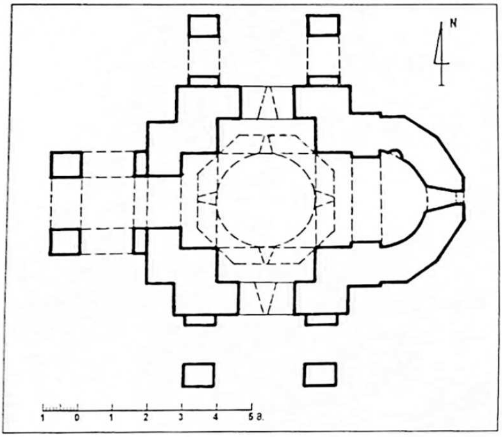

ეკლესიის გეგმა. План

Позднее средневековье

Памятник возведён из рваного камня и булыги, а также квадрами ширими.

Здание является типичным для Джавского региона купольным сооружением. Церковь с трёх сторон имеет порталы,сохранилась лишь западная стена с колокольней. Эта часть церкви выстроена кирпичом. Абсида гранёная, выступающая с общего прямоу-

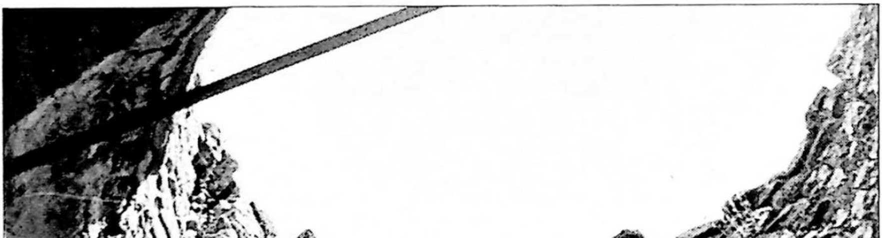

ინტერიერი. გუმბათის ყელის ფრაგმენტი. Интерьер, фрагмент купола

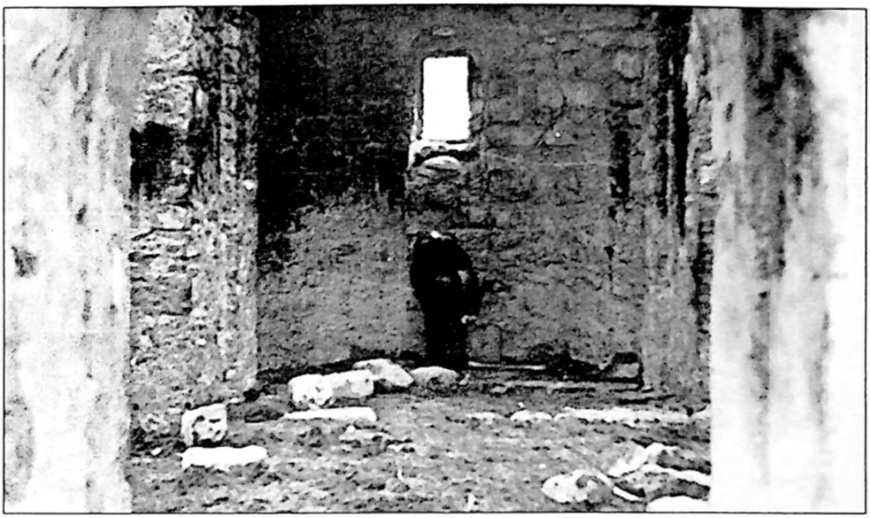

ეკლესიის ინტერიერი. Интерьер церкви

гольного плана. На восьмигранном барабане купола четыре оконных проёма. Купол частично повреждён.

Внутри церкви стены оштукатурены.

სოფ. მსხლები

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ხუთი სართულის დონეზე შემორჩენილი კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვით. ჩრდილო-დასავლეთი კუთხე მთლიანად დანგრეულია. მეორე სართულზე, აღმოსავლეთით, გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. მეხუთე სართულზე, სამხრეთით, შვერილი სალოდეა შემორჩენილი.

საერთო ხედი სამხრეთიდან. Общий вид с юга

აღმოსავლეთ ფასადის ფრაგმენტი. Фрагмент восточного фасада

კოშკი ამოვსებულია მიწითა და ჩამონაშალი ქვით.

с.Мсхлеби

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня возведенная из рваного камня уцелела на высоте пятого этажа. Северо-западный угол обрушен. На втором этаже восточной стены прорезана дверь. На пятом этаже устроено специальное отверстие, через которое можно было бросать камни во врагов, подступивших к стенам башни.

კოშკის ინტერიერის ფრაგმენტი. Фрагмент интерьера

სოფ. მსხლები

ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

ნაეკლესიარზე ნაყარი მიწისგან პატარა ბორცვია წარმოქმნილი. ჩანს მხოლოდ წყობის რამდენიმე ფლეთილი ქვა. აზომვა არ ხერხდება.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Мсхлеби

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

На месте церкви образовался небольшой холм. Возможно проследить лишь несколько рваных каменей, вероятно, служившими строительным материалом.

План невазможно определить.

სოფ. ნადარბაზევი

ეკლესია

X საუკუნე

დეკორის ფრაგმენტი. Фрагмент декора

ნაეკლესიარი მდებარეობს სოფლის სამხრეთ განაპირას. ძეგლის სამხრეთით შემორჩენილია მრავალი რელიეფური და ორნამენტული ქვა, აგრეთვე, დიდი ზომის

სარკმლის სათაურის ქვა. Навершие окна

ტუფის კვადრები. ქვის გროვის ქვეშ იკითხება სამეკლესიანი ბაზილიკის გეგმა.

შემორჩენილი ფრაგმენტები საშუალებას გვაძლევს წარმოვიდგინოთ ძეგლის პირვანდელი სახე. იგი დიდი ზომის, მდიდრულად მორთული ნაგებობა უნდა ყოფილიყო, რომელიც აშენებულია თლილი, ღვინისფერი ქვის კვადრებით. დეკორატიული მორთულობა გამოირჩევა ფორმათა მარტივი მოდელირებით და მასიურობით.

ეკლესიის კედლების გაფორმებისას გამოყენებულია ფერადოვანი ეფექტები, რაც კარგად ჩანს შემორჩენილი ორნამენტული ფრაგმენტებიდან და რელიეფებიდან.

კარის ტიმპანის ფრაგმენტი. Фрагмент тимпана двери

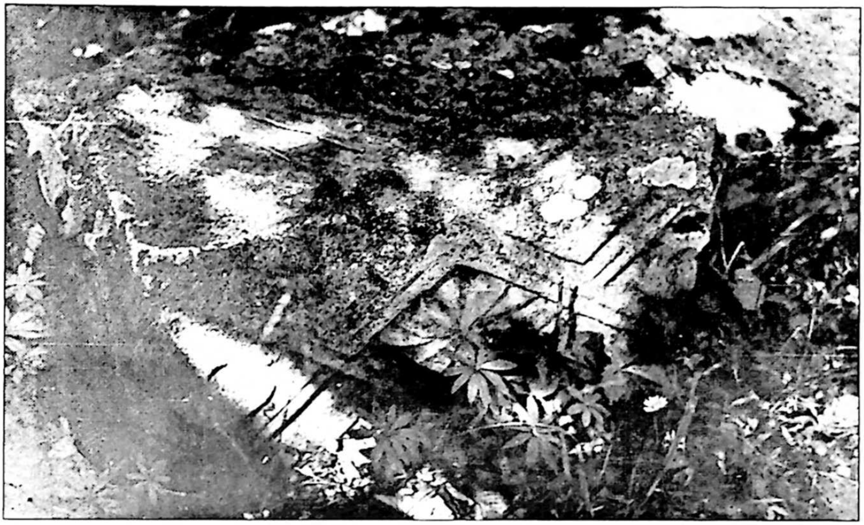

პილასტრის იმპოსტი. Импост пилястры

с.Надарбазеви

ЦЕРКОВЬ

X в.

Памятник расположен на южной окраине села. У церкви с южной стороны на земле лежат архитектурные детали, а также фрагменты орнаментированных и покрытых рельефами камней.

Над грудой камней и земли частично прослеживается план здания - трёхцерковной базилики.

Сохранились два тимпанных камня. На одном тимпане изображена Богоматерь с младенцем и два ангела, на другом- расцветший крест.

В Надарбазеви лежат на земле и другие фрагменты орнаментированных наличников окон и дверей, карнизов и рам.

Декоративный убор, памятника характеризуется массивностью и отсутствием сложной моделировки в его выполнении.

Сохранившийся материал указывает на то, что Надарбазеви было крупным, богато убранным сооружением, возведённым из тесаного камня, винного цвета.

სოფ. ნადარბაზევი

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. აზომვა არ ხერხდება. გადარჩენილია მხოლოდ პირველი სართული.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Надарбазеви

БАШНЯ

Позднее средневековье

От башни уцелел только первый этаж. Четырёхугольное в плане здание было возведено из рваного камня. Возможности обмера памятника нет.

სოფ. ნაზიგინა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

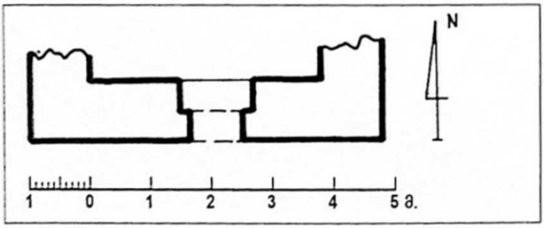

გეგმის ფრაგმენტი. Фрагмент плана

კოშკი შემორჩენილია ორი სართულის დონეზე. ნაგებია ფლეთილი ქვით. წყობა შერეულია. სამხრეთ კედელში, მეორე სართულზე გაჭრილია თაღოვანი

კარი. დასავლეთი და ჩრდილოეთი კედლები მთლიანადაა ჩაქცეული, აღმოსავლეთისა ნაწილობრივ.

с.Назигина

БАШНЯ

Позднее средневековье

Рваным камнем возведенная башня частично уцелела до высоты второго этажа. Кладка стен смешанная. Дверь устроена в южной стене второго этажа. Западная и северная стены лежат в развалинах. Восточная стена - частично сохранилась.

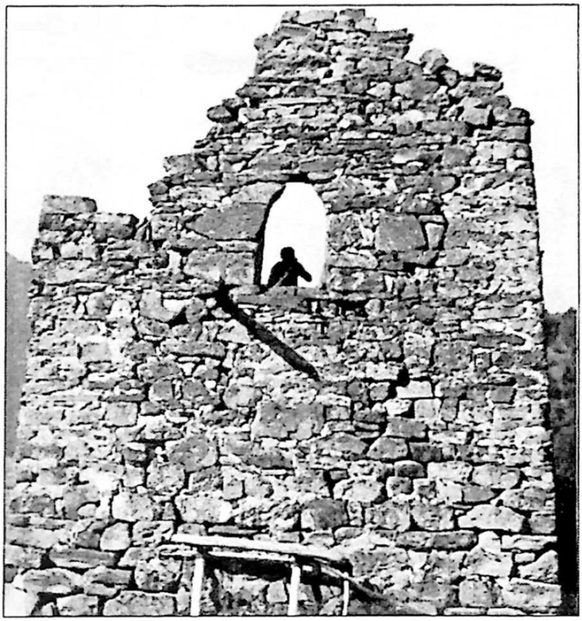

სამხრეთი ფასადი. Южный фасад

სოფ. პატარა გუფთა

წმ. გიორგის ეკლესია

განვითარებული შუა საუკუნეები

დიდი ზომის დარბაზული ეკლესია ნაგებია ფლეთილი, რიყის და ტუფის ქვით. სარკმლის ორსავე მხარეს, ღრმა აბსიდში, ნიშებია მო-

თავსებული. გრძელი დარბაზიდან აბსიდი მხრებით გამოიყოფა, რომელზეც სატრიუმფო თაღია გადაყვანილი. ეკლესიას სამი მხრიდან აქვს შესასვლელი. სამხრეთი კარისა და აღმოსავლეთი სარკმლის ღიობი ნაწილობრივ დაზიანებულია, სახურავი მთლიანად ჩამოქცეულია.

с.Патара Губта

ЦЕРКОВЬ СВ. ГЕОРГИЯ

Развитое средневековье

Большая зальная церковь возведена из рваного камня, булыги и туфа.

Свод и конха церкви обрушены. С востока здание имеет абсиду с окном в центре. По обеим сторонам окна расположены ниши. Абсида от длинного зала выделяется заплечиками, на которые переведена триумфальная арка.

Церковь с трёх сторон имеет входы. Южный пролёт двери и восточное окно частично повреждены.

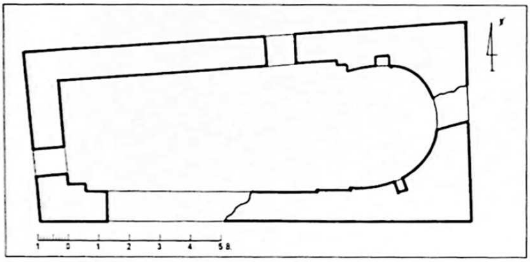

ეკლესიის გეგმა. План

ჩრდილოეთი ფასადის ფრაგმენტი. Фрагмент северного фасада

სოფ. პატარა გუფთა

კოშკი

შუა საუკუნეები

ციხის ტერიტორიაზე შემორჩენილია კოშკის ნანგრევი, რომელიც ამაღლებულ ბორცვზე დგას. ნაგებია რიყის ქვით. კედლები მოპირკეთებულია ფლეთილი ქვით. აღმოსავლეთი კედელი ჩამოქცეულია. კოშკის სამხრეთით, პლატოზე შეინიშნება ნაგებობათა კვალი. ძეგლის აზომვა არ ხერხდება.

с.Патара Гупта

БАШНЯ

Средневековье

На территории замка находятся развалины башни, стоящей на возвышанном месте. Стены башни облицованы рваным камнем. Восточная стена обрушена. К югу от башни, можно проследить фрагменты здания. Возможности обмера памятника нет.

სოფ. როკათა

კოშკის ფრაგმენტი

გვიანი შუა საუკუნეები

შემორჩენილია მხოლოდ საძირკვლის ნაწილი. აზომვა არ ხერხდება.

с.Роката

ФРАГМЕНТ БАШНИ

Позднее средневековье

От башни уцелел лишь фундамент. Обмер памятника не возможен.

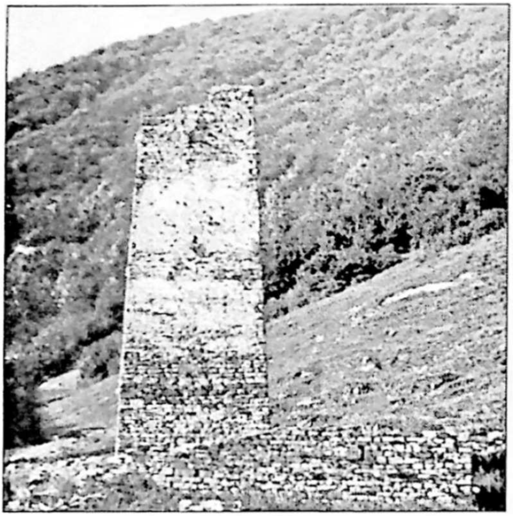

დასავლეთი ხედი. ***Вид с запада***

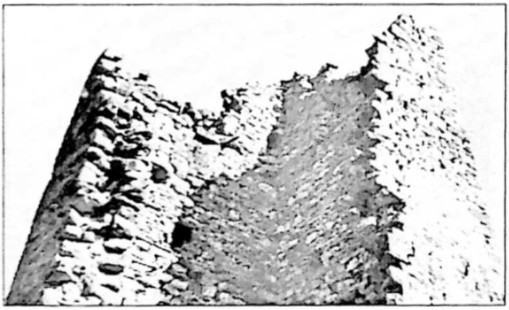

ინტერიერის ფრაგმენტი. ***Фрагмент интерьера***

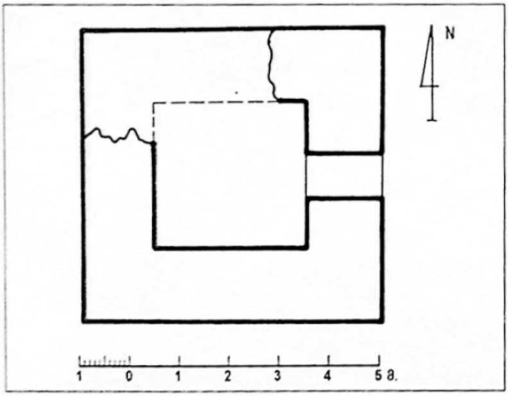

მეორე სართულის გეგმა. ***План второго этажа***

სოფ. საგილზაზი

კოშკი

განვითარებული შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია ექვსი სართული. გარედან მთლიანად გალესილი ყოფილა, შიგნიდან მხოლოდ მეორე სართული. კარი, ამავე სართულის აღმოსავლეთ კედელშია გაჭრილი. ჩრდილოეთი და დასავლეთი კედლების დიდი ნაწილი ჩამოქცეულია.

с.Сагилзази

БАШНЯ

Развитое средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня средней величины. Памятник уцелел до высоты шестого этажа. Снаружи башня была оштукатурена. Внутри штукатурка сохранилась лишь на втором этаже. В восточной стене этого же этажа прорезана дверь.

Большая часть северной и западной стен обвалилась.

სოფ. საგილზაზი

ნაეკლესიარი

განვითარებული შუა საუკუნეები

ძეგლი წარმოადგენდა საშუალო ზომის დარბაზულ ეკლესიას სამხრეთის ვიწრო, თანადროული მინაშენით. ეკლესია ძირითადად შირიმის კარგად გათლილი კვადრებით იყო ნაგები. შენობა მთლიანადაა დანგრეული. კედლების სიმაღლე ზოგან 1,5-2 მეტრამდე აღწევს. გეგმა კარგად იკითხება. მნიშვნელოვანი არქიტექტურული დეტალები არ შეინიშნება.

საერთო ხედი. Общий вид

ეკლესიის სამხრეთი კედლის ფრაგმენტი. Фрагмент южной стены

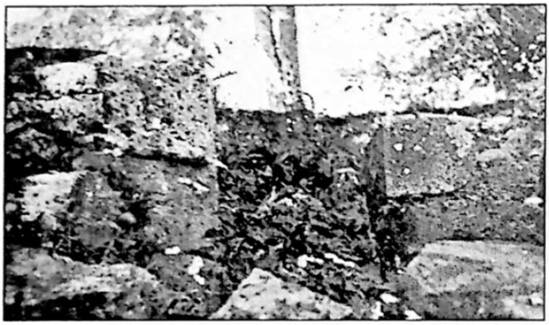

ინტერიერი. საკურთხევლის ფრაგმენტი
Интерьер, фрагмент алтаря

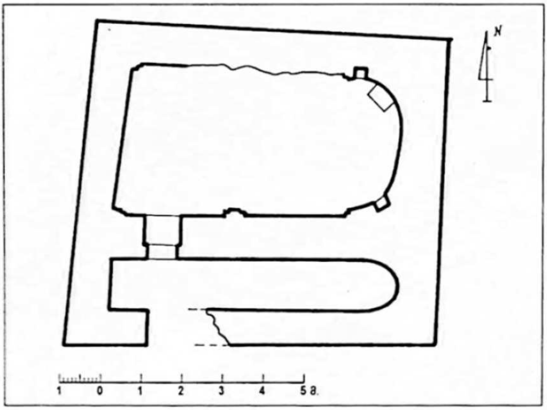

ეკლესიის გეგმა. План

с.Сагилзази

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Развитое средневековье

Памятник представляет собой зальную церковь средных размеров с пристройкой с южной стороны. В основном церковь была возведена из хорошо тесаных квадр ширими. Здание лежит в руинах. Высота стен достигает 1,5-2 м. План хорошо читается. Каких либо значительных деталей церкви не видно.

სოფ. სარიტათა

ეკლესია

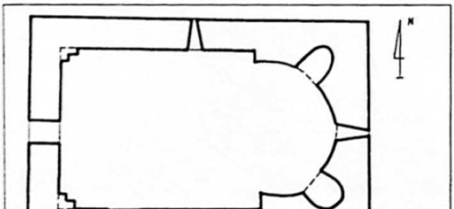

ეკლესიის გეგმა. План

განვითარებული შუა საუკუნეები

გეგმით სწორკუთხა ნაგებობა დარბაზული ტიპისაა. აღმოსავლეთიდან დასრულებულია ნახევარწრიული აბსიდით. საკურთხეველში გაჭრილია არქიტრავული სარკმელი,

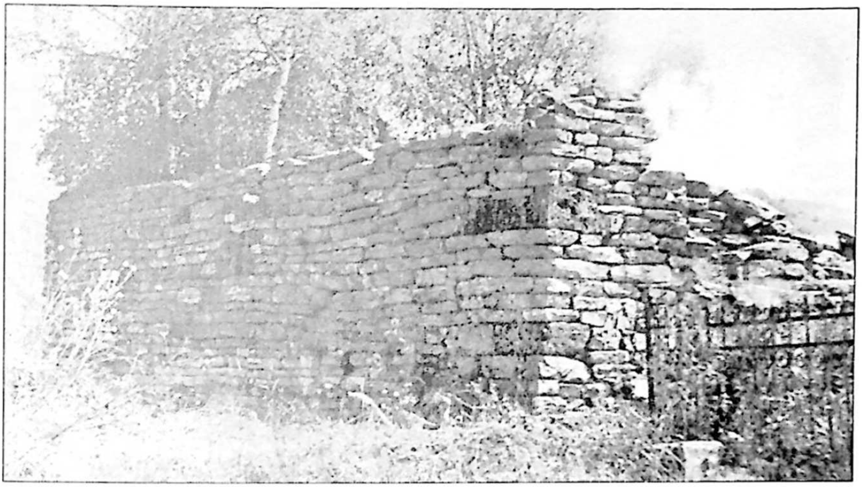

ხედი ჩრდილო-დასავლეთიდან. Вид с северо-запада

რომლის ორსავე მხარეს თითო, მაღალი, გეგმით ნახევარწრიული, თაღოვანი ნიშია. კამარა ჩამონგრეულია. კონქზე დაშენებულია კედელი, რომელშიც არქიტრავული სარკმელია დატანებული. დასავლეთ კედელზე შემორჩენილია წყვილი ორსაფეხურიანი პილასტრი. ეკლესია ნაშენია ფლეთილი ქვით. მარკანტულ ნაწილებში გამოყენებულია კარგად დამუშავებული შირიმის ქვა. აღმოსავლეთ კედლის ფასადზ;ე ჩატანებულია მოჩუქურთმებული კვადრები.

ძეგლს დაკარგული აქვს თავდაპირველი სახე. ჩუქურთმიანი ქვების სხვადასხვა ფრაგმენტები უსისტემოდაა ჩალაგებული კედლებში.

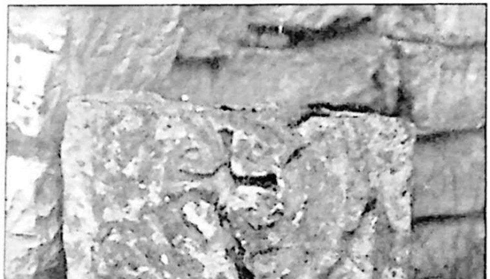

ჩუქურთმიანი ფილის ფრაგმენტი. Фрагмент орнаментированной плиты

с.Саритата

ЦЕРКОВЬ

Развитое средневековье

Памятник возведён из рваного камня. Конструктивные части выведены хорошо тесаными квадрами ширими.

Зальная церковь, в плане прямоугольная, с востока имеет абсиду с архитравным окном в центре. По обеим сторонам окна расположены высокие ниши. Продольные стены были расчленены двухступенчатыми пилястрами, от которых сохранились лишь западные по углам.

В результате переделок церковь потеряла первоначальный облик. В кладке стен безсистемно лежат орнаментированные камни.

Здание повреждено, обвален свод.

სოფ. სარიტათა

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთით.
Вид с северо-востока

კოშკი დანგრეულია. შემორჩენილია ჩრდილო-აღმოსავლეთი კუთხე ორი სართულის დონეზე ნაგებია ფლეთილი ქვით და კირის დუღაბით.

კოშკის ირგვლივ მიწის დონე აწეულია. ინტერიერში ყრია ჩამონაშალი ქვა და მიწა.

с.Саритата

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Башня сильно повреждена. Уцелел северно-восточный угол стен на высоте второго этажа.

Вокруг башни уровень земли сильно поднят. В интерьере много земли и камня.Строительный материал - рваный камень.

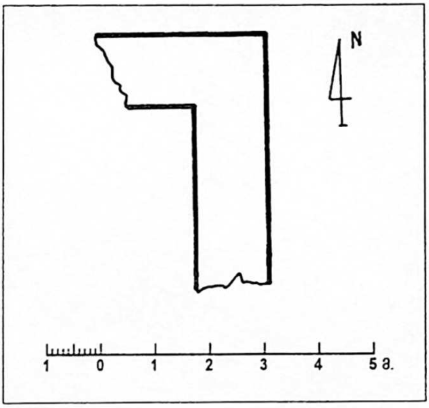

კოშკის ნანგრევის გეგმა. План

სოფ. სარიტათა

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია მხოლოდ სამი-ოთხი სართული. დასავლეთი და ჩრდილოეთი კედლების ნაწილი დანგრეულია. კარი არ ჩანს. ინტერიერში სართულებს შორის შეინიშნება ხის კოჭის ბუდეები. კოშკის გარშემო მიწის დონე აწეულია.

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან. Вид с северо-востока

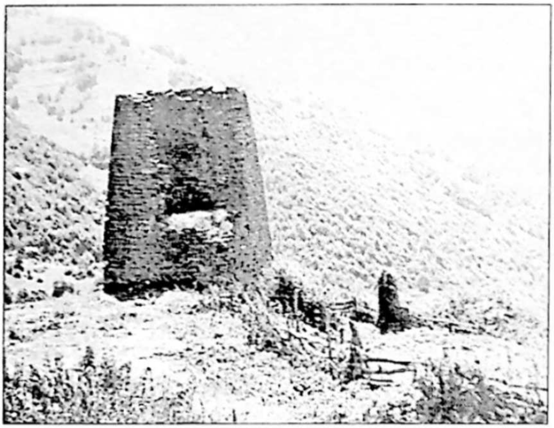

ხედი ჩრდილო-დასავლეთიდან. Вид с северо-запада

с.Саритата
БАШНЯ II

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня. Стены сохранились на уровне 3-4 этажей.Частично обвалились северная и западная стены.

Из-за повреждения стен не удалось определить дверной проем. В интерьере сохранились гнёзда от деревянных балок междуэтажного перекрытия.

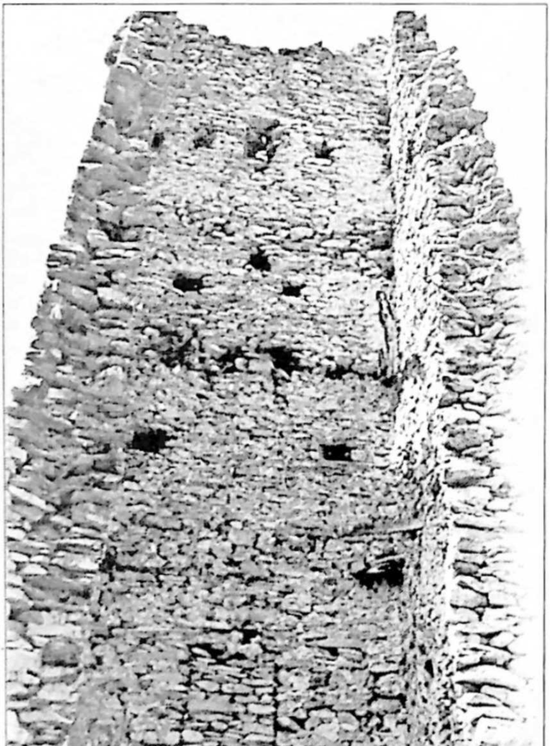

კოშკის ინტერიერი. Интерьер башни

სოფ. საურიხთიყაუ
კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი გეგმით ოთხკუთხაა. ჩრდილოეთი კედელი შემორჩენილია ექვსი სართულის დონეზე, დანარჩენი კედლები მთლიანად დანგრეულია. აქა-იქ შეინიშნება დუღაბის კვალი. პირველი სართული ამოვსებულია ჩამოცვენილი ქვით. ყველა სართულზე დატანილია სათოფურები.

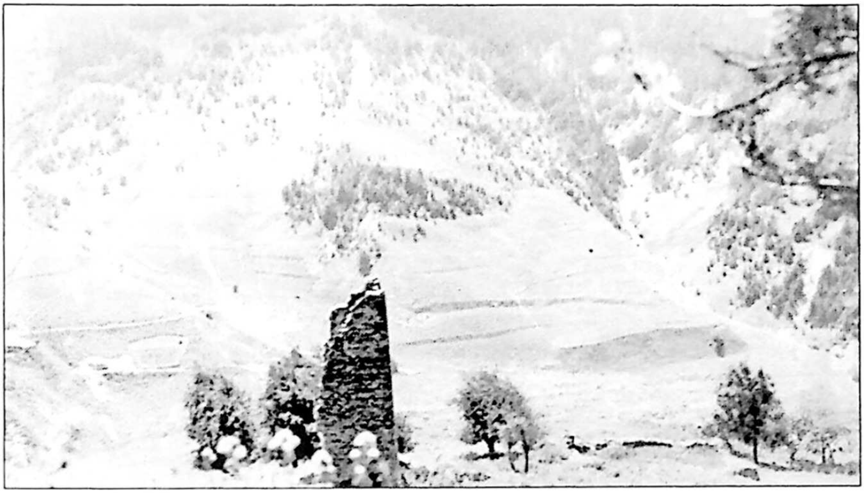

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან. Вид с северо-востока

с.Саулохтикау

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена рваным камнем.Северная стена уцелела до высоты шестого этажа.

Остальное лежит в развалинах.

სოფ. საულოხთიყაუ

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი გეგმით კვადრატს უახლოვდება. შემორჩენილია ოთხი სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით; მეორე სართულის ჩრდილოეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. ყველა კედელში დატანებულია სათოფურები. კოშკს ჩრდილოეთიდან ჰქონია მინაშენი, რომლის მცირე ფრაგმენტები იკითხება.

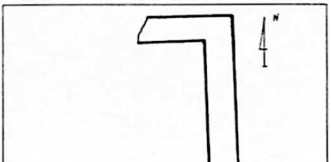

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

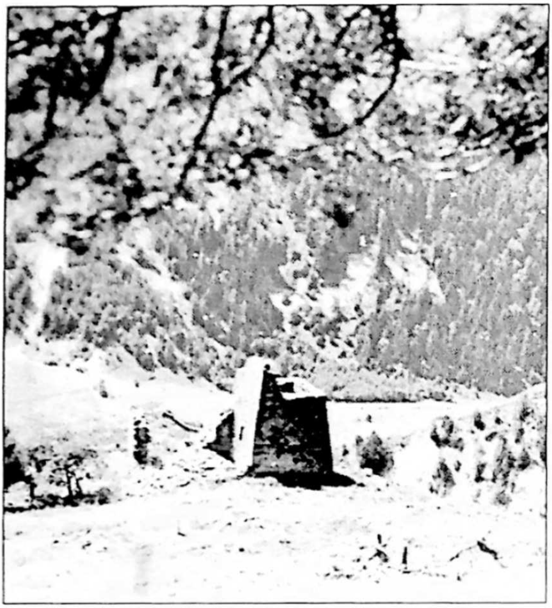

საერთო ხედი ჩრდილო-დასავლეთით.
Общий вид с северо-запада

с.Саулохтикау

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня. Она уцелела до четвёртого этажа. Первый этаж засыпан землёй. В северной стене второго этажа устроена арочная дверь.

Во всех этажах прорезаны бойницы.

Башня с севера имела пристройку, фрагменты которой слабо прослеживаются на земле.

სოფ. საულოხთიყაუ

ნიში

გვიანი შუა საუკუნეები

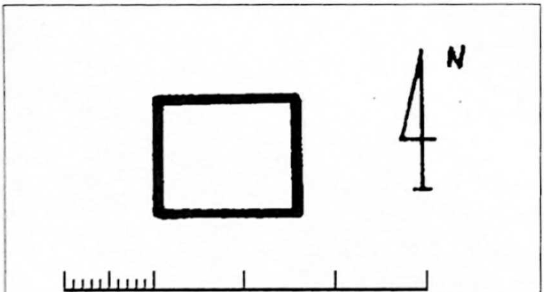

გეგმა. ***План***

მდინარე ლიახვის მარჯვენა ნაპირზე, შემაღლებულ ბორცვზე, მცირე ზომის, ფლეთილი ქვით ნაშენი ნიშია შემორჩენილი. სავარაუდოა, რომ იგი აგებულია ძველი კოშკის ადგილზე.

с.Саулохтикау

НИША

Позднее средневековье

На правом берегу р.Лиахви стоит небольшое сооружение из рваного камня, возможно построеного на месте древней башни.

სოფ. სინაგური

წმ. გიორგის ეკლესია

გარდამავალი ხანა

სოფ.სინაგურში დგას დიდი ზომის დარბაზული ეკლესია თანადროული სამხრეთ-დასავლეთი მინაშენით. სწორკუთხა საკურთხევლიანი ეკლესიის სამხრეთ-დასავლეთ კუთხეში კედლის პილასტრისა და თაღის ფრაგმენტებია შემორჩენილი.

სამხრეთი მინაშენი აღმოსავლეთიდან დასრულებულია ნახევარწრიული აბსიდით. მინაშენი თითქმის დანგრეულია. კედლები შემორჩენილია 1,5-2,5 მ სიმაღლეზე, დასავლეთი მინაშენი კი ფრაგმე-

დასავლეთი ფასადი. Западный фасад

ნტულად. ეკლესიის სამხრეთ-აღმოსავლეთი კუთხე 8-10 მ. სიმაღლისაა. დიდი ზომის თლილი ქვით ნაგებ ეკლესიაზე სოფლის მოსახლეობას ჩაუტარებია სარემონტო სამუშაოები, რამაც ძეგლს დაუკარგა თავდაპირველი სახე.

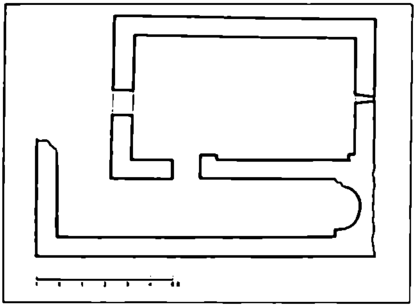

ეკლესიის გეგმა. План

с.Синагури

ЦЕРКОВЬ СВ.ГЕОРГИЯ

Переходный период

В селе стоит зальная церковь больших размеров с южным и западным приделами, которые частично уцелели.

Церковь с востока имеет прямоугольную алтарную часть. На юго-западной стене сохранилась пилястра и фрагмент пристенной арки.

Южный придел церкви с востока имеет полукруглую абсиду. Стены придела уцелели на уровне 1.5-2.5 м. От западного придела остались малые фрагменты. Высота стены церкви на юго-востоке достигает 8-10 м.

В результате переделок и ремонтов памятник утерял первоначальный облик.

სოფ. სინაგური, მიდამოები "ზხალნარი"

ეკლესია

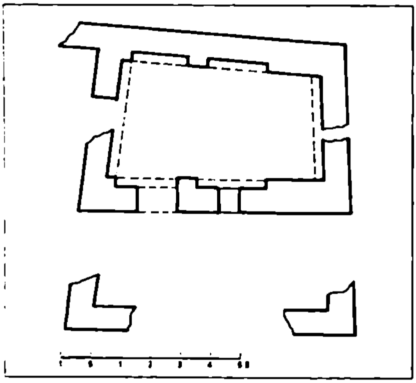

ეკლესიის გეგმა. План

VIII-IX საუკუნეები

სოფ. სინაგურში აგებულია დარბაზული ტიპის ეკლესია სამხრეთის და დასავლეთის მინაშენებით. ნაგებია შირიმით, ქვიშაქვითა და ფლეთილი ქვით. საკურთხეველი ბრტყელი აქვს. მის მომიჯნავე კედლებზე თაღებია. ქუსლებიდან იწყება ტრომპები, რომლებსაც ეყრდნობოდა კოლოფა

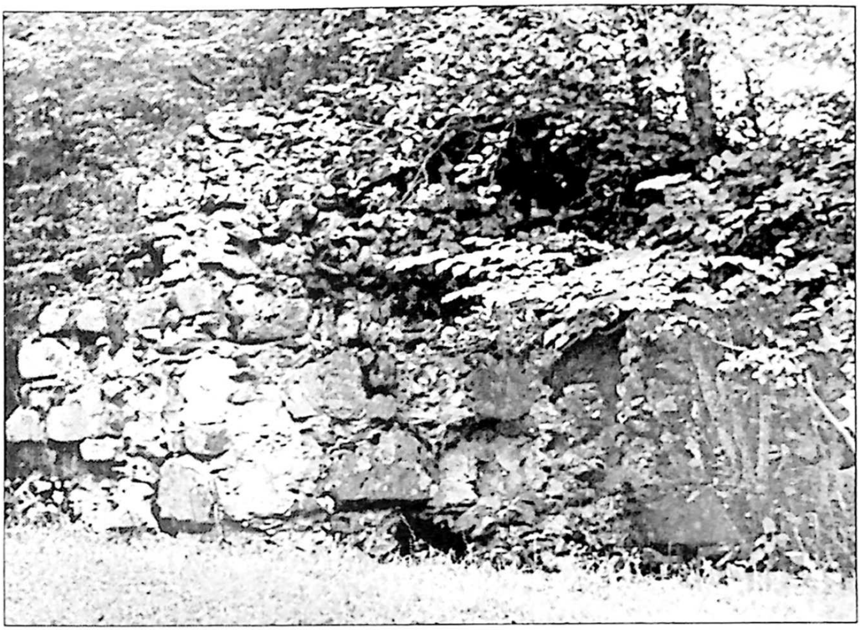

აღმოსავლეთი ფასადის ფრაგმენტი. Фрагмент восточного фасада

აბსიდის კონქი. გრძივ კედლებზე შეწყვილებული თაღედია თითო პილასტრით შუაში. ეკლესიას აქვს ორი შესასვლელი - სამხრეთიდან და დასავლეთიდან. ნაგებობის კედლები ალაგ-ალაგ გარღვეულია, სახურავი ჩამოქცეულია. მინაშენების კვალი ფრაგმენტულად იკითხება.

с.Синагури, окрестности Схалнари

ЦЕРКОВЬ

VIII-IX вв.

Зальная церковь с южным и западным приделами расположена в селе. От приделов уцелели фрагменты стен.

Возведено здание из рваного камня, песчаника и квадрами ширими. Церковь с востока имеет прямоугольную алтарную часть. Переход от прямоугольного основания к полукругу конхи осуществлён тромпами. Продольные стены церкви расчленены пилястрами, по котором перекинуты стенные арки.

Церковь имеет входы с юга и запада. Памятник частично поврежден. Отсутствует кровля.

სოფ. სინაგური

წმ. ნინოს ეკლესია

შუა საუკუნეები

მცირე დარბაზული ეკლესიდან მხოლოდ ნაშთია შემორჩენილი. იკითხება დასავლეთი კედლის ნაწილი და სხვა უმნიშვნელო ფრაგმენტები. აღმოსავლეთის კედელი კონქის დონეზეა მიწაში ჩაფლული. გეგმის დადგენა გაწმენდის გარეშე შეუძლებელია. ნაეკლესიარი დაფარულია მცენარეულობით.

დასავლეთი ფასადის ფრაგმენტი. Фрагмент западного фасада

с.Синагури

ЦЕРКОВЬ СВ. НИНЫ

Средневековье

От церкви сохранились небольшие развалины. Можно проследить часть западной стены. Восточная стена засыпана землёй, почти до высоты конхи.

Без особой расчистки датировку и план здания выявить, нельзя.

სოფ. სოხთა

ეკლესია

X-XI საუკუნეები

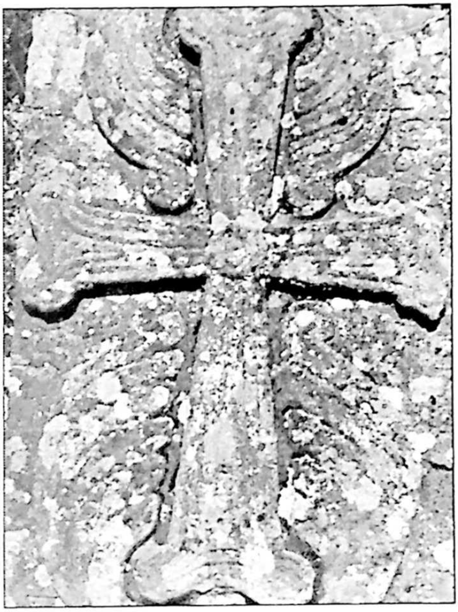

რელიეფური ფილა ჯვრის გამოსახულებით. Плита с рельефным изображением креста

ძეგლი მდებარეობს სოფლის მახლობლად, მდ. ფაცას ხეობაში, მაღალ მთაზე. იგი წარმოადგენდა მოზრდილ დარბაზულ ეკლესიას, რომელიც ნაგები ყოფილა ფლეთილი, ღვინისფერი და შირიმის ქვით. ამჟამად შემორჩენილია ეკლესიის კედლის ფრაგმენტები. ნაეკლესიართან ყრია ქვები რელიეფებითა და ორნამენტული მოტივებით. აღსანიშნავია ქვის ფილა ასომთავრული წარწერით: "საყდარო დიდებისაო შეიწყალე თეოდორე... სულსა გიორგისა განუსვენე. წმიდაო ეკლესიაო შეიწყალე ივანე კალატოზი". წარწერა X საუკუნით თარიღდება.

ბუნებრივია, რომ ეკლესიას ჰქონდა მინაშენები, შესაძლებელია ყოფილიყო კოშკიც.

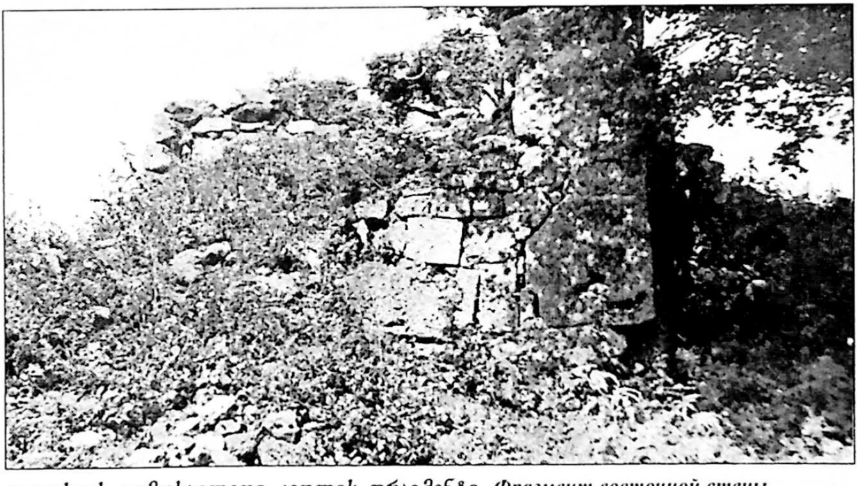

ეკლესიის აღმოსავლეთი კედლის ფრაგმენტი. Фрагмент восточной стены

с.Сохта

ЦЕРКОВЬ

X-XI в.в.

Памятник стоит недалеко от с.Сохта, на высокой горе, в ущелье р.Паца.

Церковь была зальная, большая. Сохранились лишь фрагменты её стен.

Здание было возведено из ширими, винного цвета камня, и богато убрана. На руинах церкви лежат камни с орнаментами и рельефами.

На прямоугольной большой плите уцелела надпись, которая в переводе гласит: "Церковь прославленная помилуй Теодоре....Душу Гиоргия упокой. Святая церковь, помилуй Иване каменщика". Очевидно, речь идет о строителе.

Церковь имела приделы, возможно и башню.

სოფ. სტირმასიბი

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი თითქმის მთლიანადაა დანგრეული. ფრაგმენტულად გადარჩენილია ერთი სართული.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Стирмасиги

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Башня лежит в развалинах. Частично уцелели лишь фрагменты первого этажа. Возведена была башня из рваного камня.

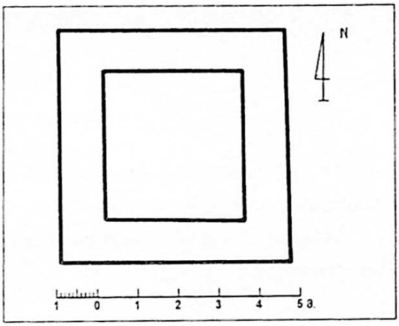

კოშკის გეგმა. План

სოფ. სტირმასიგი

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი ნაგებია სხვადასხვა ზომის ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია მხოლოდ ერთი სართული. გეგმით სწორკუთხედს წარმოადგენს. კოშკის გარშემო მიწის დონე აწეულია, ირგვლივ უამრავი ქვაა მიმოფანტული.

კოშკის ფრაგმენტი. Фрагмент башни

с.Стирмасиги

БАШНЯ II

Позднее средневековье

От прямоугольной башни уцелел лишь первый этаж. Строительный материал- рваный камень.

Вокруг башни уровень земли поднят, камни разбросанны по всей территории.

სოფ. სტირმასიგი

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი თითქმის მთლიანადაა დანგრეული. ნაწილობრივ შემორჩენილია მხოლოდ პირველი სართული. ნაგებია სხვადასხვა ზომის ფლეთილი ქვით.

ძეგლის გარშემო და ინტერიერში ყრია მიწა და ქვა.

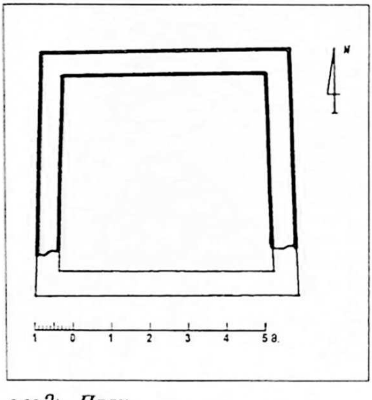

გეგმა. План

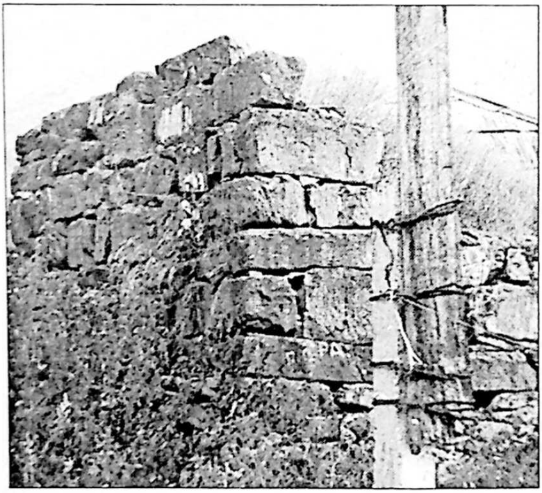

სამხრეთ-აღმოსავლეთი ფასადი.
Юго-восточный фасад

с.Стирмасиги

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Башня лежит в развалинах. Уцелел лишь первый этаж. Возведена башня из рваного камня. Интерьер и территория вокруг башни заполнены землей и разбросанными камнями.

სოფ. სტირმასიგი

ციხე (კოშკი)

გვიანი შუა საუკუნეები

ციხის ტერიტორია-ზე შემორჩენილია დიდი ზომის ოთხკუთხა გეგმ-ის კოშკი, ნაგები ფლე-თილი ქვით. აღმოსავ-ლეთით, მეორე სართუ-ლზე გაჭრილია კარი. კოშკი გადარჩა 3-4 სარ-თულის დონეზე. ჩრდი-ლოეთი კედელი თითქმ-ის მთლიანად დანგრეუ-ლია.

კოშკის გარშემო შე-ინიშნება სხვა ნაგებო-ბათა კვალი.

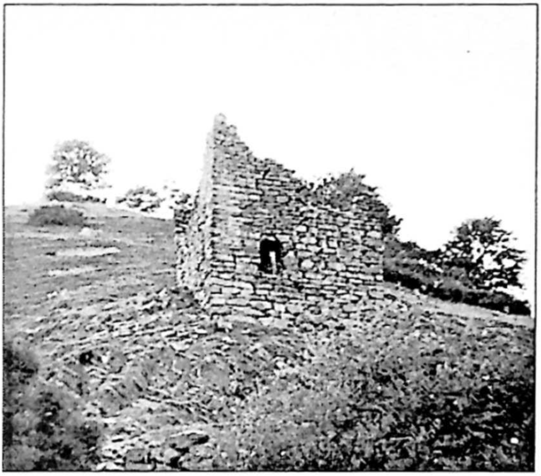

ხედი აღმოსავლეთიდან. ***Вид с востока***

с.Стирмасиги

ЗАМОК (БАШНЯ)

Позднее средневековье

На территории замка уцелела большая, в плане четырёх-угольная, башня. Стены её сохранились на уровне третьего и четвёртого этажей. В восточной стене второго этажа прорезана дверь. Северная стена обвалилась.

Возведено сооружение из рваного камня.

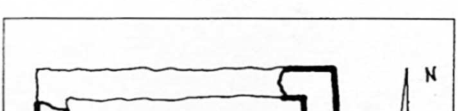

კოშკის გეგმა. ***План***

სოფ. ტბეთი

ნაეკლესიარი ბზები

შუა საუკუნეები

ძეგლი მთლიანად დანგრეულია. შემორჩენილია ჩრდილოეთი კედლის მცირე ფრაგმენტი. ეკლესია ფლეთილი ქვით ყოფილა ნაგები. შეინიშნება დუღაბის კვალი.

с.Тбети

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ "БЗЕБИ"

Средневековье

Памятник лежит в руинах. Уцелел лишь фрагмент северной стены. Церковь была возведена из рваного камня.

სოფ. უგარდანთა, უბანი "ზულაითი"

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

საერთო ხედი. Общий вид

ნაგებობა გეგმით კვადრატს უახლოვდება. შემორჩენილია ოთხი სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით. მეორე სართულის ჩრდილოეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. ყველა კედელში დატანებულია სათოფურები. კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით.

ჩრდილოეთი კედლის ფრაგმენტი. Фрагмент северной стены

с.Угарданта, местность Сулаити

БАШНЯ

Позднее средневековье

От квадратной в плане башни уцелели стены высотой в четыре этажа. Первый этаж засыпан камнями. В северной стене второго этажа прорезана арочная дверь. Во всех стенах имеются амбразуры. Возведен памятник из рваного камня.

კოშკის მეორე სართულის გეგმა.
План второго этажа

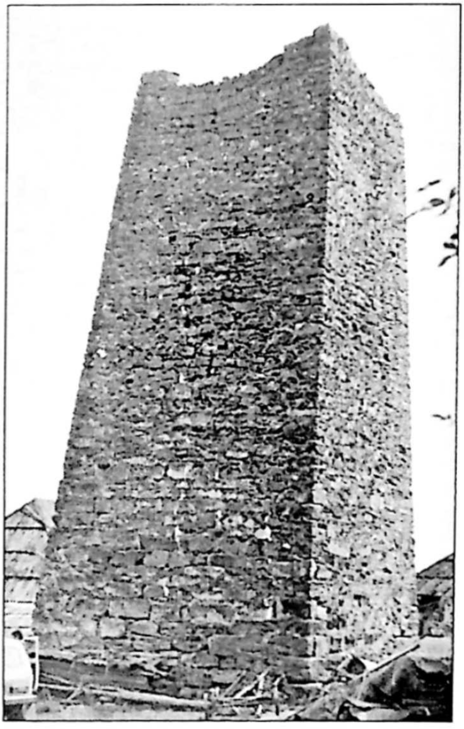

კოშკი სამხრეთ დასავლეთიდან.
Вид с юго-запада

სოფ. უგარდანთა

კოშკის ნანგრევი

გვიანი შუა საუკუნეები

საერთო ხედი. Общий вид

კოშკის ნანგრევზე რამდენიმე ქვაა შემორჩენილი. გეგმა არ იკითხება.

с.Угарданта

РАЗВАЛИНЫ БАШНИ

Позднее средневековье

Развалины башни представляют собой груду камней. Без особой расчистки план здания невозможно определить.

სოფ. ქარზმანი, ნასოფლარი ჭოისი

უწურის ეკლესია

გვიანი შუა საუკუნეები

ძეგლი მნიშვნელოვნადაა დაზიანებული. შემორჩენილია ჩრდილოეთი კედლის ფრაგმენტი ორი მეტრის სიმაღლეზე. ნაგები ყოფილა ფლეთილი ქვით. შეინიშნება დუღაბის კვალი.

с.Карзмани, сельбище Чоиси

ЦЕРКОВЬ "УЦУРИ"

Позднее средневековье

Церковь сильно пострадала. Фрагментарно уцелела лишь северная стена на высоте двух метров. Памятник был возведён из рваного камня.

სოფ. ქარზმანი

ეკლესია

XX ს.

დარბაზული ტიპის ეკლესია გარშემოსავლელით მოსახლეობის მიერ ახლიდან არის აგებული ძველი ეკლესიის გეგმაზე. შედეგად, ძველ ეკლესიას დაკარგული აქვს თავდაპირველი სახე. ინტერიერში გრძივი კედლები დაყოფილია წყვილი პილასტრებით. შესასვლელი დატანებულია ყველა კედელში. ეკლესიის თაღ-კამარა და კონქი ჩამოქცეულია. მის ნაცვლად გაკეთებულია ბრტყელი გადახურვა. კედლები, როგორც გარედან ასევე შიგნიდან, შებათქაშებულ-შეთეთრებულია.

с.Карзмани

ЦЕРКОВЬ

XX в.

Зальную церковь с обходом построило местное население на развалинах древней церкви. Поэтому церковь потеряла свой первоначальный облик. В интерьере продольные стены расчленены пилястрами. Вход устроен с севера, юга и запада. Провалились свод и конха церкви. Нынешнее перекрытие плоское. Стены здания, как снаружи, так и внутри, оштукатурены.

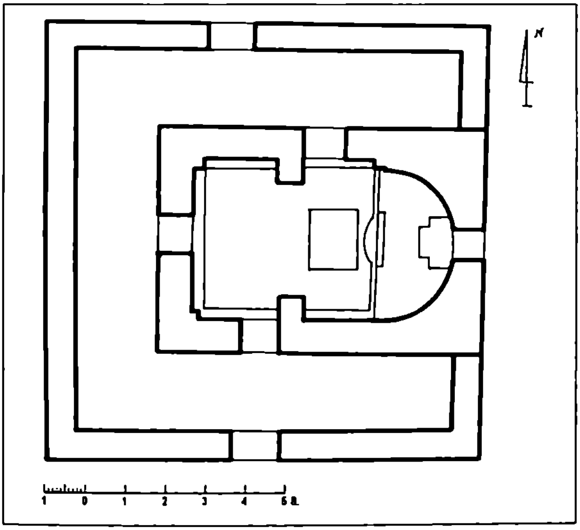

ეკლესიის გეგმა. План церкви

სოფ. ქასაგინი

ეკლესია

X ს.

ქასაგინის ტაძარი მდებარეობს მდ. გრომულას ხეობაში. ნანგრევებად ქცეული კედლები დაფარულია მიწითა და ხშირი ბუჩქნარით.

სარკმლის მორთულობის ფრაგმენტი.
Фрагмент окна

ეკლესიის შირიმის ქვები გაზიდულია სოფლის სკოლის და ერთ-ერთი მაცხოვრებლის სახლის ასაშენებლად. სკოლის მთავარი ფასადი მორთულია ეკლესიის სარკმლის ორი ორნამენტული სათაურით, მესამე გამოყენებულია კიბის საფეხურად. სკოლის მახლობლად დგას ორი მაღალი სვეტი მოჩუქურთმებული კაპიტელებით.

ტაძრის ტერიტორიაზე

სარკმლის მორთულობის ფრაგმენტი. ***Фрагмент окна***

რელიეფური ფილის ფრაგმენტი ლომის გამოსახულებით.
Фрагмент плиты с рельефным изображением льва

რელიეფური ქვების ფილები და მათი ფრაგმენტებია შემორჩენილი. სკოლის ფანჯრის ქვეშ დიდი რელიეფური ფილაა ცხოველების გამოსახულებით.

ქასაგინის ტაძრის გადარჩენილი ფრაგმენტები მეტყველებს მის მასშტაბურობაზე. ეკლესია აგებული იყო თლილი ქვის კვადრებით. ასევე, გამოირჩეოდა ორნამენტებისა და რელიეფების სიუხვით.

ეკლესიის სვეტები. ***Колонны церкви***

с.Касагини

ЦЕРКОВЬ

X в.

Памятник расположен вблизи ущелья р.Громула. Развалины церкви засыпаны землёй. Рядом с руинами стоит пустующая после пожара школа, постороенная из камней церкви. В её стены вставлено большое количество орнаментированных фрагментов.

На месте церкви прослеживается контур здания. В нескольких метрах от школы стоят две большие колонны, с профилированными капителями и базами. Главный фасад школы украшают два навершия окон церкви, третье навершие служит нижней ступенью лестницы.

Под окном школы вставлен большой фрагмент с рельефным изображением льва и быка. Строительная надпись утеряна.

Уцелевшие остатки говорят о том, что здесь стояла большая, богато украшеная орнаментами и рельефами церковь. Храм был облицован тесаным камнем.

რელიეფური ფილის ფრაგმენტი.
Фрагмент рельефной плиты

სოფ. ქეშელთა

წმ. მარიამის ეკლესია

გვიანი შუა საუკუნეები

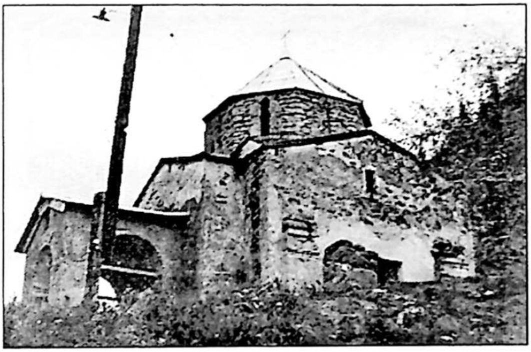

ხედი სამხრეთ-დასავლეთიდან. ***Вид с юго-запада***

ძეგლი განეკუთვნება ჯავის რაიონისათვის დამახასიათებელ გუმბათოვან ეკლესიათა რიგს. ნაგებია ძირითადად ფლეთილი ქვით. ექსტერიერისა და ინტერიერის დიდი ნაწილი გალესილია. აბსიდი შვერილწახნაგოვანია. სამხრეთის, დასავლეთის და ჩრდილოეთის მოკლე მკლავებში თითო კარია გაჭრილი. დასავლეთის კარს ეკვრის კარიბჭე. კარიბჭეები უნდა ყოფილიყო დანარჩენ ორ კართანაც. გუმბათის რვაწახნაგა ყელში ოთხი სარკმელია გაჭრილი. 70-იანი წლების ბოლოს მოსახლეობას ეკლესია შეუკეთებია. ნაგებობა გადახურულია თუნუქით.

с.Кешелта

ЦЕРКОВЬ СВ. МАРИИ

Позднее средневековье

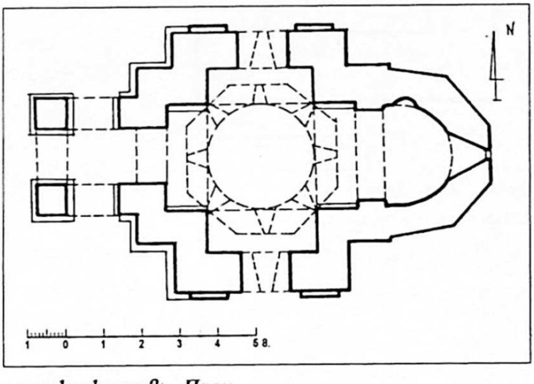

ეკლესიის გეგმა. ***План***

Памятник является типичным для Джавского района купольным сооружением.

Возведена церковь из рваного камня. Здание с трёх сторон имело порталы. Из них уцелел лишь западный. Здание с востока имеет выступающую, гранёную абсиду и граненый барабан купола с четырмя оконными проёмами.

На стенах церкви, как снаружи, так и внутри, остались следы штукатурки. В семидесятые годы XX века местным населением церковь была отремонтирована.

საერთო ხედი. Общий вид

სოფ. ქეშელთა

I კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი გეგმით კვადრატს უახლოვდება. შემორჩენილია ექვსი სართული. მეორე სართულზე, ჩრდილოეთ კედელში მოწყობილია არქიტრავული შესასვლელი.

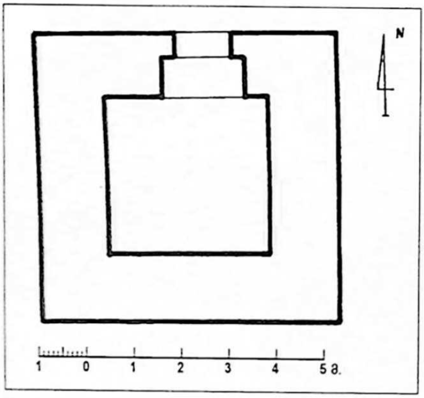

მეორე სართულის გეგმა.
План второго этажа

с.Кешелта

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Четыёугольная башня возведена из рваного камня. Стены уцелели на уровне шестого этажа.

В северной стене второго этажа прорезана архитравная дверь.

სოფ. ქეშელთა

II კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკიდან შემორჩენილია სამი სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით, ჩრდილოეთი კედელი ჩამონგრეულია. აქა-იქ შეინიშნება დუღაბის კვალი. გეგმის აზომვა არ ხერხდება.

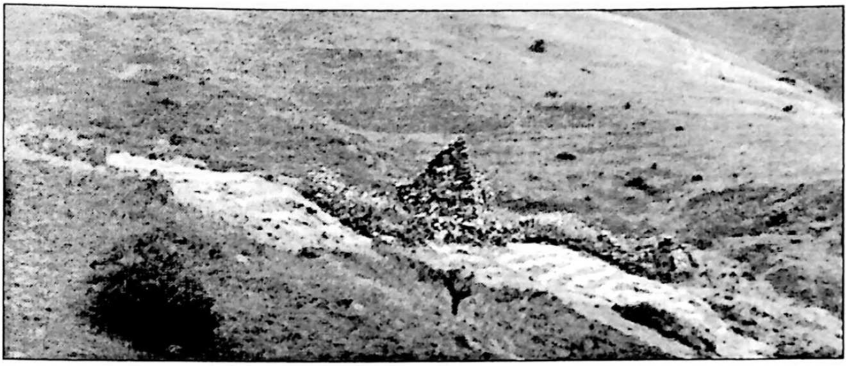

საერთო ხედი. Общий вид

с.Кешелта

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Башня возведенная из рваного камня сохранилась на уровне третьего этажа. Первый этаж заполнен камнями. Северная стена обрушена. План не возможно обмерить.

სოფ. ქვემო ერმანი

წმ. გიორგის ნიში

XX ს.

ნიში წარმოადგენს ფლეთილი ქვისა და ფიქალის მშრალი წყობით ამოყვანილ მცირე მოცულობას. სავარაუდოდ ნიში აგებულია ძველი ეკლესიის ადგილზე.

с.Квемо Ермани

НИША СВ. ГЕОРГИЯ

XX в.

Маленькая ниша выложена из рваного камня и сланца. Вероятно её построили на месте старой церкви.

სოფ. ქვემო ერმანი

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

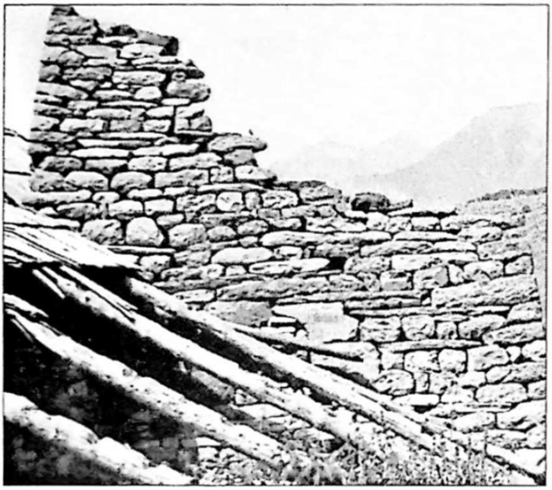

კოშკის კედლის წყობა. Кладка стены

კოშკი ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. გადარჩენილია სამი სართული. გეგმის აზომვა არ ხერხდება. კოშკის დარჩენილი ნაწილი ამოვსებულია მიწითა და ქვა-ღორღით.

с.Квемо Ермани

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня уцелела на уровне третьего этажа. План невозможно обмерить, так, как интерьер памятника заполнен землёй и обвалившимися камнями.

Возведено здание из рваного камня и сланца.

ინტერიერის ფრაგმენტი. Фрагмент интерьера

სოფ. ქვემო კოშკა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი გეგმით კვადრატს უახლოვდება. ნაგებია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია სამი სართული. მეორე სართულის დასავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. შემორჩენილ კედელში მოწყობილია სათოფურები.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Квемо Кошка

БАШНЯ

Позднее средневековье

Квадратное в плане сооружение сохранилось на уровне третьего этажа. В западной стене второго этажа устроен арочный вход. Во всех уцелевших стенах имеются бойницы.

Возведена башня из рваного камня и сланца.

სოფ. ქვემო კოშკა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკიდან შემორჩენილია ჩრდილო-დასავლეთი კუთხე, ასევე კარის თაღის ნაწილი დასავლეთ კედელში. ნაგებია ფიქალით, ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით.

ხედი ჩრდილო-დასავლეთიდან. Вид с северо-запада

с.Квемо Кошка

БАШНЯ

Позднее средневековье

От башни уцелел северо-западный угол и в западной стене часть арочного проема двери.

Возведена башня из рваного камня и сланца.

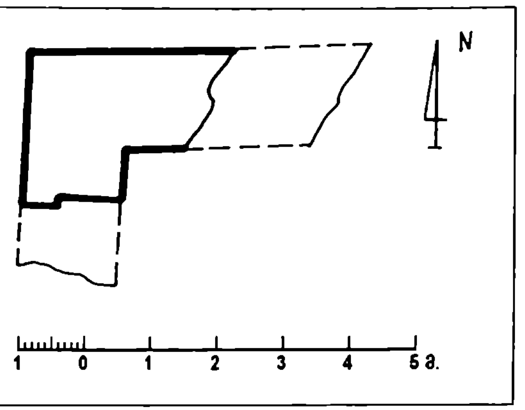

კოშკის ნანგრევი. მეორე სართულის გეგმა.
Развалины башни. План второго этажа

სოფ. ქვემო როკა

ეკლესია

XIX ს.

ძეგლი განეკუთვნება ჯავის რაიონისათვის დამახასიათებელ ტიპურ ჯვარ-გუმბათოვან ეკლესიას შეერილი აბსიდით. აღმოსავლეთი მკლავი საგრძნობლად წაგრძელებულია; მასში მოთავსებულია საკურთხეველი. გუმბათის ყელი ტრომპებს ეყრდნობა. ყელში ოთხი სარკმელია გაჭრილი. საკურთხევლის სატრიუმფო თაღი შირიმისაა. ასეთივე ქვა გამოყენებულია სამივე შესასვლელი კარის თაღების ამოსაყვანად. გუმბათის ყელი ფიქალის სარტყელითაა გარშემოვლებული. ზოგან ფლეთილი ქვაა გამოყენებული. ფასადები სადაა და შეულესავი. დასავლეთი

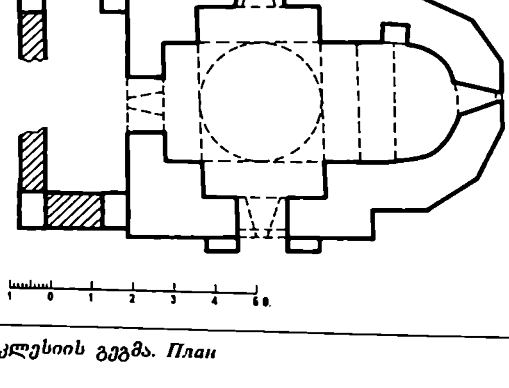

ეკლესიის გეგმა. План

კარიბჭე კედელს თითქმის მთელ სიგრძეზე გაუყვება, ჩრდილოეთიდან და სამხრეთიდან კი მხოლოდ საბრჯენებია. დასავლეთი კარიბჭის თავზე ნიშია მოთავსებული. გუმბათი ნაწილობრივ ჩამოქცეულია. ძეგლზე ამოსულია დიდი ზომის არყის ხეები.

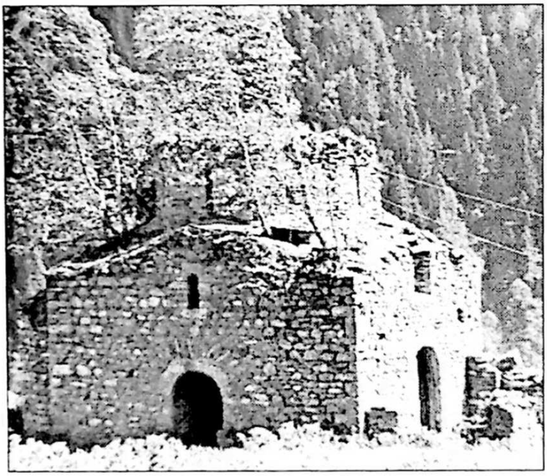

საერთო ხედი ჩრდილო-დასავლეთიდან.
Общий вид с северо-запада

с.Квемо Рока

ЦЕРКОВЬ

XIX в.

Церковь - типичное купольное сооружение, характерное для Джавского региона, с граненой, выступающей в плане абсидой.

Строительный материал - булыга и сланец, конструктивные детали выведены камнем ширими.

ხედი დასავლეთიდან. ***План второго этажа***

სოფ. ქვემო როკა

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკიდან შემორჩენილია ხუთი სართული. ჩრდილოეთ კედელში, მეორე სართულზე გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. სამხრეთი და დასავლეთი კედლები მთლიანად დანგრეულია.

с.Квемо Рока

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Башня возведенная из рваного камня, сохранилась на уровне пятого этажа. Первый этаж заполнен камнями. Северная стена обрушена. В северной стене второго этажа прорезана арочная дверь. Южная и западная стены полностью обрушены.

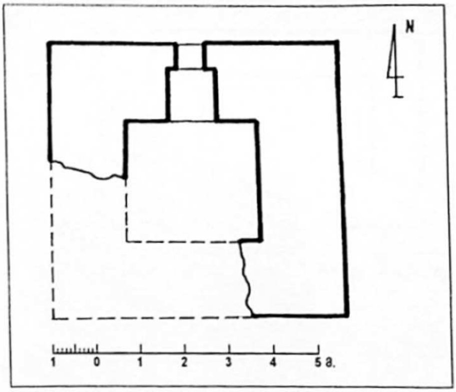

მეორე სართულის გეგმა. Вид с запада

სოფ. ქვემო როკა

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაშენია ფიქალითა და ფლეთილი ქვით. სამხრეთი კედელი მთლიანად, აღმოსავლეთი და დასავლეთი კი ნაწილობრივ არის დანგრეული. კოშკიდან ხუთი სართულია შემორჩენილი.

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან. Вид с северо-востока

с.Квемо Рока

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Четырёхугольная в плане башня возведена из

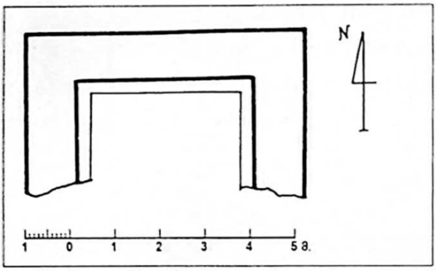

კოშკის გეგმა. План

рваного камня и сланца. Южная стена обрушена польностью, восточная и западная стены - частично.

Башня сохранилась на уровне пятого этажа.

სოფ. ქვემო როკა

ნაეკლესიარი

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით მართკუთხა ნაგებობა დარბაზული ტიპისაა. აღმოსავლეთით გააჩნია ბრტყელი საკურთხეველი. შესასვლელი დასავლეთიდანაა დატანებული. ნაგებია რუხი ფერის ფლეთილი ქვით. ეკლესიის კედლები შემორჩენილია ერთი მეტრის სიმაღლეზე. ძეგლის გარშემო მიწის დონე აწეულია.

დასავლეთი ფასადი. Западный фасад

с.Квемо Рока

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Позднее средневековье

Зальная церковь с востока имеет прямоугольный алтарь. В западной стене устроен вход. Возведена была церковь из рваного камня серого цвета. Стены памятника созранились высотой в 1 метр. Вокруг церкви поднят уровень земли.

სოფ. ქვემო სბა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი ნაგებია ფიქალით და ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია ორი სართული. მთლიანად ჩაქცეულია სამხრეთი კედელი, ხოლო დასავლეთი და აღმოსავლეთი ნაწილობრივ. კარი და სარკმლები აღარ შეიმჩნევა.

ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

с.Квемо Сба

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня уцелела на уровне второго этажа. Южная стена обрушена, западная и восточная частично повреждены. Проемы окон, амбразур и двери не сохранились.

Памятник возведён из рваного камня и сланца.

სოფ. ქვემო სბა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ზურგიანი კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია სამი სართული. ზურგი ჩრდილოეთიდან აქვს. დასავლეთი კედელი მთლიანად მონგრეულია.

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან.
Вид с северо-востока

с.Квемо Сба

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня возведена рваным камнем. Стены её сохранились на уровне третьего этажа. Западная стена обрушена. С севера башня имеет т.н. "круглую спину".

სოფ. ქვემო ჯომაღა

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

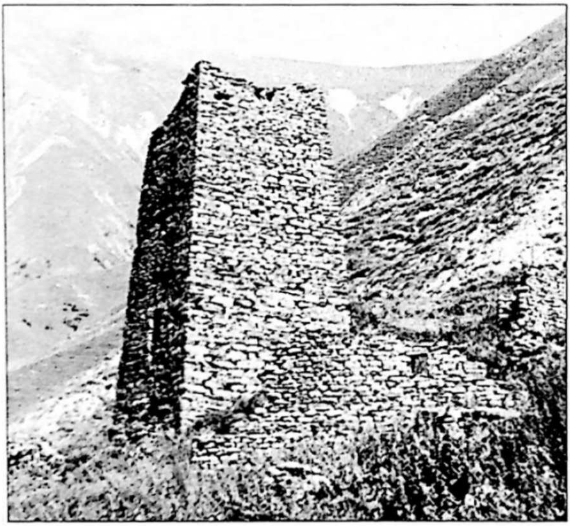

ხედი სამხრეთ-დასავლეთიდან. Вид с юго-запада

ნაგებობა გეგმით კვადრატს უახლოვდება. შემორჩენილია ოთხი სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ჩამონაშალი ქვით. მეორე სართულის დასავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. კოშკი ნაგებია ფიქალით, ფლეთილი ქვით და დუღაბით.

с.Квемо Джомага

БАШНЯ I

Позднее средневековье

От квадратной башни уцелело четыре этажа. Первый этаж заполнен осыпавшимися камнями.

В западной стене второго этажа устроена арочная дверь.

В качестве строительного материала был использован сланец и рваный камень.

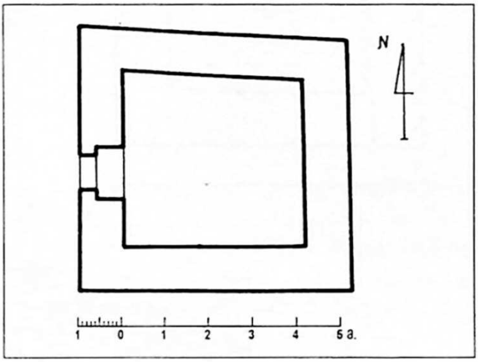

II სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. ქვემო ჯომაღა

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაშენი კოშკი გეგმით კვადრატს უახლოვდება. ნაგებობა დანგრეულია, კედლები შემორჩენილია 2,5-3 მ-ის სიმაღლეზე. პირველი სართული ამოვსებულია ქვითა და მიწით.

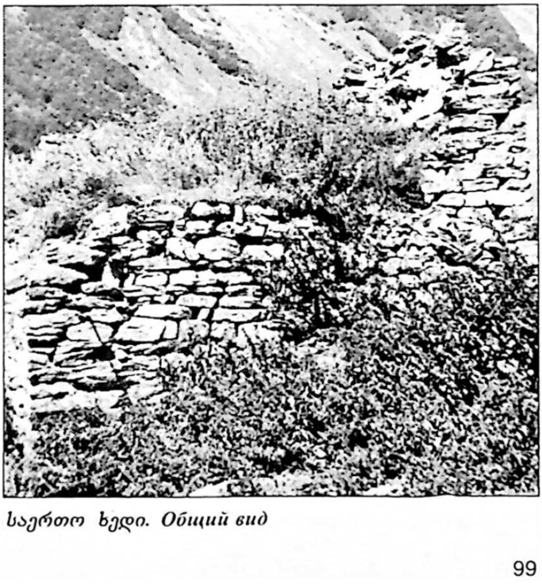

საერთო ხედი. Общий вид

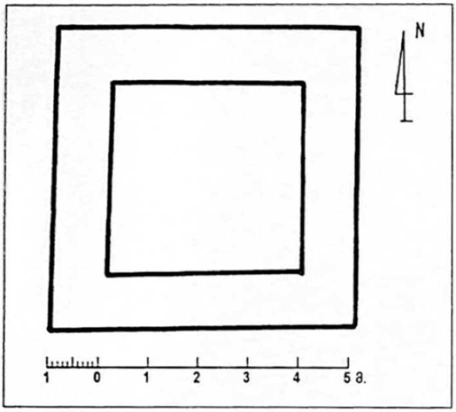

კოშკის გეგმა. План

с.Квемо Джомага

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Четырёхугольное в плане здание возведено из рваного камня.

Башня почти развалилась, оставшиеся стены достигают не более двух, иногда трёх метров.

Первый этаж засыпан землей и обвалившимися камнями.

სოფ. ქვემო ჯომაღა

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვით. ძეგლის მნიშვნელოვანი ნაწი-ლი დანგრეულია, შემორჩენილია 3 სართულის დონე. ჩრდილოეთ

ინტერიერის ფრაგმენტი. Фрагмент интерьера

კედელში მეორე სართულზე გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. სამხრეთისა და დასავლეთის კედლები ფრაგმენტულადაა შემორჩენილი. კოშკის გარშემო და შიგნით მიწის დონე აწეულია. ყრია ჩამონაშალი ქვა.

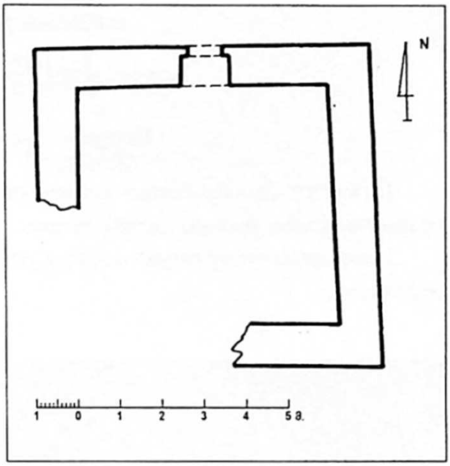

კოშკის მეორე სართულის გეგმა.
План второго этажа

с.Квемо Джомага

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Памятник возведён из рваного камня. Значительная часть башни разрушена. Стены уцелели на уровне третьего этажа.

В северной стене второго этажа проделан вход. Южная и западная стены сохранились фрагментарно. Вокруг здания поднят уровень земли.

სოფ. ქვემო ჯომაღა

კოშკი IV

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალით, ფლეთილი ქვით და კირის დუღაბით. მისგან შემორჩა ხუთი სართული. დასავლეთიდან მეორე სართულზე თაღოვანი კარია გაჭრილი. აღმოსავლეთი კედელი მთლიანად ჩამოქცეულია.

ინტერიერის ფრაგმენტი. ***Фрагмент интерьера***

с.Квемо Джомага

БАШНЯ 1V

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня и сланца. Стены сохранилась на уровне пятого этажа.

В западной стене второго этажа устроен арочный вход. Восточная стена обрушена.

ხედი ჩრდილო-დასავლეთიდან. Вид с северо-запада

სოფ. ყემულთა

კოშკის ნანგრევი

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი დანგრეულია და ამოვსებულია მიწით. აქა-იქ შეიმჩნევა დუღაბის კვალი.

с.Кемулта

РАЗВАЛИНЫ БАШНИ

Позднее средневековье

Башня лежит в развалинах. Среди груды камней доминирует рваный камень, которой очевидно был строительным материалом здания.

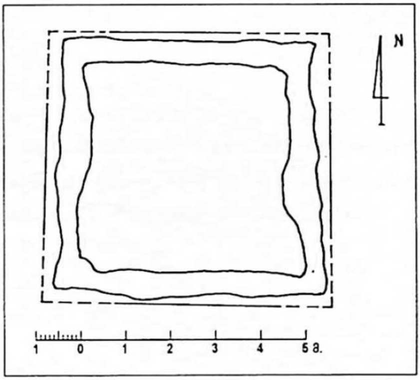

სქემატური გეგმა. Схематический план

საერთო ხედი. Общий вид

სოფ. ქემულთა

ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

ნაგებობის გეგმა არ იკითხება. ეკლესიის ქვებისგან მოწყობილია სალოცავი ნიში. ირგვლივ შემორჩენილია ადრეული პერიოდის სამარხები.

с.Кемулта

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

Среди груды камней, невозможно проследить план здания. На месте старой церкви местными жителями построена т.н. ниша. Строительным материалом которий стали камни данной церкви.

На территории сохранилось раннефеодальное погребение.

სოფ. ქოლა

ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

რუხი ფერის, ფლეთილი ქვით ნაგები ეკლესია ფრაგმენტულადაა შემორჩენილი. იკითხება ჩრდილო-აღმოსავლეთი კუთხე 1,5 მეტრის სიმაღლეზე. ნაგებობის დანარჩენი ნაწილი მიწითაა დაფარული.

გაწმენდის გარეშე შეუძლებელია სქემატური გეგმის შედგენა და დათარიღება.

с.Кола

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

От церкви, возведенной из рваного камня, серого цвета уцелели лишь фрагменты северо-восточного угла высотой в полтара метра. Остальные части лежат в развалинах.

Без особой расчистки не возможно выявить план и датировку строения.

სოფ. ყოლა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი გეგმით ოთხკუთხაა. შემორჩენილია ოთხი სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ჩამონაშალი ქვით. მეორე სართულის ჩრდილოეთ კედელში არქიტრავული შესასვლელია მოწყობილი.

с.Кола

БАШНЯ

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня. Стены уцелели на уровне четвёртого этажа. Первый этаж засыпан обвалившимися камнями. В северной стене второго этажа прорезан архитравный вход.

სოფ. შუა ერმანი

აკლდამა I

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა, ერთსართულიანი აკლდამა ნაგებია ზედაპირულად დამუშავებული ფლეთილი ქვით. სახურავი მონგრეულია.

აკლდამის კედელი. Стена усыпальницы

с. Шуа Эрмани

УСЫПАЛЬНИЦА I

Позднее средневековье

Одноэтажная, четырёхугольная в плане усыпальница возведена из слегка обработанного рванного камня. Кровля усыпальницы повреждена.

სოფ. შუა ერმანი

აკლდამა II

გვიანი შუა საუკუნეები

ტიპური, გეგმით ოთხკუთხა აკლდამა ნაგებია დამუშავებული ფლეთილი ქვით. იგი უკანა მხრით შეჭრილია მიწაში. სამხრეთ კედელში კვადრატული ღიობია.

ხედი სამხრეთიდან. Вид с юга

с.Шуа Ермани

СКЛЕП II

Позднее средневековье

Четырёхугольный в плане, типичный для региона склеп возведён из рваного камня. Склеп с одной стороны упирается в землю. Квадратный проем устроен в южной стене.

სოფ. შუა ერმანი

აკლდამა III

გვიანი შუა საუკუნეები

ტიპური, გეგმით ოთხკუთხა აკლდამა ნაგებია დამუშავებული ფლეთილი ქვით. იგი ჩრდილოეთი კედლით შეჭრილია მიწაში. სამხრეთ კედელში მოწყობილია კვადრატული ღიობი.

ხედი სამხრეთიდან. Вид с юга

с.Шуа Ермани

СКЛЕП III

Позднее средневековье

Четырёхугольный в плане, типичный для региона склеп возведён из рваного камня. Склеп северной стеной упирается в землю. В южной стене устроен квадратный проем.

სოფ. შუა ერმანი

აკლდამა IV

ხედი სამხრეთიდან. *Вид с юга*

გვიანი შუა საუკუნეები

ტიპური, გეგმით ოთხკუთხა აკლდამა ნაგებია დამუშავებული ფლეთილი ქვით. იგი ჩრდილოეთი კედლით შეჭრილია მიწაში. კვადრატული ღიობია სამხრეთ კედელში.

с.Шуа Ермани

СКЛЕП IV

Позднее средневековье

Четырёхугольный в плане, типичный для региона склеп возведён рваным камнем. Склеп северной стеной упирается в землю. В южной стене устроен квадратный проем.

სოფ. შუა ერმანი

აკლდამა V

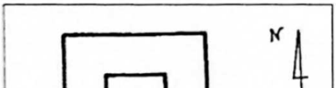

გეგმა. *План*

გვიანი შუა საუკუნეები

ეს აკლდამა სხვა აკლდამებისაგან განსხვავებით მაღალია. ნაგებია ფლეთილი და ვულკანური ქვის წყობით. შეინიშნება დუღაბის კვალი. სამხრეთიდან აქვს ღიობი და თარო. გადახურულია მაღალი პროპორციების ორფერდა, საფეხუროვანი სახურავით.

с.Шуа Ермани

СКЛЕП V

Позднее средневековье

Склеп сравнительно высок. Возведён из камней рваного и вулканического происхождения. В южной стене снаружи устроена ниша и квадратный проем.

Склеп покрыт высокой, двухскатной, ступенчатой кровлей.

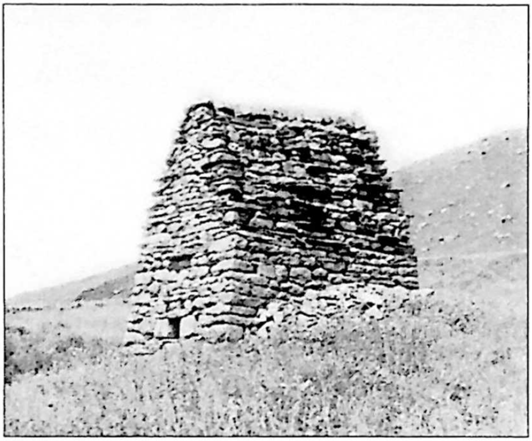

საერთო ხედი. Общий вид

სოფ. შუა ერმანი

აკლდამა VI

გვიანი შუა საუკუნეები

აკლდამა ნაშენია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით. გადახურვა მონგრეული აქვს. ღიობი გაჭრილია აღმოსავლეთით. დასავლეთის კედელი შეჭრილია მიწაში.

с.Шуа Ермани

СКЛЕП VI

Позднее средневековье

Склеп возведен из рваного камня. Кровля отсутствует. В восточной стене имеется проем. Западная стена упирается в землю.

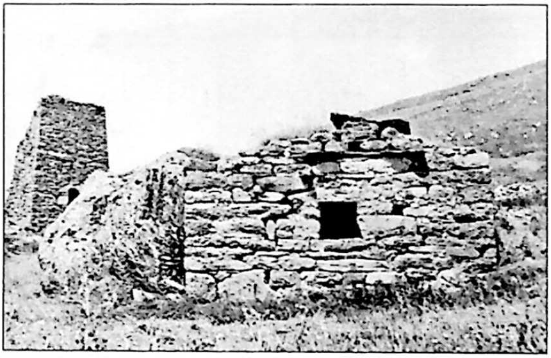

ხედი აღმოსავლეთიდან. Вид с востока

სოფ. შუა ერმანი

ეკლესია

გვიანი შუა საუკუნეები

ხედი ჩრდილო-დასავლეთიდან. Вид с северо-запада

მცირე ზომის უაბსიდო, გეგმაში ოთხკუთხა დარბაზული ეკლესია ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. თაღოვანი კარი გაჭრილია დასავლეთით. ჩრდილოეთ ფასადზე ამოღებულია პატარა ნიში. აღმოსავლეთით, ერთი მეტრის მოშორებით მიუყვება ძველი კედლის ნანგრევი. კედლებს შორის კიდია ზარი.

с.Шуа Ермани

ЦЕРКОВЬ

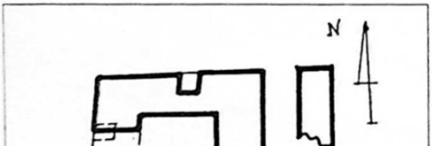

ეკლესიის გეგმა. План

Позднее средневековье

Зальная церковь возведена из рваного камня. С востока она имеет прямоугольный алтарь. В западной стене устроена арочная дверь. На северном фасаде одна маленькая ниша.

К востоку от церкви уцелели развалины старых стен. Между ними население повесило колокол.

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

ხედი სამხრეთიდან. Вид с юга

კოშკი ნაგებია სხვადასხვა ზომის ფლეთილი ქვით. გეგმაში ოთხკუთხაა. შემორჩენილია ოთხი სართული. სამხრეთ-აღმოსავლეთი კუთხე ჩამონგრეულია.

სამხრეთით, მეორე სართულზე გაჭრილია თაღოვანი კარი.

კოშკის გარშემო ყრია ჩამონაშალი ქვა და იკითხება კედლის ფრაგმენტები.

с.Шуа Ермани

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Четырёхугольная в плане башня возведена из рваного камня. Памятник уцелел на уровне четвертого этажа. Юго-восточный угол башни обвалился. В южной стене второго этажа устроена арочная дверь. Вокруг здания разбросаны камни, кое-где можно проследить фрагменты ограды.

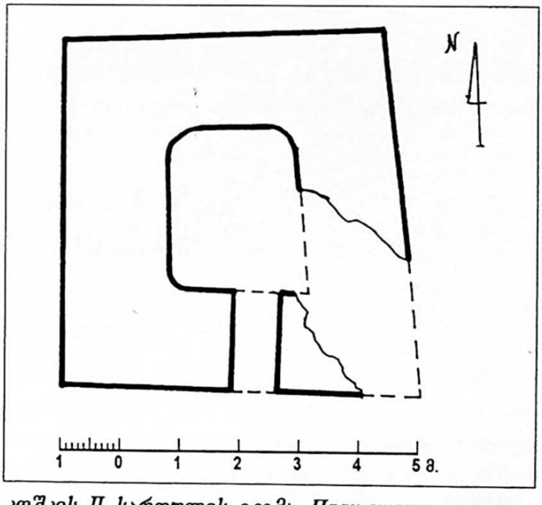

კოშკის II სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

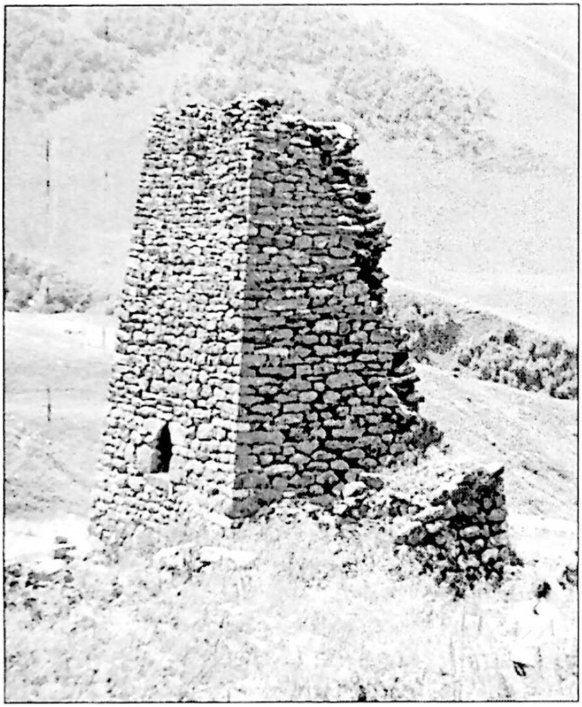

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან. Вид с северо-востока

კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით. დუღაბი კარგად შეიმჩნევა ორი სართულის სიმაღლეზე. შემორჩენილია ოთხი სართული. ჩრდილო-დასავლეთი კუთხე ჩამონგრეულია. აღმოსავლეთ კედელში მეორე სართულზე დატანებულია კარი. კოშკის გარშემო მიწის დონე აწეულია, იქვე, ჩრდილოეთი კედლის ახლოს შემორჩენილია გალავნის კედლის ფრაგმენტი.

с.Шуа Ермани

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Башня возведена из рваного камня. Стены памятника уцелели на высоте четвёртого этажа. Северо-западный угол обвалился. В восточной стене второго этажа прорезана дверь.

В близи от северной стены башни сохранился фрагмент стены ограды.

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

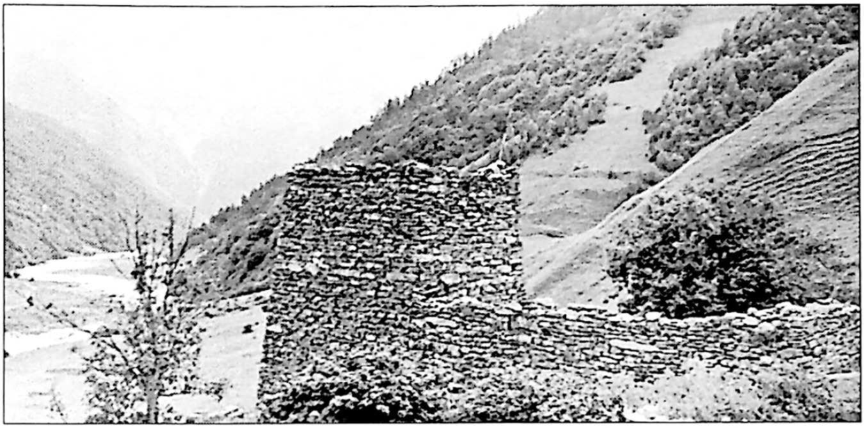

საერთო ხედი. Общий вид

კოშკი ნაგებია სხვადასხვა ზომის ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია ოთხი სართული. კარი გაჭრილია სამხრეთით, მეორე სართულზე. გეგმაში კოშკი არაწესიერი ოთხკუთხედია. ჩრდილო-დასავლეთი კუთხე ჩამონგრეულია. კოშკის სამხრეთ-დასავლეთ კედელს მიჯრილი აქვს იგივე მასალით ნაშენი გალავანი.

с.Шуа Ермани

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Башня возведённая из рваного камня уцелела на уровне четвёртого этажа. В южной стене второго этажа прорезана дверь. Северо-западный угол здания обвалился. К юго-западному углу башни примыкает ограда, возведенная также из рваного камня.

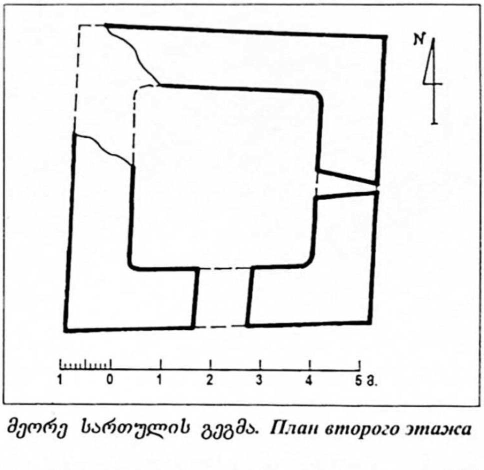

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი IV

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი მთლიანად დანგრეულია. შემორჩენილია კედლის მცირე ნაწილი. ქვა ფლეთილია. აზომვა ხერხდება მხოლოდ ნაწილობრივ.

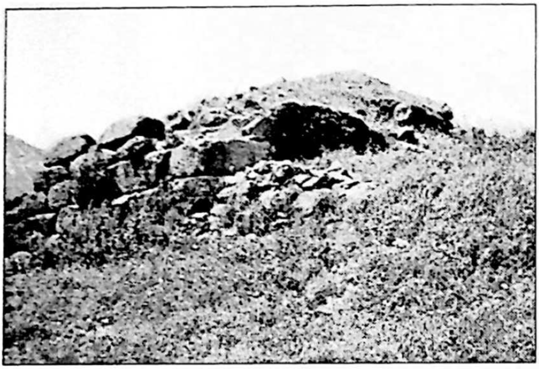

საერთო ხედი. Общий вид

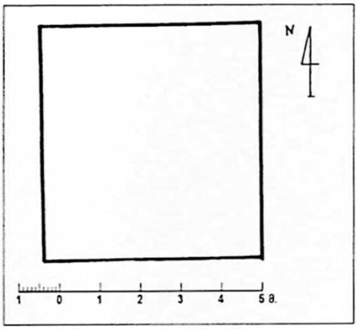

სქემატური გეგმა.
Схематический план

с.Шуа Ермани

БАШНЯ IV

Позднее средневековье

Башня лежит в развалинах. Уцелела лишь малая часть стены. Вокруг разбросан рваный камень. Обмер плана возможен лишь схематично.

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი V

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია სხვადასხვა ზომის ფლეთილი ქვით. მეორე სართულზე აღმოსავლეთით გაჭრილია თაღოვანი კარი. კოშკი შემორჩა ოთხი სართულის დონეზე. დასავლეთი კედელი თითქმის მთლიანად დანგრეულია.

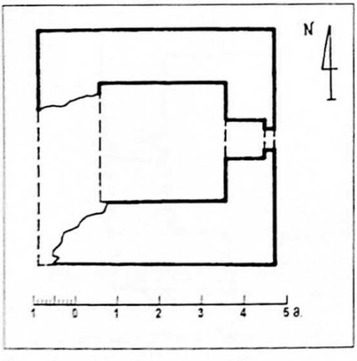

მეორე სართულის გეგმა.
План второго этажа

с.Шуа Ермани

БАШНЯ V

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня. В восточной стене второго этажа устроена арочная дверь. Башня уцелела на высоте четвёртого этажа. Западная стена целиком развалена.

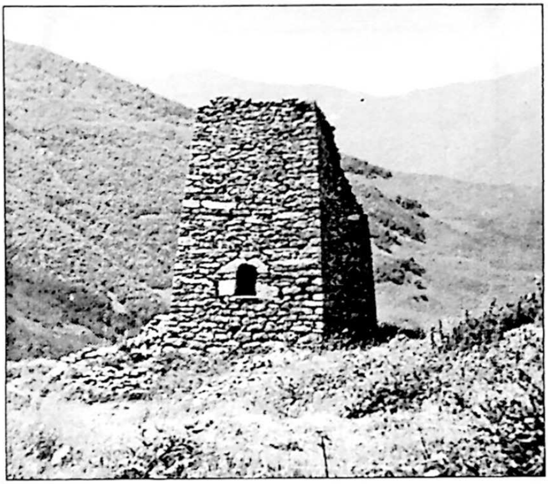

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან. ***Вид с северо-востока***

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი VI

გვიანი შუა საუკუნეები

ოთხი სართულის დონეზე შემორჩენილი კოშკი გეგმით ოთხკუთხაა. ნაგებია ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით. თაღოვანი შესასვლელი მეორე სართულის ჩრდილოეთ კედელშია დატანებული. სამხრეთი და აღმოსავლეთი კედლები დანგრეულია. პირველი სართული ამოვსებულია მიწითა და ნაყარი ქვით.

ხედი ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან.
Вид с северо-востока

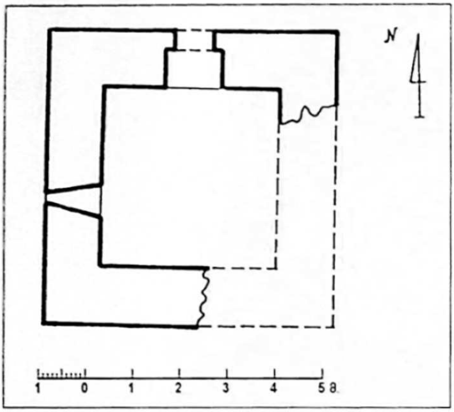

მეორე სართულის გეგმა.
План второго этажа

с.Шуа Ермани

БАШНЯ VI

Позднее средневековье

Четырёхугольная в плане башня уцелела на высоте четвёртого этажа. Возведена она из рваного камня. В северной стене второго этажа устроена арочная дверь.Южная и восточная стены частично разрушены. Первый этаж заполнен землёй и обвалившимися камнями.

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი VII

გვიანი შუა საუკუნეები

საშუალო ზომის, ფლეთილი ქვით ნაგები ოთხი სართულის სიმაღლის კოშკიდან შემორჩენილია ჩრდილოეთი კედელი და ფრაგმენტულად - დასავლეთი; დანარჩენი კედლები მიწის პირამდეა გასწორებული.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Шуа Ермани

БАШНЯ VII

Позднее средневековье

От четырёхэтажной башни, возведённой из рваного камня уцелела лишь северная стена и частично - западная. Остальное лежит в развалинах.

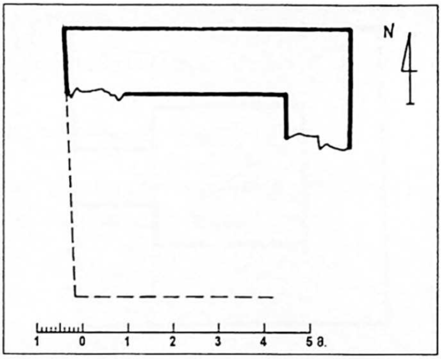

გეგმა. План

სოფ. შუა ერმანი

კოშკი VIII

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია ხუთი სართული. შედარებით კარგადაა შემონახული დასავლეთისა და ჩრდილოეთის კედლები. აღმოსავლეთით, მეორე სართულზე გაჭრილია კარი. მეხუთე სართულზე დასავლეთით და ჩრდილოეთით შვერილი ქვის სარკმლებია. კოშკს გარშემო მიშენებული აქვს თანამედროვე საცხოვრებელი და სხვა საყოფაცხოვრებო დანიშნულების ნაგებობები.

საერთო ხედი. Общий вид

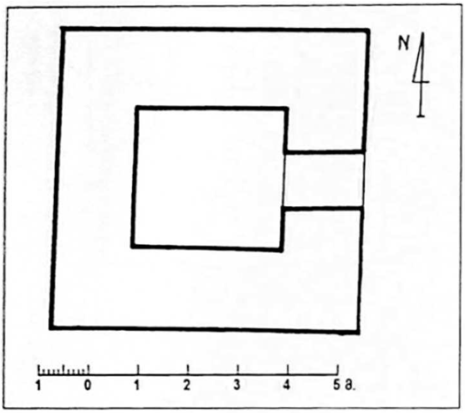

გეგმა. План

с.Шуа Ермани

БАШНЯ VIII

Позднее средневековье

Башня возведённая из рваного камня, уцелела на уровне пятого этажа. Сравнительно хорошо сохранились западная и северная стены. В восточной стене второго этажа имеется дверь. Окна прорезаны в западной и северной стенах пятого этажа. К стенам башни примкнуты жилые и подсобные помещения местного жителя.

სოფ. შუა ერმანი

სასაფლაო აკლდამებით

გვიანი შუა საუკუნეები

ძველ სასაფლაოზე განლაგებულია რამოდენიმე ტიპური აკლდამა. ისინი გეგმით, მოცულობით და სამშენებლო მასალით აბსოლუტურად იდენტურია და ერთ პატარა მონაკვეთშია თავმოყრილი. მათი აზომვა არ მოხერხდა.

აკლდამების საერთო ხედი. Общий вид

с.Шуа Ермани

СКЛЕПЫ НА КЛАДБИЩЕ

Позднее средневековье

На старом кладбище расположено несколько типичных склепов. По плану, объему и строительному материалу они идентичны.

სოფ. შუა კოზი

ეკლესიის ნანგრევი

შუა საუკუნეები

ძეგლი შემორჩენილია ნანგრევის სახით. სამშენებლო მასალად გამოყენებულია ფლეთილი ქვა და შირიმი. დუღაბი სქელია. გეგმა არ იკითხება.

ნანგრევებიდან მოშორებით მოწყობილია სალოცავი ნიში, რომლის წყობაში ჩატანებულია ეკლესიის სარკმლის სამმაგლილვიანი სათაურის ნაწილი და დეკორატიული კვადრი. ნიში ძირითადად ნაგებია შირიმის ქვით.

სავარაუდოა, რომ ნანგრევი წარმოადგენს ძველი ეკლესიის კედლების შემავსებელ ფენას, ხოლო შირიმის კვადრები, რომლითაც ნიშია აგებული, ეკლესიის საპირე ქვას.

ანალოგების საფუძველზე ძეგლი შეიძლება გარდამავალ პერიოდს მივაკუთვნოთ.

с.Шуа Кози

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

Церковь лежит в развалинах. Строительный материал - рваный камень и ширими. План здания невозможно определить.

Рядом с развалинами местное население устроило нишу-молельню, в

кладку которого вставлен фрагмент оконного наличника и декоративный квадр. Ниша построена камнем ширими.

Вероятно, фрагмент стены является бутовым составом церкви, а камень ширими - облицовочным материалом.

ᲡᲝᲤ. ᲨᲣᲐ ᲠᲝᲙᲐ

ᲙᲝᲨᲙᲘ

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალით, ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით. კარი გაჭრილია სამხრეთით მეორე სართულის დონეზე. სარკმლები ოთხივე კედელშია დატანებული.

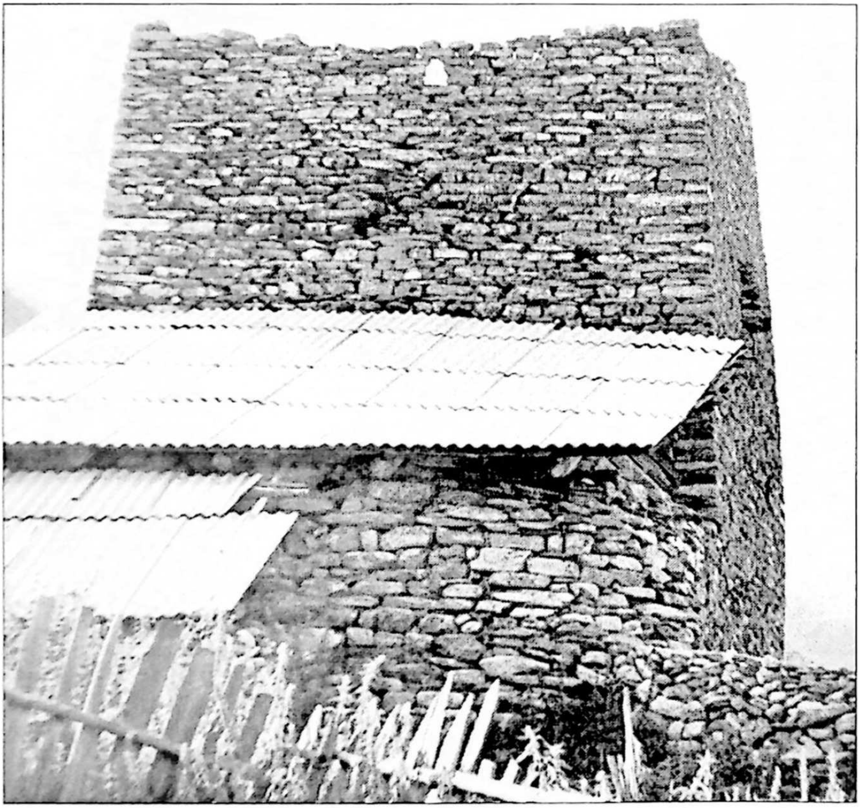

საერთო ხედი. Общий вид

с.Шуа Рока

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня возведена из рваного камня и сланца. В южной стене второго этажа устроен вход. Во всех стенах четырёхугольной башни прорезаны окна.

სოფ. შუა როკა

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალით, ფლეთილი ქვით და კირის დუღაბით. შემორჩენილია ოთხი სართული. ჩრდილოეთით, მეორე სართულზე გაჭრილია კარი. დასავლეთი კედელი მთლიანად დანგრეულია.

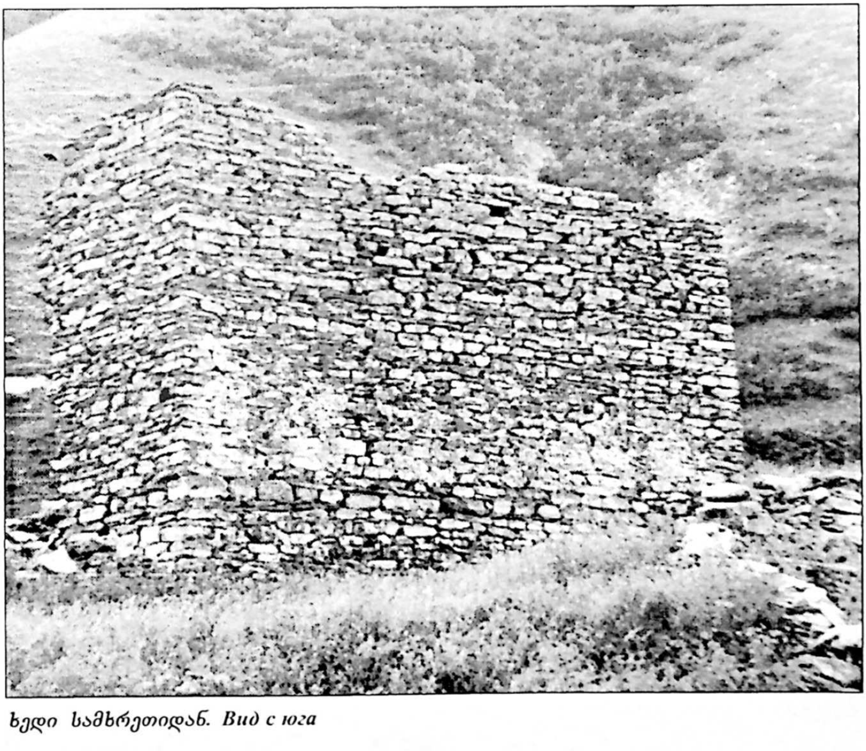

ხედი სამხრეთიდან. Вид с юга

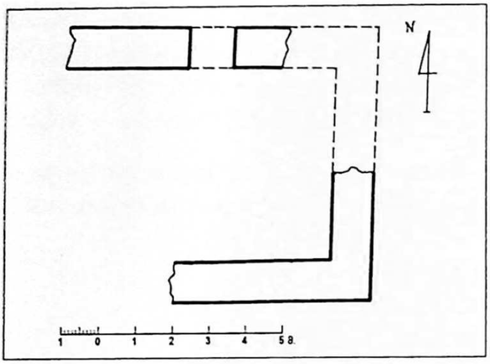

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

с.Шуа Рока

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня и сланца. Стены уцелели на уровне четвёртого этажа. В северной стене второго этажа устроена дверь. Западная стена обвалилась.

სოფ. შუა როკა

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

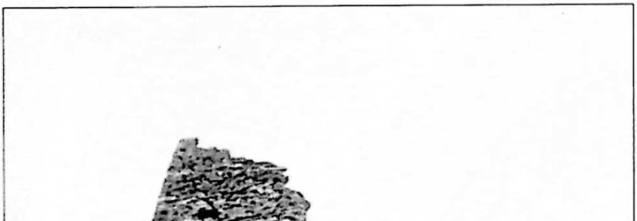

საერთო ხედი. Общий вид

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფიქალით, ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით. იგი დაზიანებულია. შემორჩენილია ჩრდილოეთი და სამხრეთი კედლების ნაწილი ორი სართულის დონეზე. კოშკის ირგვლივ მიწის დონე აწეულია, ყრია ჩამონაშალი ქვა.

с.Шуа Рока

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня и сланца. Памятник сильно пострадал от времени. Северная и южная стены уцелели на уровне второго этажа.

Вокруг башни поднят уровень земли.

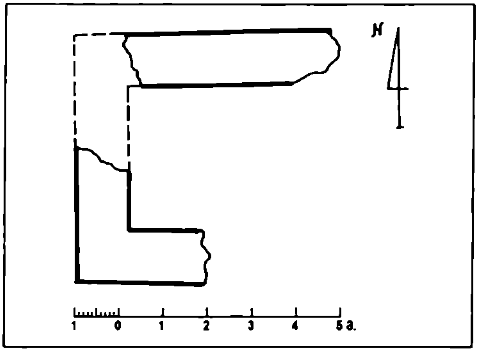

გეგმა. План

სოფ. შუა როკა

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით ნაგები კოშკი ძლიერ არის დანგრეული. სამი სართულის დონეზე შემორჩენილია დასავლეთის კედელი, ხოლო ჩრდილოეთისა და სამხრეთის კედლების - მცირე ფრაგმენტები. აღმოსავლეთი კედელი მთლიანად დანგრეულია.

ინტერიერის კედლებში შემორჩენილია სართულშუა გადახურვის ხის კოჭის ბუდეები.

კოშკში ყრია მიწა და ჩამონაშალი ქვა. გარშემო მიწის დონე აწეულია.

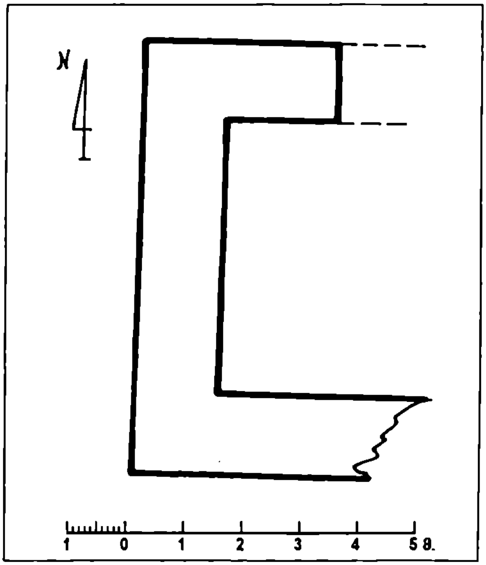

გეგმა. План

с.Шуа Рока

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Башня, возведеннаяиз рваного камня, почти разрушена. Западная стена уцелела на высоте третьего этажа, восточная и северная сохранились фрагментарно.

В стенах интерьера уцелели гнезда от деревянных балок междуэтажного перекрытия.

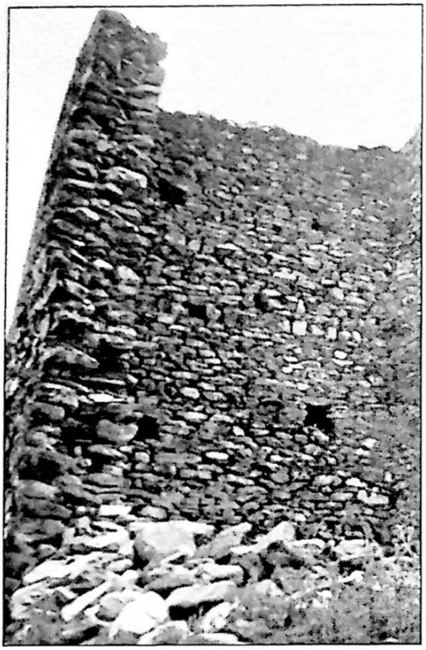

კოშკის ინტერიერი. Интерьер

ხედი ჩრდილოეთიდან. Вид с севера

სოფ. შუა როკა

კოშკი IV

გვიანი შუა საუკუნეები

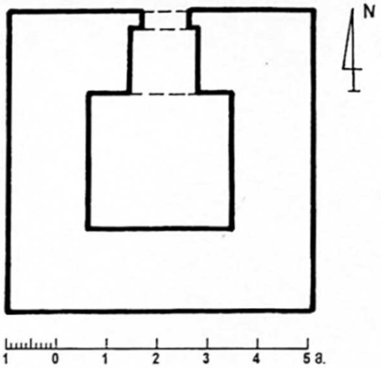

*მეორე სართულის გეგმა. **План второго этажа***

ხუთი სართულის დონეზე შემორჩენილი, მოწითალო ფერის ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი, გეგმით კვადრატს უახლოვდება. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით. მეორე სართულის ჩრდილოეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. შეინიშნება დუღაბის კვალი. კოშკის გარშემო მიწის დონე აწეულია.

с.Шуа Рока

БАШНЯ IV

Позднее средневековье

Башня возведена из рваного камня красноватого цвета. Стены четырёхугольного здания уцелели на уровне пятого этажа. Первый этаж заполнен обвалившимися камнями. В северной стене второго этажа устроен архочный вход.

სოფ. შუა როკა

კოშკი V

გვიანი შუა საუკუნეები

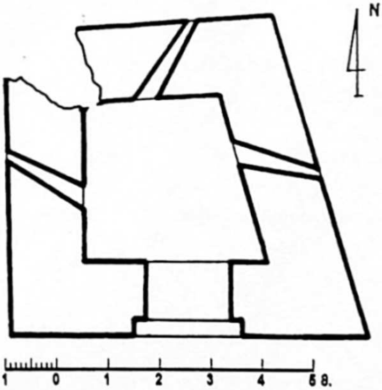

*მეორე სართულის გეგმა. **План второго этажа***

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკის კედლები ასიმეტრიულია. შემორჩენილია ოთხი სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ქვით. არქიტრავული შესასვლელი მეორე სართულის სამხრეთ

ხედი სამხრეთიდან. *Вид с юга*

კედელშია გაჭრილი. ყველა კედელში დატანებულია სათოფური. ჩრდილო-დასავლეთი კუთხე მთლიანად ჩამონგრეულია. შეინიშნება დუღაბის კვალი.

с.Шуа Рока

БАШНЯ V

Позднее средневековье

Башня уцелела на уровне четвёртого этажа. Её ассиметричные стены возведены из рваного камня.В южной стене второго этажа устроена архитравная дверь. Во всех стенах сооружения прорезаны бойницы. Северо-западный угол башни обрушен.

საერთო ხედი. *Общий вид*

სოფ. შუა როკა

კოშკი VI

გვიანი შუა საუკუნეები

ხუთსართულიან კოშკზე საცხოვრებელი სახლებია მიშენებული. კოშკი ნაგებია ზედაპირულად დამუშავებული ფლეთილი ქვითა და დუღაბით.

კოშკში შესვლა და გეგმის აზომვა ვერ ხერხდება.

с.Шуа Рока

БАШНЯ VI

Позднее средневековье

К пятиэтажной башне местное население пристроило жилые дома. Возведено здание из слабо обработанного, рваного камня. План башни не удалось обмерить.

სოფ. შუა სბა

ეკლესია ოქროს ჯვარი

XX ს.

სოფ. შუა სბას მიდამოებში ძველ ნაეკლესიარზე მოსახლეობას დაუდგამს მცირე ზომის ხის ნაგებობა, რომელიც ეკლესიის მაგივრობას ასრულებს.

с.Шуа Сба

ЦЕРКОВЬ "ОКРОС ДЖВАРИ"

XX в.

В окрестностях села Шуа Сба, на месте старой церкви, местное население построило деревянное сооружение, исполняющее функцию церкви.

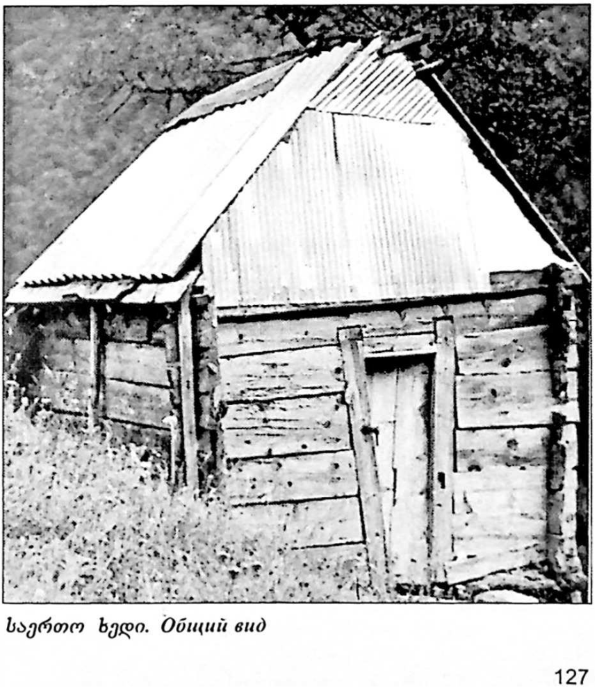

საერთო ხედი. Общий вид

სოფ. შუა სბა

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი შემორჩენილია სამი სართულის დონეზე. ჩრდილო-აღმოსავლეთი კუთხე მთლიანად დანგრეულია. პირველი სართული ამოვსებულია მიწითა და ჩამონაშალი ქვით.

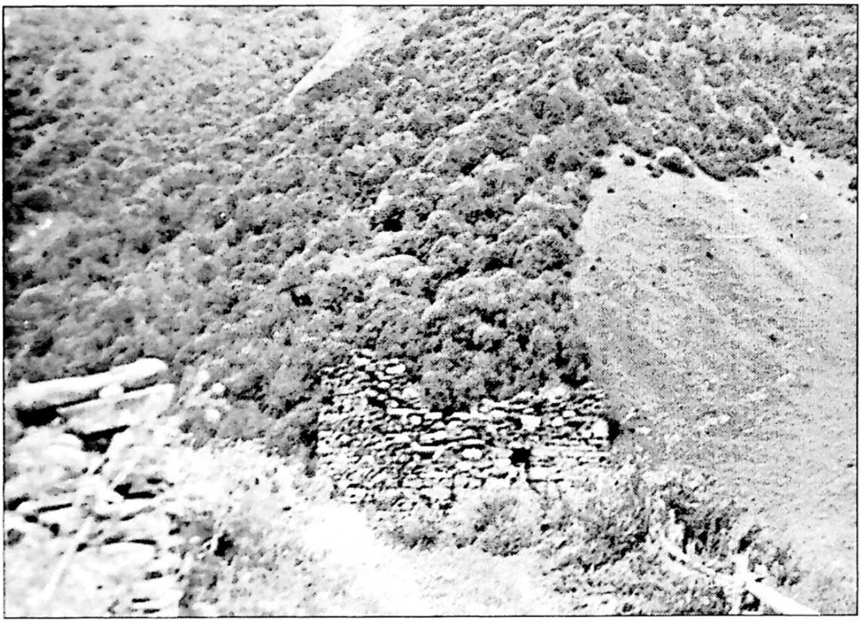

II სართულის გეგმა. План второго этажа

с.Шуа Сба

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Башня возведенная из рваного камня уцелела на уровне третьего этажа. Её северо-восточный угол обвалился. Первый этаж башни засыпан землёй и осыпавшимися камнями.

სოფ. შუა სბა

კოშკი II

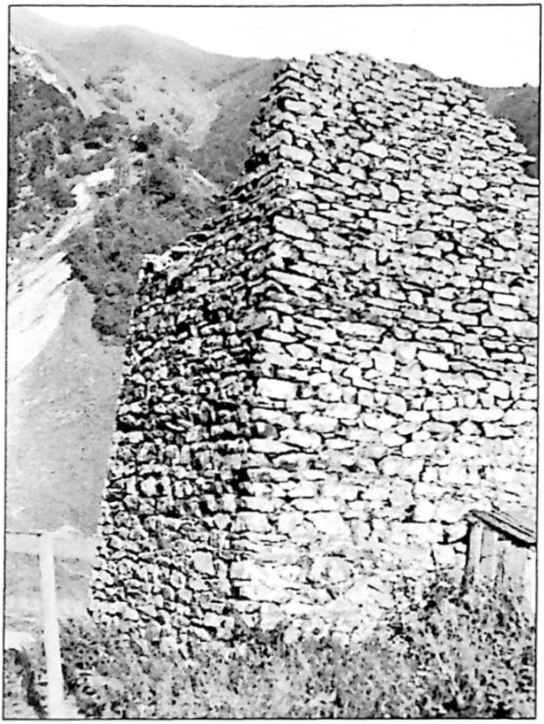

ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. *Вид с юга-востока*

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი ნაშენია ფლეთილი ქვითა და დუღაბით. მისგან შემორჩენილია ოთხი სართული. მეორე სართულის დასავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. პირველი სართული ამოვსებულია მიწითა და ჩამონაშალი ქვით.

с.Шуа Сба

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Возведена башня из рваного камня. Стены уцелели на уровне четвёртого этажа.

В западной стене второго этажа имеется арочный вход.

Первый этаж башни засыпан землёй и осыпавшимися камнями.

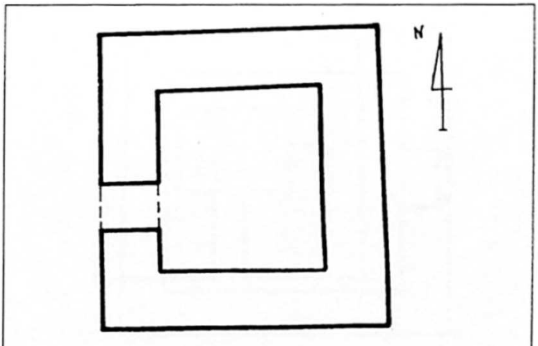

II სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. შუა სბა

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

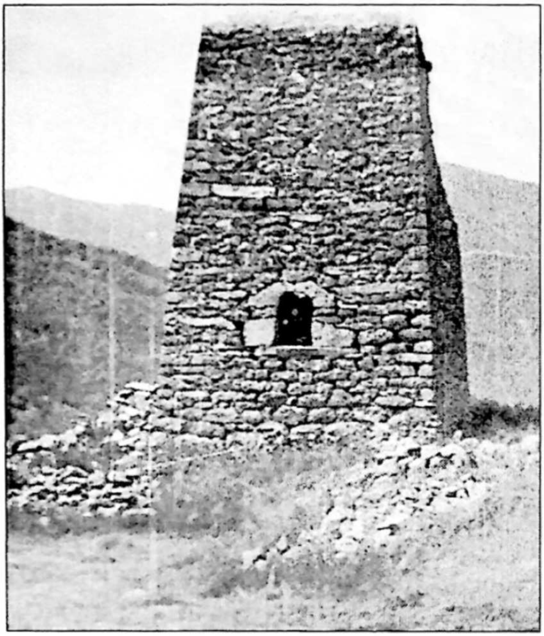

ხედი დასავლეთიდან. Вид с запада

ფლეთილი ქვითა და დუღაბით ნაგები კოშკი გეგმით ოთხკუთხაა. შემორჩენილია ოთხი სართული. პირველი სართული ამოვსებულია ჩამონაშალი ქვით. მეორე სართულის დასავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი. შეინიშნება დუღაბის კვალი.

с.Шуа Сба

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня. Стены сохранились на высоте четвёртого этажа. Первый этаж засыпан камнями.

В западной стене второго этажа устроен арочный вход.

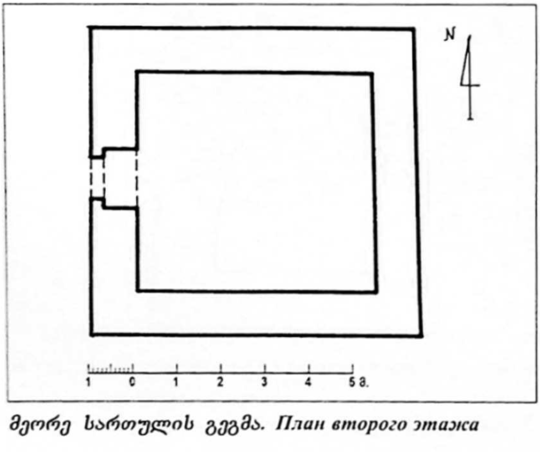

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. ჩასავალი

ეკლესია

XIX-XX სს.

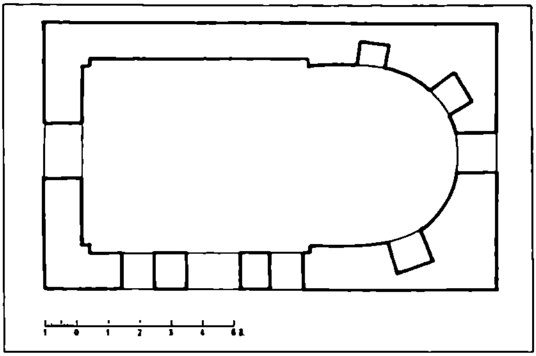

ეკლესიის გეგმა. *План*

გეგმით ეკლესია სწორკუთხაა, აღმოსავლეთით ღრმა ნახევარწრიული ფორმის აბსიდით დასრულებული. მასში სარკმლის მარცხნივ ორი, ხოლო მარჯვნივ ერთი სწორკუთხა ნიშაა მოთავსებული.

სამშენებლო მასალად გამოყენებულია რიყის ქვა და კირის დუღაბი. კარ-ფანჯრების დიდი ღიობები XIX-XX საუკუნეებისთვისაა დამახასიათებელი.

с.Часавали

ЦЕРКОВЬ

XIX-XX вв.

Прямоугольная в планс церковь, с востока завершена глубокой абсидой, с окном в центрс. По обеим сторонам окна расположены ниши.

Освещена церковь большими проёмами, окон и дверей.

Строительный материал - рваный камень.

სოფ. ჩელიათა

აკლდამა

გვიანი შუა საუკუნეები

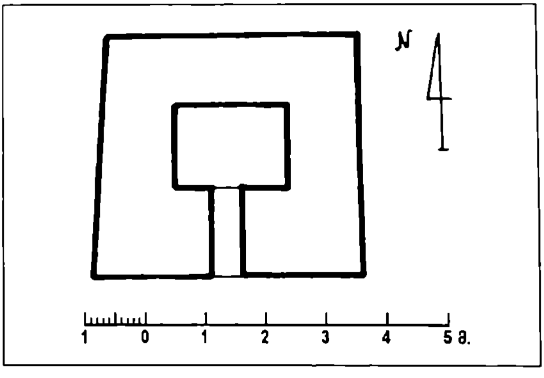

აკლდამა. პირველი სართულის გეგმა.
План первого этажа

ორსართულიანი, გეგმით ოთხკუთხა აკლდამა ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით და კირის დუღაბით. გადახურვა ორქანობიანია, დანაწევრებული ფიქა-

ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

სამხრეთი ფასადი. Южный фасад

ლის თაროებით. ორივე სართულის ღიობი სამხრეთ კედელში მოწყობილი.

С.Челиата

СКЛЕП

Позднее средневековье

Двухэтажный склеп в плане четырёхугольный. Строительным материалом является рваный камень. Склеп покрыт ступенчатой кровлей из сланца. В южной стене обоих этажей имеется квадратный проём.

სოფ. ჩელიათა

კოშკი I, კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

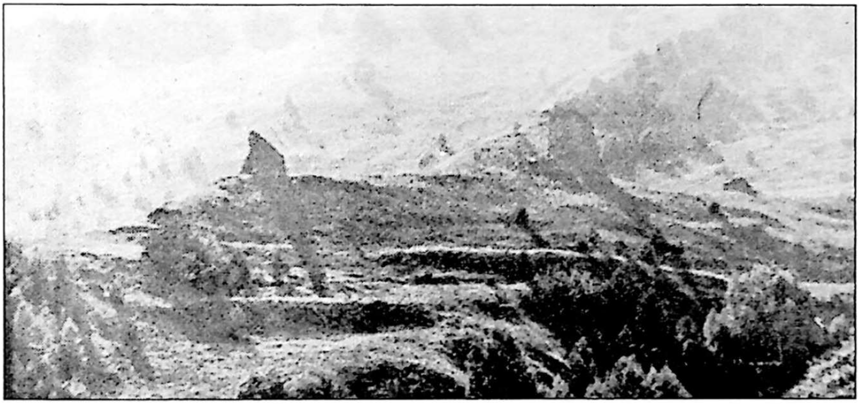

საერთო ხედი. Общий вид

სოფ. ჩელიათას სამხრეთ-დასავლეთით, მთის ქედზე დგას ორი კოშკი. პირველი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. გეგმით ოთხკუთხაა. მეორე სართულზე სამხრეთ კედელში გაჭრილია კარი. მეორე კოშკიც ასევე ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვით. დუღაბი გამორეცხილია. კოშკი დანგრეულია, შემორჩენილია ჩრდილოეთი კედელი ორი სართულის დონეზე.

с.Челиата

БАШНЯ I, II

Позднее средневековье

К северо-западу от села на склоне горы расположены две башни. Обе башни возведены из рваного камня.

Первая башня в плане четырёхугольная. На втором этаже прорезана дверь.

Вторая башня лежит в развалинах. Уцелела лишь северная стена на уровне второго этажа.

სოფ. ჩელიათა

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

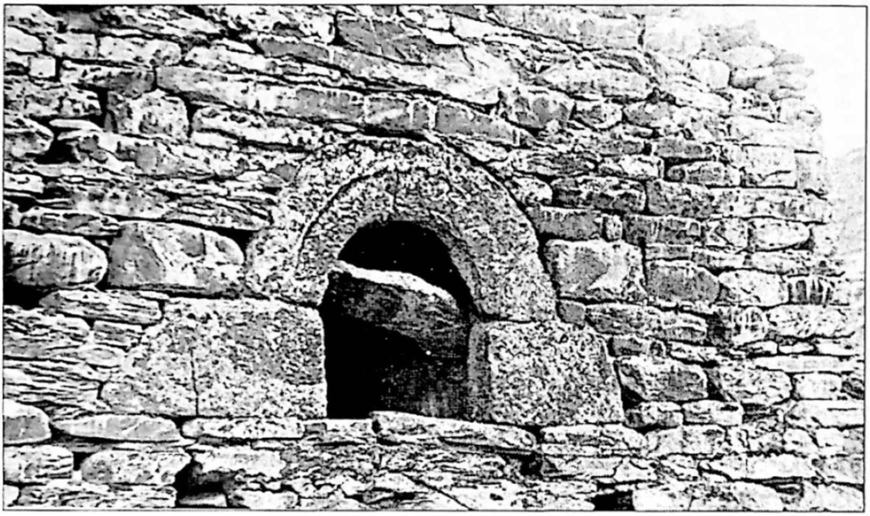

ალმოსავლეთი კედლის ფრაგმენტი. Фрагмент восточной стены

საერთო ხედი. Общий вид

კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით. მეორე სართულზე აღმოსავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი კარი. კოშკი შემორჩენილია შვიდ სართულამდე. მეექვსე სართულზე ორი სარკმელია.

კოშკს ერთი მხრიდან მიჯრილი აქვს იგივე ქვით ნაგები გალავანი.

с.Челиата

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Башня возведена из рваного камня. В восточной стене второго этажа устроена арочная дверь. От башни сохранилось семь этажей. На шестом этаже башни два оконных проёма.

К сооружению с одной стороны примыкает ограда.

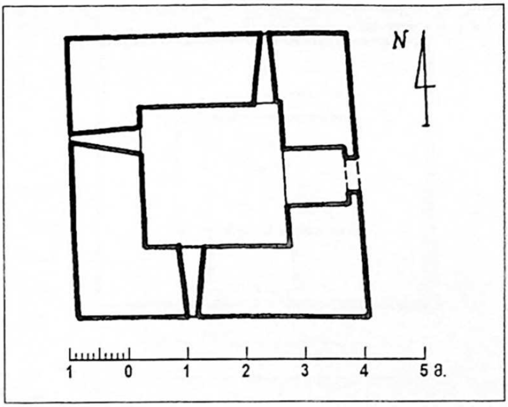

II სართულის გეგმა. План второго этажа

სოფ. ჭელიათა

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

ოთხკუთხა გეგმის კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით. ძეგლი ორი სართულის სიმაღლეზეა შემორჩენილი. მეორე სართულზე, სამხრეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი კარი. კოშკი შიგნიდან ამოვსებულია ქვითა და მიწით.

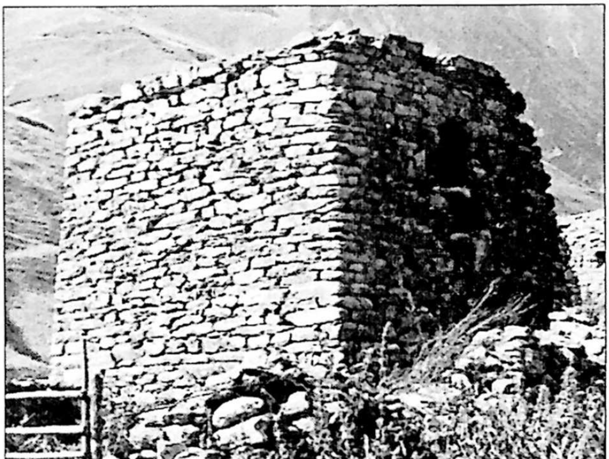

ხედი სამხრეთ-დასავლეთიდან. Вид с юго-запада

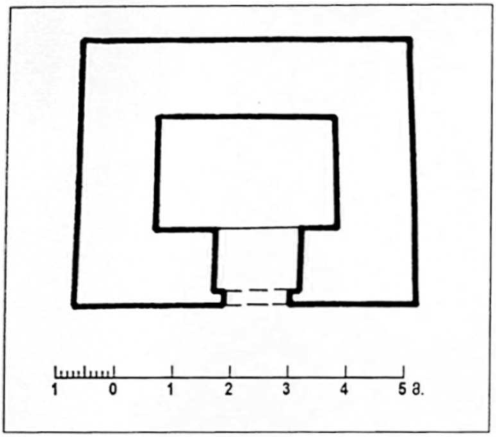

კოშკის მეორე სართულის გეგმა.
План второго этажа

с.Челиата

БАШНЯ

Позднее средневековье

Четырёхугольная башня возведена из рваного камня. Памятник уцелел на уровне второго этажа. В южной стене второго этажа устроена арочная дверь. Башня заполнена землёй и обвалившимися камнями.

სოფ. ჩიმასი

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

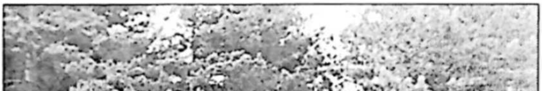

საერთო ხედი. ***Общий вид***

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი აგებულია ქვითა და კირის დუღაბით. ნაგებობა საგრძნობლადაა დაზიანებული. ალაგ-ალაგ შემორჩენილია ორი სართულის სიმაღლეზე. კარი არ შეინიშნება. კედლები დაფარულია მცენარეებით. ირგვლივ მიწის დონე აწეულია, ყრია ჩამონაშალი ქვა.

с.Чимаси

БАШНЯ

Позднее средневековье

Четырёхугольная в плане башня, сильно пострадала от времени. Кое-где стены уцелели на уровне второго этажа. Из-за повреждения стен не сохранились амбразуры и дверь.

Строительный материал - рваный камень.

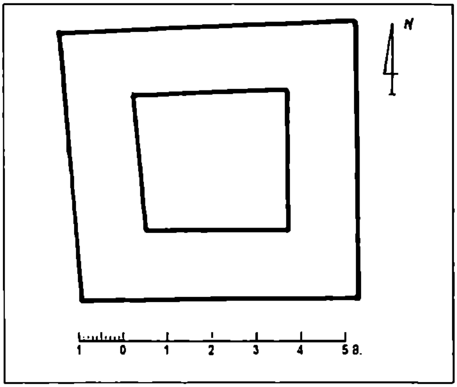

გეგმა. План

სოფ. წრუ, ადგილი "წიარა"

სამების ეკლესია

გარდამავალი ხანა

დარბაზული ტიპის ეკლესია სამხრეთი მინაშენით, ნაგებია ადგილობრივი წარმოშობის თლილი ქვითა და დუღაბით. გამოყენებულია აგრეთვე წითელი ტუფის ქვა. ეკლესია აღმოსავლეთით ნალისებრი აბსიდით სრულდება. საკურთხეველში არქიტრავული სარკმელია გაჭრილი. წყვილი პილასტრი დარბაზს ანაწევრებს ორ თანაბარ მონაკვეთად. სამხრეთ კედელში მოწყობილია არქიტრავული შესასვლელი. ნაგებობა მნიშვნელოვნად არის დაზიანებული. გადახურვა მთლიანად ჩამონგრეულია. კედლები შემორჩენილია ორი მეტრის სიმაღლეზე. დარბაზი ამოვსებულია მიწითა და ქვით.

მინაშენი გეგმით მართკუთხაა. სამხრეთი კედელი და გადახურვა ჩამონგრეულია. აღმოსავლეთ კედელში გაჭრილია არქიტრავული სარკმელი. შესასვლელი სამხრეთიდან აქვს დატანებული. იატაკი ამოვსებულია მიწითა და ქვით.

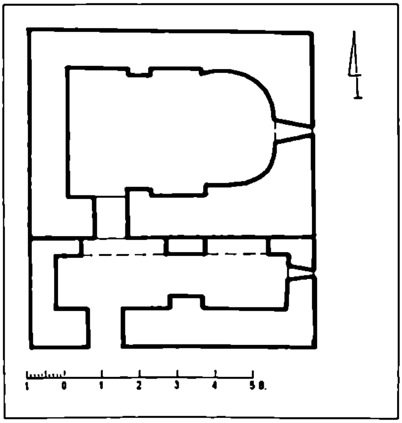

ეკლესიის გეგმა. План

с.Цру, местность "Циара"

ЦЕРКОВЬ САМЕБА

Переходный период

Зальная церковь с южным приделом возведена из местного камня и туфом красноватого цвета.

Прямоугольная в плане церковь с востока завершена подковообразной абсидой с окном в центре. Продольные стены расчленены пилястрами. В южной стене имеется архитравная дверь. Здание значительно повреждено. Проволился свод, конха и подпружные арки. Стены уцелели на высоте двух метров.

Придел также значительно повреждён. Отсутствует кровля, свод провалился. Интерьеры церкви и придела заполнены землёй и обвалившимися камнями.

ᲡᲝᲤ. ᲬᲠᲣ

ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐ

გვიანი შუა საუკუნეები

ძეგლი განეკუთვნება ჯავის რაიონისათვის დამახასიათებელ გუმბათოვან ეკლესიათა რიცხვს. ეკლესია ნაგებია ძირითადად ფლეთილი ქვით, ალაგ-ალაგ გამოყენებულია ფიქალი და შირიმი.

ხედი სამხრეთიდან. Вид с юга

სამხრეთ-დასავლეთი ფასადის ფრაგმენტი. Фрагмент юго-западного фасада

აბსიდი შვერილწახნაგოვანია. გუმბათის ყელის დანარჩენ წახნაგებში ოთხი სარკმელია. კარები გაჭრილია სამხრეთით, დასავლეთით და ჩრდილოეთით. დასავლეთით შემორჩენილია კარიბჭე, რომელიც კედელს მთელ სიგრძეზე გასდევს.

с.Цру

ЦЕРКОВЬ

Позднее средневековье

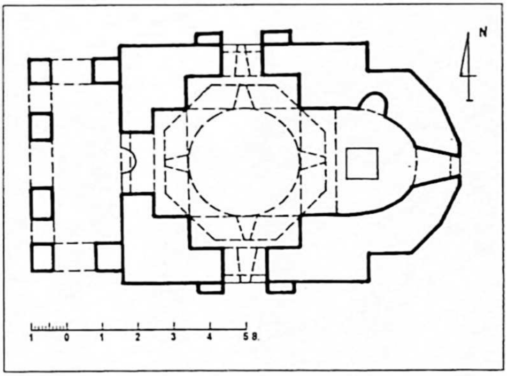

ეკლესიის გეგმა. План

Памятник является типичным для Джавского района купольным сооружением.

Возведено здание из рваного камня и булыги, а также квадрами ширими. Купольная церковь имеет выступающую, граненную абсиду с востока.

На восьмигранном барабане купола четыре оконных проема.

Входы в церковь устроены с трёх сторон. К западной стене церкви по всей длине пристроен придел.

სოფ. წრუ

ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

ნაეკლესიარი დაფარულია მიწითა და მცენარეულობით. შემორჩენილია შირიმის კვადრატული ფორმის ბუნის ქვა.

с.Цру

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

Развалины покрыты землёй и растительностью. Там же лежит квадратный камень ширими - база для каменного креста.

სოფ. წრუ

სალოცავი ქვა ხატი

შუა საუკუნეები

კოშკიდან რამდენიმე მეტრის დაშორებით დგას მასიური ოთხკუთხა ფორმის ქვა, რომელზეც ორი ნიშა გამოკვეთილი.
სავარაუდოდ ქვა ძველი ეკლესიის ადგილზე დგას.

с.Цру

МОЛИТВЕННЫЙ КАМЕНЬ ХАТИ

Средневековье

В нескольких метрах от башни, на земле, стоит массивный, четырёхугольной формы камень. На одной из сторон камня имеются две ниши. Вероятно, камень стоит на месте старой церкви.

სოფ. ჶრუ

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით კვადრატული ნაგებობა შემორჩენილია ორი სართულის სიმაღლეზე. მეორე სართულზე, სამხრეთ კედელში გაჭრილია გარედან თაღოვანი და შიგნიდან არქიტრავული შესასვლელი. კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვით და დუღაბით.

კოშკის სამხრეთი ფასადი. Южный фасад

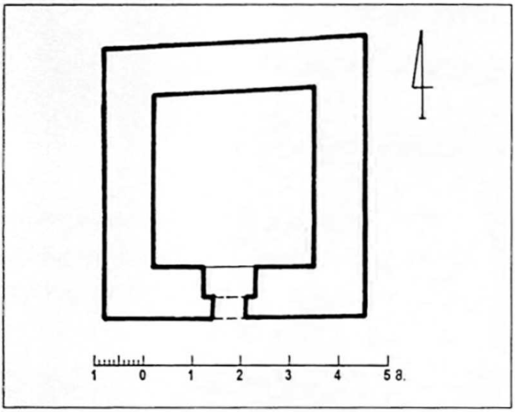

მეორე სართულის გეგმა. План второго этажа

с.Цру

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Квадратная в плане башня уцелела на высоте второго этажа. В южной стене этого же этажа имеется дверь. В качестве строительного материала был использован рваный камень.

სოფ. წრუ

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

ფლეთილი ქვით ნაგები კოშკი შემორჩენილია ორი სართულის სიმაღლეზე. პირველი სართული ამოვსებულია მიწით და ქვით. მეორე სართულის დასავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი შესასვლელი.

კედლები დაბზარულია, კოშკის გარშემო მიწის დონე აწეულია.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Цру

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Башня возведенаиз рваного камня. Стены уцелели на уровне второго этажа. Первый этаж заполнен землёй и обвалившимися камнями. В западной стене второго этажа устроена дверь.

Уцелевшие стены имеют трещины. Вокруг башни уровень земли поднят.

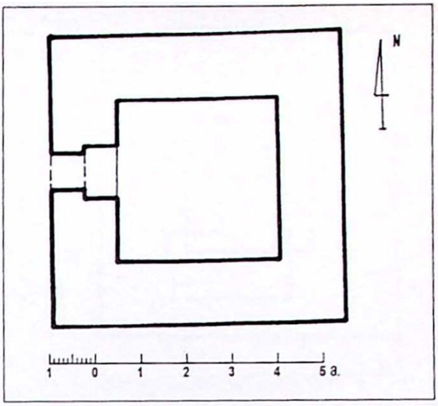

კოშკი. II სართულის გეგმა.
План второго этажа

სოფ. წრუ

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

ნაგებობა გეგმით კვადრატს უახლოვდება. იგი შემორჩენილია ორი სართულის სიმაღლეზე. ჩრდილო-აღმოსავლეთი კუთხე მთლიანად დანგრეულია. კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვითა და დუღაბით.

კოშკი. კედლის ფრაგმენტი. Фрагмент стены

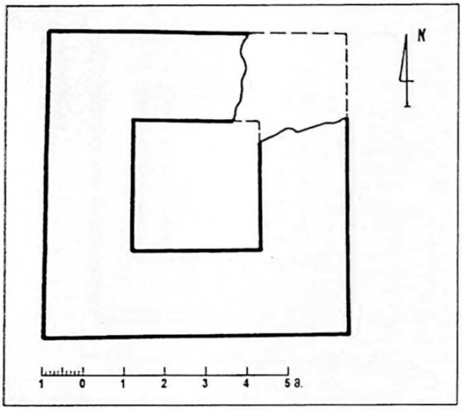

გეგმა. План

с.Цру

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Квадратное в плане здание уцелело на уровне второго этажа. Северо-восточный угол обвалился. В качестве строительного материала использован рваный камень.

სოფ. წრუ

კოშკი IV

გვიანი შუა საუკუნეები

სოფ. წრუში მდგარი დიდი ზომის კოშკიდან შემორჩენილია აღმოსავლეთი კედელი ორი სართულის სიმაღლეზე. სამხრეთი და ჩრდილოეთი კედლებიდან იკითხება მხოლოდ აღმოსავლეთის ფრაგმენტები. აღმოსავლეთი კედლის მეორე სართულზე დატანებულია

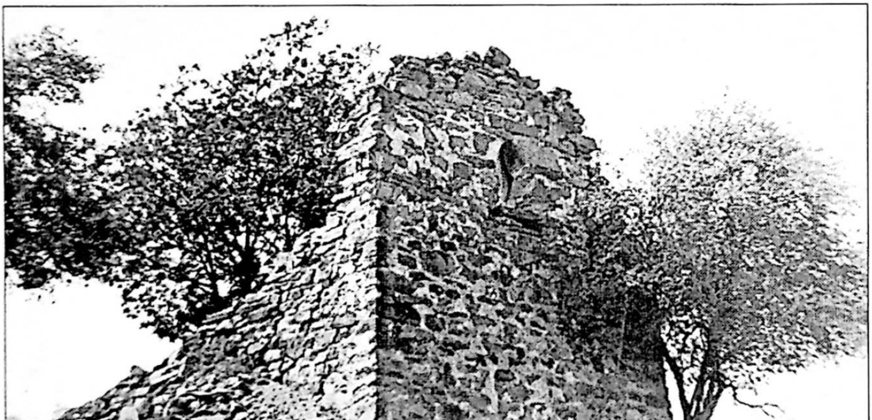

საერთო ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

გარედან თაღოვანი, შიგნით არქიტრავული კარი. კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვითა და დუღაბით.

კოშკის პირველი სართული ამოვსებულია მიწითა და ქვით. იგივე მდგომარეობაა კოშკის გარშემოც.

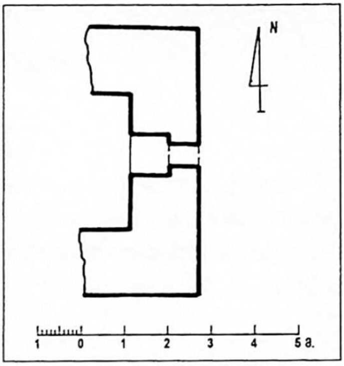

მეორე სართულის გეგმა.
План второго этажа

с.Цру

БАШНЯ IV

Позднее средневековье

От большой башни уцелела восточная стена на уровне второго этажа. Продольные стены сохранились фрагментами с восточной стороны. В восточной стене второго этажа устроена арочная дверь.

Возведена башня из рваного камня.

სოფ. ხარდისარი

ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

ძეგლი ნაგები ყოფილა შირიმითა და ფლეთილი ქვით. ნაეკლესიარი დაფარულია ხშირი მცენარეებით. აზომვა არ ხერხდება; მიახლოებითი ზომებია -სიგრძე 9 მ., სიგანე 6 მ; უნდა ვივარაუდოთ, რომ ნაგებობა დარბაზული ტიპისა იყო.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Хардисари
РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

Церковь лежит в развалинах. Памятник был возведён из рваного камня и квадрами ширими. Приблизительные размеры: длина 9 м., ширина 6 м. Постройка вероятно зального типа.

სოფ. ხარდისარი
ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

ძველი ეკლესიიდან მხოლოდ სხვადასხვა ზომის ფლეთილი ქვებია შემორჩენილი. გათხრისა და გაწმენდის გარეშე ეკლესიის გეგმის დადგენა ვერ ხერხდება.

საერთო ხედი. Общий вид

с.Хардисари
РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

От церкви осталась груда рваных камней. Без особой расчистки выявить план не представляется возможным.

სოფ. ხარდისარი

ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

საშუალო ზომის დარბაზული ეკლესია აგებული ყოფილა დიდი ზომის ფლეთილი ქვით. ნაგებობა მთლიანად დანგრეულია და დაფარულია მცენარეებით. ტერიტორიის გაწმენდის გარეშე გეგმის დადგენა შეუძლებელია.

ნაეკლესიარი. საერთო ხედი. Общий вид

с.Хардисари

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

Зальная церковь средных размеров возведена была из рваного камня. Здание лежит в руинах, заросших растительностью. Без особой расчистки выявить план церкви не возможно.

სოფ. ხახეთი

ნაეკლესიარი

შუა საუკუნეები

სოფლის განაპირას, შემაღლებულ ბორცვზე შემორჩენილია ეკლესიის ნაშთი. ირგვლივ მიმობნეულია კარგად დამუშავებული ქვის კვადრები. ეკლესიის გეგმა არ იკითხება, ტერიტორია დაფარულია მიწით და მცენარეებით.

с.Хахети

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

На окраине села сохранились развалины церкви. Вокруг неё разбросаны хорошо тёсаные квадры - вероятно строительный материал. План здания невозможно проследить. Территория покрыта землёй и растительностью.

სოფ. ხოძი

აკლდამა

გვიანი შუა საუკუნეები

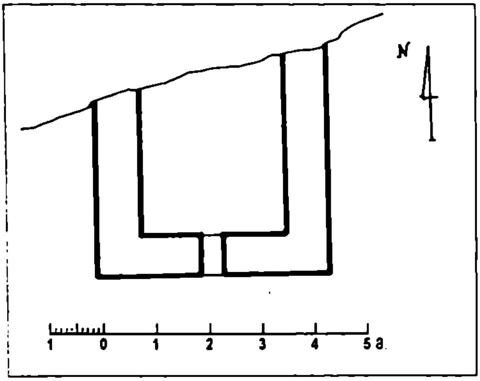

აკლდამა. გეგმა. План

აკლდამა წარმოადგენს ფლეთილი და ვულკანური ქვით ნაგებ ოთხკუთხა ნაგებობას, რომელიც ჩრდილოეთის კედლით მიწაში შეჭრილი. ბანური სახურავი ეყრდნობა შეისრულ კამარას. წყობაში ალაგ-ალაგ შეიმჩნევა დუღაბი. აკლდამაში ყრია ძვლები.

с.Ходзи

СКЛЕП

Позднее средневековье

Склеп построен из вулканического и рваного камня. Четырёхугольное в плане здание северной стеной упирается в землю. Стрельчатый свод перекрыт плоской кровлей.

ხედი სამხრეთ-დასავლეთიდან. Вид с юго-запада

სოფ. ხოძი

ეკლესია წმ.გიორგი

XIX-XX სს.

ეკლესია ნაშენია ფლეთილი ქვით. ძეგლი წარმოადგენს მცირე ზომის ოთხკუთხა ნაგებობას, რომლის საკურთხეველი აღმოსავლეთით მინიშნებულია პატარა ნიშითა და თაროთი. კარი გახსნილია დასავლეთით. ეკლესიას გარს ერტყმის მშრალი წყობის მომცრო გალავანი.

სავარაუდოა, რომ ეკლესია მოსახლეობამ ააგო ნაეკლესიარზე.

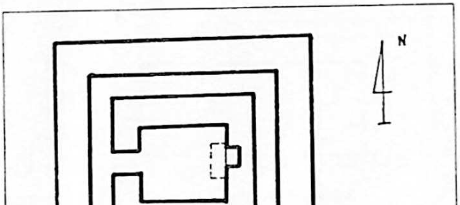

ეკლესიის გეგმა. План

с.Ходзи

ЦЕРКОВЬ ЦМ. ГИОРГИ

XIX-XX вв.

დასავლეთი ფასადი. Западный фасад

Маленькая, четырёхугольная церковь возведена из рваного камня. Алтарь обозначен маленькой нишей и полочкой. Дверь имеется в западной стене. Вокруг церкви возведена ограда сухой кладкой.

Вероятно, что церковь построена местным населением на месте более старой церкви.

სოფ. ხოძი

კოშკი

გვიანი შუა საუკუნეები

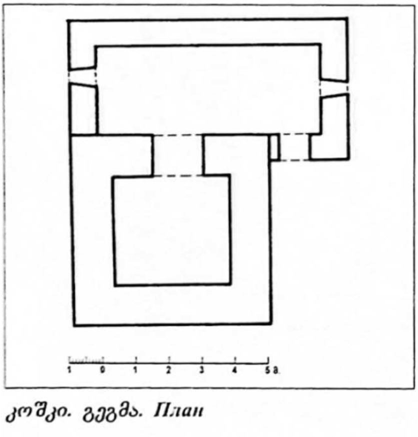

კოშკი. გეგმა. План

კოშკი ნაგებია საშუალო ზომის ფლეთილი ქვითა და დუღაბით. შემორჩენილია ოთხი სართულის დონე. კარი გაჭრილია სამხრეთით, საიდანაც მიდგმულია წაგრძელებული მართკუთხა ფორმის ორსართულიანი ნაგებობა. კოშკის სართულშუა გადახურვები ჩაქცეულია. შეიმჩნევა მხოლოდ

კოჭის ბუდეები. მინაშენის სამხრეთი სარკმლის ქვემოთ ამოკაწრულია მზის სიმბოლური გამოსახულება.

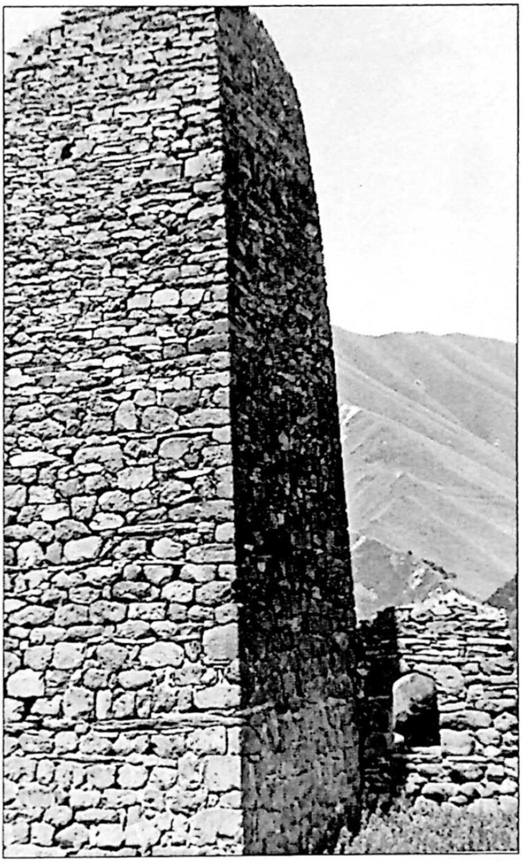

სამხრეთ-აღმოსავლეთი ფასადი.
Юго-восточный фасад

с.Ходзи

БАШНЯ

Позднее средневековье

Башня возведеная из рваного камня уцелела на уровне четвёртого этажа. Дверь прорезана в южной стене, к ней же примыкает двухэтажная, прямоугольная в плане постройка. В башне провалилось междуэтажное перекрытие, остались лишь гнезда от деревянных балок. Под южным окном двухэтажной постройки, на камне выцарапано символическое изображение солнца.

სოფ. ხოძი

კოშკი I

გვიანი შუა საუკუნეები

რიყის ქვითა და დუღაბით ნაგები კოშკი დაზიანებულია. კედლები სამი სართულის სიმაღლეზეა შემორჩენილი. გეგმით ოთხკუთხა ნაგებობის მო-

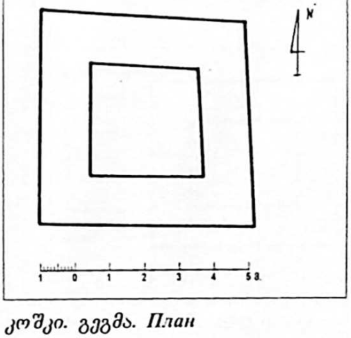

კოშკი. გეგმა. *План*

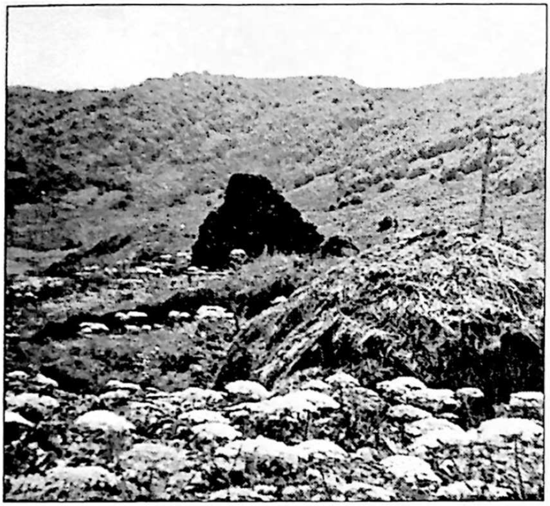

საერთო ხედი. Общий вид

ცულობა ზემოთ ვიწროვდება. კოშკის გარშემო და შიგნით მიწის დონე აწეულია, ყრია ჩამონაშალი ქვა.

с.Ходзи

БАШНЯ I

Позднее средневековье

Башня, возведённая из рваного камня, значительно повреждена. Стены уцелели на уровне третьего этажа. Вокруг башни уровень земли поднят.

სოფ. ხოძი

კოშკი II

გვიანი შუა საუკუნეები

გეგმით ოთხკუთხა კოშკი ნაგებია ფლეთილი ქვით. შემორჩენილია ხუთი სართულის დონე. მეორე სართულზე, აღმოსავლეთ კედელში გაჭრილია თაღოვანი კარი. ჩრდილოეთი კედელი მთლიანად ჩამონგრეულია. აღმოსავლეთ კედელს მიჯრილი აქვს გალავნის კედლის ფრაგმენტი. კოშკის გარშემო ნაგებობათა ნაშთებია.

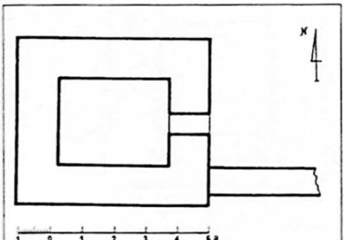

კოშკი. გეგმა. План

с.Ходзи

БАШНЯ II

Позднее средневековье

Четырёхугольная в плане башня возведённая из рваного камня, уцелела до пятого этажа. В восточной стене второго

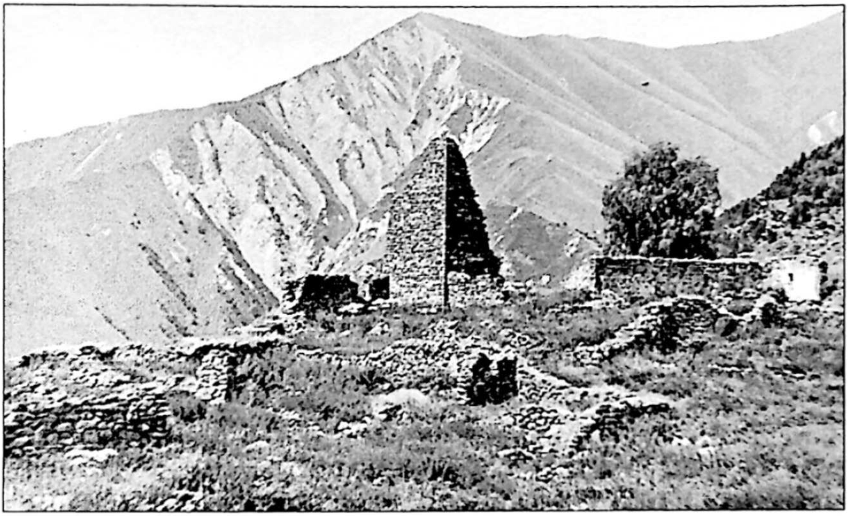

საერთო ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Общий вид с юго-востока

этажа устроена арочная дверь. Северная стена обвалилась. К восточной стене примкнуты фрагменты ограды. На территории вокруг башни сохранились развалины зданий.

სოფ. ხოძი

კოშკი III

გვიანი შუა საუკუნეები

შემაღლებულ ადგილზე მდგარი, ფლეთილი ქვითა და კირის დუღაბით ნაგები კოშკი საგრძნობლად დაზიანებულია. ჩამონგრეულია სამხრეთი და აღმოსავლეთი კედლები. შემორჩენილია ჩრდილოეთი და დასავლეთი კედლები ოთხ მეტრ სიმაღლემდე.

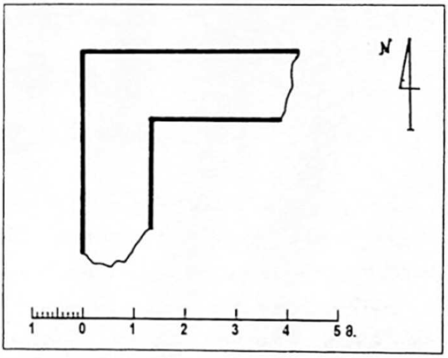

კოშკი. გეგმა. План

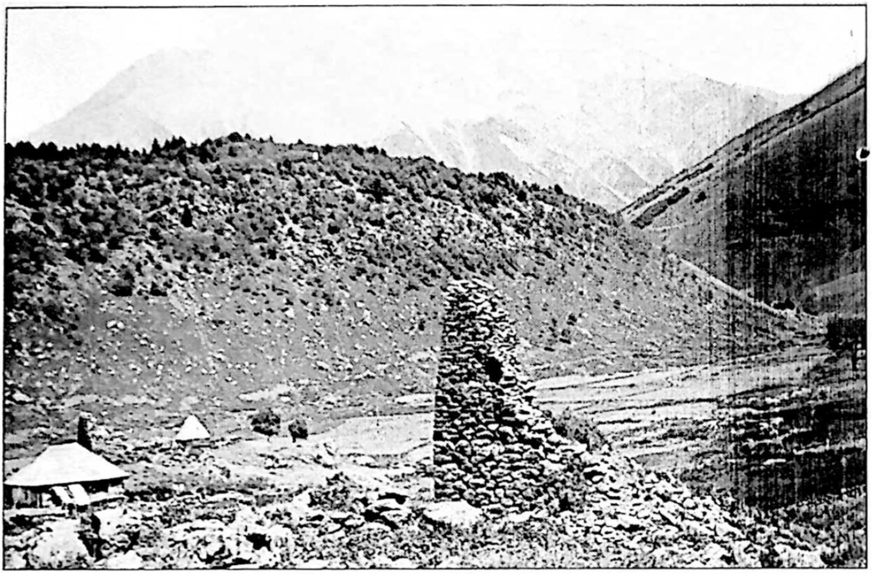

საერთო ხედი. Общий вид

с.Ходзи

БАШНЯ III

Позднее средневековье

Башня стоит на взгорье. Строительный материал - рваный камень. Сооружение значительно повреждено. Обрушены южная и восточная стены. Уцелевшие северная и западная стены достигают по высоте 4-х метров.

სოფ. ხოძი

კოშკი IV

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი დგას ბორცვზე. ნაგებობა დაზიანებულია, ჩამონგრეულია ჩრდილოეთი კედელი. ინტერიერი ამოვსებულია მიწით და ქვით. შემორჩენილ დასავლეთ და სამხრეთ კედლებში თითო ნიშია.

სამშენებლო მასალად გამოყენებულია ფლეთილი, ვულკანური წარმოშობის წითელი ქვა და კირის დუღაბი.

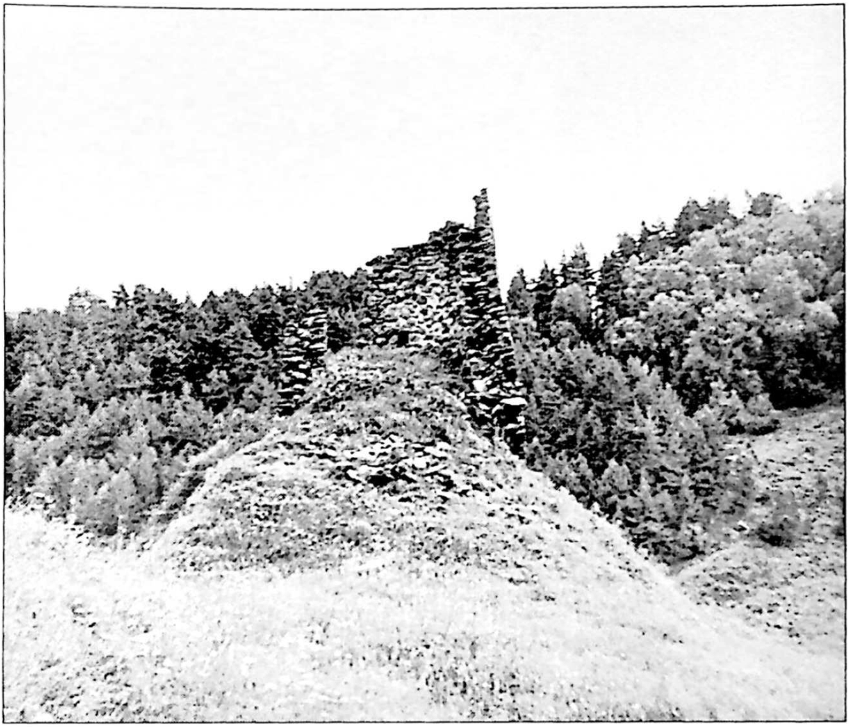

ხედი სამხრეთისაკენ. Вид с юга

с.Ходзи

БАШНЯ IV

Позднее средневековье

Башня стоит на взгорье. Сооружение значительно повреждено. Северная стена развалилась. В уцелевших стенах интерьера с юга и запада устроены ниши. В качестве строительного материала использован камень вулканического происхождения и рваный камень.

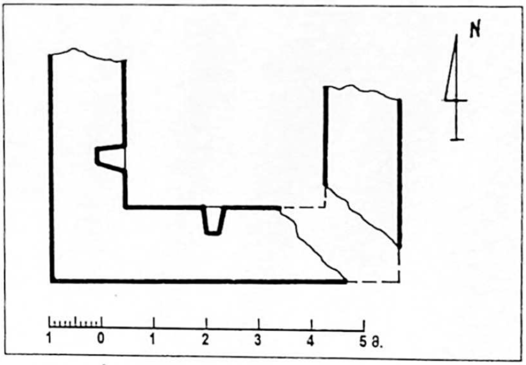

კოშკი. გეგმა. План

სოფ. ხოძი

ხატი

გვიანი შუა საუკუნეები

ორი მეტრის სიმაღლის, გეგმით კვადრატული ნაგებობა დიდი ზომის ფლეთილი ქვითაა აგებული. მოსახლეობა ამ ადგილს სალოცავად იყენებს.

с.Ходзи

ХАТИ

Позднее средневековье

Квадратное сооружение двухметровой высоты возведено из рваного камня, оно является местом моления населения.

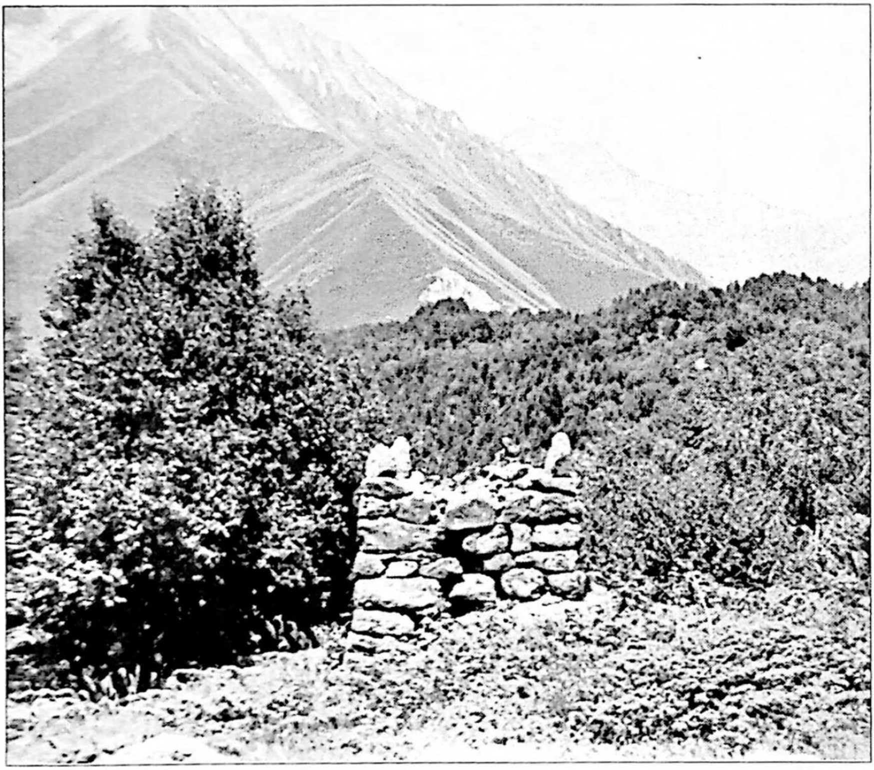

საერთო ხედი. Общий вид

სოფ. ჯალაბეთი

ეკლესია

შუა საუკუნეები

ნაგებობა მნიშვნელოვნადაა დაზიანებული. შემორჩენილია ჩრდილოეთი და სამხრეთი კედლები სამი მეტრის სიმაღლეზე. ნაშენია ფლეთილი ქვით.

ეკლესიის გეგმის დადგენა, გათხრა-გაწმენდის გარეშე შეუძლებელია.

с.Джалабети

ЦЕРКОВЬ

Средневековье

Церковь значительно пострадала. Уцелели лишь северная и западная стены на уровне 3-х метров. Строительный материал - рваный камень.

Без особой расчистки невозможно определить план здания.

სოფ. ჯალაბეთი

ეკლესიის ნანგრევი

შუა საუკუნეები

ეკლესიიდან შემორჩენილია მხოლოდ დასავლეთი კედელი 4 მეტრის სიმაღლეზე. სამშენებლო მასალად გამოყენებულია შირიმის ქვა. გეგმის დადგენა, გათხრა-გაწმენდის გარეშე შეუძლებელია.

ეკლესიის გარშემო გალავნის ფრაგმენტებია შემორჩენილი.

с.Джалабети

РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ

Средневековье

Церковь значительно пострадала. Уцелела западная стена высотой в 4 метра. Строительный материал - ширими. Без особой расчистки невозможно определить план здания.

На территории вокруг церкви сохранились фрагменты ограды.

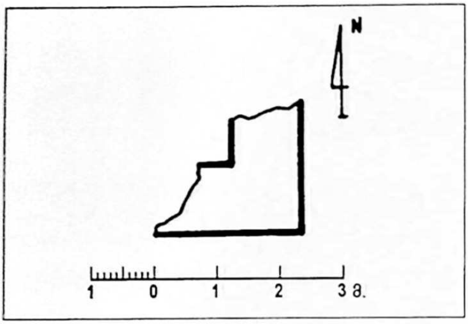

კოშკი. გეგმის ფრაგმენტი. Фрагмент плана

სოფ. ჯრია

კოშკის ნანგრევი

გვიანი შუა საუკუნეები

კოშკი მთლიანად დანგრეულია. გადარჩენილია მხოლოდ სამხრეთ-აღმოსავლეთი კუთხე ორი სართულის დონეზე. სამშენებლო მასალად გამოყენებული იყო ფლეთილი და რიყის ქვა.

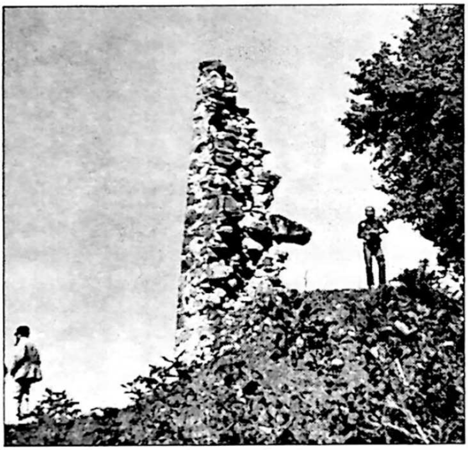

კოშკი. ხედი სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან. Вид с юго-востока

с.Джриа

РАЗВАЛИНЫ БАШНИ

Позднее средневековье

Башня лежит в развалинах. Строительный материал - рваный камень и булыга. Уцелел лишь юго-восточный угол на уровне второго этажа.

კოშკი. კედლის ფრაგმენტი. Фрагмент стены

ეკლესია

XIX-XX სს.

დიდი ზომის შვერილაბსიდიანი დარბაზული ეკლესია ნაგებია ფლეთილი ქვითა და ქართული აგურით.

გეგმით სწორკუთხა ნაგებობა აღმოსავლეთით დასრულებულია ღრმა ნახევარწრიული ფორმის აბსიდით. მასში სამი მაღალი, ფართო თაღიანი სარკმელია დატანებული, აქეთ-იქით კი თითო სწორკუთხა ნიშია მოთავსებული. ფასადთა სიბრტყეები დანაწევრებულია კარ-სარკმელთა ღიობებით. კარი ორია - დასავლეთით და სამხრეთით.

სამხრეთი ფასადის ფრაგმენტი.
Фрагмент южного фасада

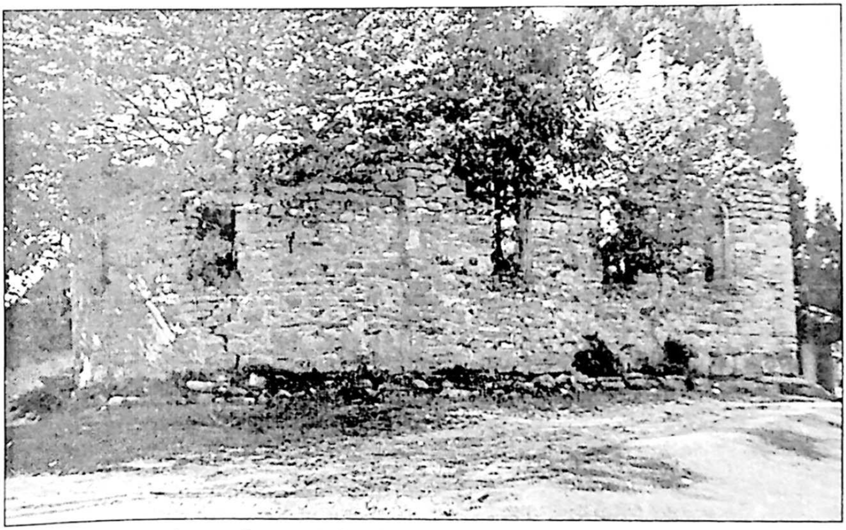

ჩრდილოეთი ფასადი. Северный фасад

დასავლეთი კედლის კეხზე შედგმულია სამრეკლო.

ეკლესიის თაღ-კამარა და სამრეკლოს ზედა ნაწილები ჩამონგრეულია.

с.Джрна

ЦЕРКОВЬ

XIX-XX вв.

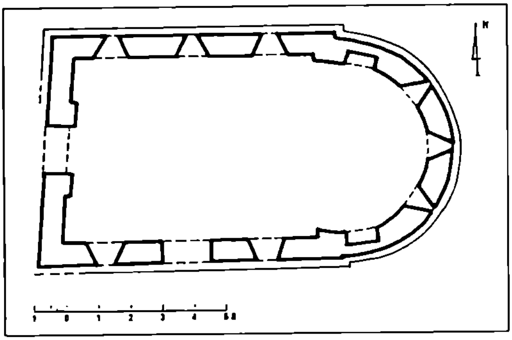

ეკლესია. გეგმა. План

Большая, зальная церковь с выступающей абсидой, возведена из рваного камня и кирпича.

Прямоугольное в плане здание с востока завершено глубокой абсидой. В абсиде три высоких окна и две ниши.

Большие глади фасадов расчленены пролётами высоких окон. Двери имеются с юга и запада. Над западным фронтоном устроена колокольня.

Церковь частично повреждена.

ბიბლიოგრაფია

1. ვახუშტი, საქართველოს გეოგრაფია, თბ., 1941.
2. ვახუშტი, აღწერა სამეფოსა საქართველოსა, "ქართლის ცხოვრება", ტ. IV, "საბჭოთა საქართველო", თბ., 1973.
3. ზაქარაია პ., საქართველოს ძველი ქალაქები და ციხეები, "მეცნიერება", თბ., 1973.
4. ჩხეიძე ს., ცხოვრება მეფეთა, "ქართლის ცხოვრება", ზ.ჭიჭინაძის გამოცემა, თბ., 1913.
5. შოშიაშვილი ნ., ლაპიდარული წარწერები I, თბ., 1980, "მეცნიერება".
6. ზაქარაია პ., XI-XVIII საუკუნეების ქართული ცენტრალურ-გუმბათოვანი არქიტექტურა, თბ., "ხელოვნება", 1975.
7. ჟორდანია თ., ქრონიკები, 1892.
8. იოანე ბატონიშვილი, კალმასობა I, კ.კეკელიძისა და ალ ბარამიძის რედაქციით, თბ., 1935.
9. ზაქარაია პ., ქართულ ციხესიმაგრეთა ისტორია. თხ., 2002
10. მეგრელიძე ი., სიძველეები ლიახვის ხეობაში. თბ., "საბჭოთა ხელოვნება", გვ. 287-295; 272-273; 278-284.
11. მეგრელიძე ი., ლიახვის ხეობის წარწერები და სხვა სიძველეები. "მაცნე" (ენ -ის... სერია) 1976, №2. გვ. 69-73.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Закарая П., Древние крепости Грузии, Тб., изд. "Мерани", 1969.
2. Безсонов С.Б., Крепостные сооружения в бассейне большой Лиахви, изд. ЮОНИИ, вып. 1, Сталинир, 1933.
3. Меписашвили Р., Цинцадзе В., Памятники архитектуры нагорной части исторической провинции Грузии Шида-Картли, ТБ., "Мецниереба", 1975.
4. Чубинашвили Г., Северов Н., Пути развития грузинской архитектуры, Тб., 1936.
5. Северов Н., Памятники грузинского зодчества, М., Акад. СССР, 1947.
6. Уварова П., Тигва, МАК, т.IV, стр. 170.
7. Закарая П., Некоторые вопросы крепостных сооружений Шида-Картли XVI-XVIII вв. Вестник музея Грузии, т.XIX- А и XXI-В, 1957.
8. Такаишвили Е. Археологические экскурсии, разыскания и заметки, вып.У. Тф., 1915.
9. Беридзе В. Грузинская архитектура, Тб., 1967 г.
10. Бакрадзе Д. Кавказ в древних памятниках христианства, Тф., 1875.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

წინათქმა 5

დაბა ჯავა. ეკლესია დედაღვთისა
Даба Джава. ЦЕРКОВЬ ДЕДАГВТИСА 7
დაბა ჯავა. ეკლესია
Даба Джава. ЦЕРКОВЬ...8
დაბა ჯავა. სასაფლაოზე ეკლესია
Даба Джава. ЦЕРКОВЬ...8
სოფ. ბრითათა მიდამოები, ნასოფლარი ზემო ბრითათა. კოშკი
с. Бритата. окрестности сельбища земо Бритата. БАШНЯ...11
სოფ. ბრითათა. კოშკი
с.Бритата. БАШНЯ 11
სოფ. გულიანთა. კოშკი
с.Гулианта. БАШНЯ..12
სოფ. გულიანთა. ნაეკლესიარი ჯვარი
с.Гулианта. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ ДЖВАРИ 13
სოფ. გულიანთა. ნაეკლესიარი
с.Гулианта, окрестности. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ...14
სოფ. ედისა. ეკლესია
с.Эдиса. ЦЕРКОВЬ...14
სოფ. ედისა. კოშკი "კობეთი"
с.Эдиса. БАШНЯ КОБЕТИ 16
სოფ. ედისა. ეკლესია „ტბაუცილა"
с.Эдиса. ЦЕРКОВЬ "ТБАУЦИЛА" 17
სოფ. ვანელი. ეკლესია ჯვარი
с.Ванели. ЦЕРКОВЬ ДЖВАРИ...18
სოფ. ვანელი, ნასოფლარი მიდართა. კოშკი
с.Ванели, сельбище Мидарта. БАШНЯ 20
სოფ. ზემო კოშკა. კოშკი
с.Земо Кошка. БАШНЯ...20
სოფ. ზემო კოშკა. კოშკი
с.Земо Кошка. БАШНЯ...22
სოფ. ზემო კორსევი. კოშკი
с.Земо Корсеви. БАШНЯ...23
სოფ. ზემო კორსევი. ჯვარის ეკლესია
с.Земо Корсеви. ЦЕРКОВЬ "ДЖВАРИ"..24
სოფ. ზემო როკა. კოშკი
с.Земо Рока. БАШНЯ 25
სოფ. ზემო როკა. სასახლე
с.Земо Рока. ДВОРЕЦ...26
სოფ. ზემო როკა. კოშკი I
с.Земо Рока. БАШНЯ I..27
სოფ. ზემო როკა. კოშკი II
с.Земо Рока. БАШНЯ II...28
სოფ. ზემო როკა. კოშკი III
с.Земо Рока. БАШНЯ III 29
სოფ. ზემო როკა. კოშკი IV
с.Земо Рока. БАШНЯ IV 30
სოფ. ზემო როკა. კოშკი V
с.Земо Рока. БАШНЯ V 31

სოფ. ზღუბირი. ეკლესია
с.Згубири. ЦЕРКОВЬ 32
სოფ. თამაგინი. კოშკი
с.Тамагини. БАШНЯ 34
სოფ. თანღელთა. კოშკი
с.Танделта. БАШНЯ 34
სოფ. თელელეთი. ვაკიჯვრის ეკლესიის ნანგრევი
с.Телелети. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ ВАКИДЖВАРИ 35
სოფ. თელელეთი. ეკლესია
с.Телелети. ЦЕРКОВЬ 36
სოფ. თელელეთი. ეკლესია ღვთისმშობელი
с.Телелти. ЦЕРКОВЬ ГВТИСМШОБЕЛИ 37
სოფ. თლია. კოშკი
с.Тлиа. БАШНЯ 37
სოფ. თლია. წმ. გიორგის ეკლესია
с.Тлиа. ЦЕРКОВЬ СВ.ГЕОРГИЯ 38
სოფ. კაბუზთა. კოშკი
с.Кабузта. БАШНЯ 40
სოფ. კვაისი. ეკლესიის ნანგრევი, "კვაისის ჯვარი"
с.Кваиси. ЦЕРКОВЬ КВАИСИС-ДЖВАРИ 41
სოფ. კობეთი. მიქელგაბრიელის ეკლესია
с.Кобети. ЦЕРКОВЬ 43
სოფ. კობეთი, მიდამოები. კოშკი
с.Кобети, окрестности. БАШНЯ 44
სოფ. კოდიბინა. კოშკი
с.Кодибина. БАШНЯ 46
სოფ. კროზა. ნაეკლესიარი
с.Кроза. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 47
სოფ. კროზა. კოშკის ნანგრევი
с.Кроза. РАЗВАЛИНЫ БАШНИ 47
სოფ. კროზა. ეკლესიის ნანგრევი "გიორგობა"
с.Кроза. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ ГИОРГОБА 48
სოფ. ლეთი. კოშკი
с.Лети. БАШНЯ 49
სოფ. მსხლები. ციხე
с.Мсхлеби. РАЗВАЛИНЫ КРЕПОСТИ 50
სოფ. მსხლები. მთავარიანი ეკლესია
с.Мсхлеби. ЦЕРКОВЬ 51
სოფ. მსხლები. კოშკი
с.Мсхлеби. БАШНЯ 53
სოფ. მსხლები. ნაეკლესიარი
с.Мсхлеби. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 55
სოფ. ნადარბაზევი. ეკლესია
с.Надарбазеви. ЦЕРКОВЬ 55
სოფ. ნადარბაზევი. კოშკი
с.Надарбазеви. БАШНЯ 58
სოფ. ნაზიგინა. კოშკი
с.Назигина. БАШНЯ 58
სოფ. პატარა გუფთა. წმ. გიორგის ეკლესია
с.Патара Губта. ЦЕРКОВЬ СВ. ГЕОРГИЯ 59
სოფ. პატარა გუფთა. კოშკი
с.Патара Гупта. БАШНЯ 61

სოფ. როკათა. კოშკის ფრაგმენტი
с.Роката. ФРАГМЕНТ БАШНИ ... 61
სოფ. საგილზაზი. კოშკი
с.Сагилзази. БАШНЯ ... 62
სოფ. საგილზაზი. ნაეკლესიარი
с.Сагилзази. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ ... 63
სოფ. სარიტათა. ეკლესია
с.Саритата. ЦЕРКОВЬ ... 64
სოფ. სარიტათა. კოშკი I
с.Саритата. БАШНЯ I ... 66
სოფ. სარიტათა. კოშკი II
с.Саритата. БАШНЯ II ... 67
სოფ. საულოხთიყაუ. კოშკი I
с.Саулохтикау. БАШНЯ I ... 68
სოფ. საულოხთიყაუ. კოშკი II
с.Саулохтикау. БАШНЯ II ... 69
სოფ. საულოხთიყაუ. ნიში
с.Саулохтикау. НИША ... 70
სოფ. სინაგური. წმ. გიორგის ეკლესია
с.Синагури. ЦЕРКОВЬ СВ.ГЕОРГИЯ ... 71
სოფ. სინაგური, მიდამოები "სხალნარი". ეკლესია
с.Синагури, окрестности Схалнари. ЦЕРКОВЬ ... 72
სოფ. სინაგური. წმ. ნინოს ეკლესია
с.Синагури. ЦЕРКОВЬ СВ. НИНЫ ... 74
სოფ. სოხთა. ეკლესია
с.Сохта. ЦЕРКОВЬ ... 75
სოფ. სტირმასიგი. კოშკი I
с.Стирмасиги. БАШНЯ I ... 76
სოფ. სტირმასიგი. კოშკი II
с.Стирмасиги. БАШНЯ II ... 77
სოფ. სტირმასიგი. კოშკი III
с.Стирмасиги. БАШНЯ III ... 78
სოფ. სტირმასიგი. ციხე (კოშკი)
с.Стирмасиги. ЗАМОК (БАШНЯ) ... 79
სოფ. ტბეთი. ნაეკლესიარი "ბზები"
с.Тбети. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ "БЗЕБИ" ... 80
სოფ. უგარდანთა, უბანი "სულაითი". კოშკი
с.Угарданта, местность Сулаити. БАШНЯ ... 80
სოფ. უგარდანთა. კოშკის ნანგრევი
с.Угарданта. РАЗВАЛИНЫ БАШНИ ... 82
სოფ. ქარზმანი, ნასოფლარი ჭოისი. "უწურის" ეკლესია
с.Карзмани, сельбище Чоиси. ЦЕРКОВЬ "УЦУРИ" ... 82
სოფ. ქარზმანი. ეკლესია
с.Карзмани. ЦЕРКОВЬ ... 83
სოფ. ქასაგინი. ეკლესია
с.Касагини. ЦЕРКОВЬ ... 84
სოფ. ქეშელთა. წმ. მარიამის ეკლესია
с.Кешелта. ЦЕРКОВЬ СВ. МАРИИ ... 87
სოფ. ქეშელთა. I კოშკი
с.Кешелта. БАШНЯ I ... 88
სოფ. ქეშელთა. II კოშკი
с.Кешелта. БАШНЯ II ... 88

სოფ. ქვემო ერმანი. ᲬᲛ. ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲡ ᲜᲘᲨᲘ
с.Квемо Ермани. НИША СВ. ГЕОРГИЯ 89
სოფ. ქვემო ერმანი. ᲙᲝᲨᲙᲘ
с.Квемо Ермани. БАШНЯ 90
სოფ. ქვემო კოშკა. ᲙᲝᲨᲙᲘ
с.Квемо Кошка. БАШНЯ 91
სოფ. ქვემო კოშკა. ᲙᲝᲨᲙᲘ
с.Квемо Кошка. БАШНЯ 92
სოფ. ქვემო როკა. ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐ
с.Квемо Рока. ЦЕРКОВЬ 93
სოფ. ქვემო როკა. ᲙᲝᲨᲙᲘ I
с.Квемо Рока. БАШНЯ I 94
სოფ. ქვემო როკა. ᲙᲝᲨᲙᲘ II
с.Квемо Рока. БАШНЯ II 95
სოფ. ქვემო როკა. ᲜᲐᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐᲠᲘ
с.Квемо Рока. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 96
სოფ. ქვემო სბა. ᲙᲝᲨᲙᲘ
с.Квемо Сба. БАШНЯ 97
სოფ. ქვემო სბა. ᲙᲝᲨᲙᲘ
с.Квемо Сба. БАШНЯ 97
სოფ. ქვემო ჯომაღა. ᲙᲝᲨᲙᲘ I
с.Квемо Джомага. БАШНЯ I 98
სოფ. ქვემო ჯომაღა. ᲙᲝᲨᲙᲘ II
с.Квемо Джомага. БАШНЯ II 99
სოფ. ქვემო ჯომაღა. ᲙᲝᲨᲙᲘ III
с.Квемо Джомага. БАШНЯ III 100
სოფ. ქვემო ჯომაღა. ᲙᲝᲨᲙᲘ IV
с.Квемо Джомага. БАШНЯ IV 101
სოფ. ყემულთა. ᲙᲝᲨᲙᲘᲡ ᲜᲐᲜᲒᲠᲔᲕᲘ
с.Кемулта. РАЗВАЛИНЫ БАШНИ 103
სოფ. ყემულთა. ᲜᲐᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐᲠᲘ
с.Кемулта. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 104
სოფ. ყოლა. ᲜᲐᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐᲠᲘ
с.Кола. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 104
სოფ. ყოლა. ᲙᲝᲨᲙᲘ
с.Кола. БАШНЯ 105
სოფ. შუა ერმანი. ᲐᲙᲚᲓᲐᲛᲐ I
с. Шуа Эрмани. УСЫПАЛЬНИЦА I 105
სოფ. შუა ერმანი. ᲐᲙᲚᲓᲐᲛᲐ II
с.Шуа Ермани. СКЛЕП II 106
სოფ. შუა ერმანი. ᲐᲙᲚᲓᲐᲛᲐ III
с.Шуа Ермани. СКЛЕП III 107
სოფ. შუა ერმანი. ᲐᲙᲚᲓᲐᲛᲐ IV
с.Шуа Ермани. СКЛЕП IV 108
სოფ. შუა ერმანი. ᲐᲙᲚᲓᲐᲛᲐ V
с.Шуа Ермани. СКЛЕП V 108
სოფ. შუა ერმანი. ᲐᲙᲚᲓᲐᲛᲐ VI
с.Шуа Ермани. СКЛЕП VI 109
სოფ. შუა ერმანი. ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐ
с.Шуа Ермани. ЦЕРКОВЬ 110
სოფ. შუა ერმანი. ᲙᲝᲨᲙᲘ I
с.Шуа Ермани. БАШНЯ I 111

სოფ. შუა ერმანი. კოშკი II
с.Шуа Ермани. БАШНЯ II 112
სოფ. შუა ერმანი. კოშკი III
с.Шуа Ермани. БАШНЯ III 113
სოფ. შუა ერმანი. კოშკი IV
с.Шуа Ермани. БАШНЯ IV 114
სოფ. შუა ერმანი. კოშკი V
с.Шуа Ермани. БАШНЯ V 114
სოფ. შუა ერმანი. კოშკი VI
с.Шуа Ермани. БАШНЯ VI 115
სოფ. შუა ერმანი. კოშკი VII
с.Шуа Ермани. БАШНЯ VII 116
სოფ. შუა ერმანი. კოშკი VIII
с.Шуа Ермани. БАШНЯ VIII 117
სოფ. შუა ერმანი. სასაფლაო აკლდამებით
с.Шуа Ермани. СКЛЕПЫ НА КЛАДБИЩЕ 118
სოფ. შუა კოზი. ეკლესიის ნანგრევები
с.Шуа Кози. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 119
სოფ. შუა როკა. კოშკი
с.Шуа Рока. БАШНЯ 120
სოფ. შუა როკა. კოშკი I
с.Шуа Рока. БАШНЯ I 121
სოფ. შუა როკა. კოშკი II
с.Шуа Рока. БАШНЯ II 122
სოფ. შუა როკა. კოშკი III
с.Шуа Рока. БАШНЯ III 123
სოფ. შუა როკა. კოშკი IV
с.Шуа Рока. БАШНЯ IV 125
სოფ. შუა როკა. კოშკი V
с.Шуа Рока. БАШНЯ V 125
სოფ. შუა როკა. კოშკი VI
с.Шуа Рока. БАШНЯ VI 126
სოფ. შუა სბა. ეკლესია "ოქროს ჯვარი"
с.Шуа Сба. ЦЕРКОВЬ "ОКРОС ДЖВАРИ" 127
სოფ. შუა სბა. კოშკი I
с.Шуа Сба. БАШНЯ I 128
სოფ. შუა სბა. კოშკი II
с.Шуа Сба. БАШНЯ II 129
სოფ. შუა სბა. კოშკი III
с.Шуа Сба. БАШНЯ III 130
სოფ. ჩასავალი. ეკლესია
с.Часавали. ЦЕРКОВЬ 131
სოფ. ჩელიათა. აკლდამა
С.Челиата. СКЛЕП 131
სოფ. ჩელიათა. კოშკი I, კოშკი II
с.Челиата. БАШНЯ I, II 133
სოფ. ჩელიათა. კოშკი III
с.Челиата. БАШНЯ III 134
სოფ. ჩელიათა. კოშკი
с.Челиата. БАШНЯ 135
სოფ. ჩიმასი. კოშკი
с.Чимаси. БАШНЯ 136

სოფ. წრუ. ადგილი "წიარა". სამების ეკლესია
с.Цру, местность "Циара". ЦЕРКОВЬ САМЕБА 137
სოფ. წრუ. ეკლესია
с.Цру. ЦЕРКОВЬ 138
სოფ. წრუ. ნაეკლესიარი
с.Цру. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 140
სოფ. წრუ. სალოცავი ქვა "ხატი"
с.Цру. МОЛИТВЕННЫЙ КАМЕНЬ ХАТИ 140
სოფ. წრუ. კოშკი I
с.Цру. БАШНЯ I 141
სოფ. წრუ. კოშკი II
с.Цру. БАШНЯ II 142
სოფ. წრუ. კოშკი III
с.Цру. БАШНЯ III 143
სოფ. წრუ. კოშკი IV
с.Цру. БАШНЯ IV 144
სოფ. ხარდისარი. ნაეკლესიარი
с.Хардисари. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 145
სოფ. ხარდისარი. ნაეკლესიარი
с.Хардисари. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 146
სოფ. ხარდისარი. ნაეკლესიარი
с.Хардисари. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 147
სოფ. ხახეთი. ნაეკლესიარი
с.Хахети. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 148
სოფ. ხოძი. აკლდამა
с.Ходзи. СКЛЕП 148
სოფ. ხოძი. ეკლესია წმ.გიორგი
с.Ходзи. ЦЕРКОВЬ ЦМ. ГИОРГИ 149
სოფ. ხოძი. კოშკი
с.Ходзи. БАШНЯ 150
სოფ. ხოძი. კოშკი I
с.Ходзи. БАШНЯ I 151
სოფ. ხოძი. კოშკი II
с.Ходзи. БАШНЯ II 152
სოფ. ხოძი. კოშკი III
с.Ходзи. БАШНЯ III 153
სოფ. ხოძი. კოშკი IV
с.Ходзи. БАШНЯ IV 154
სოფ. ხოძი. ხატი
с.Ходзи. ХАТИ 156
სოფ. ჯალაბეთი. ეკლესია
с.Джалабети. ЦЕРКОВЬ 157
სოფ. ჯალაბეთი. ეკლესიის ნანგრევი
с.Джалабети. РАЗВАЛИНЫ ЦЕРКВИ 157
სოფ. ჯრია. კოშკის ნანგრევი
с.Джриа. РАЗВАЛИНЫ БАШНИ 158
სოფ. ჯრია. ეკლესია
с.Джриа. ЦЕРКОВЬ 159

ბიბლიოგრაფია
БИБЛИОГРАФИЯ 161

წიგნი გამოსაცემად მოამზადეს ძეგლთა დაცვის დეპარტამენტის თანამშრომლებმა:

ტექსტის დამუშავება და თარგმანი - **ც. დადიანიძე**

დიზაინი და კომპიუტერული დამუშავება - **თ. ჩხაიძე**

ტექ. რედაქტორი და კორექტორი - **ნ. თიგიშვილი**

კორექტორი - **ნ. კობახიძე**

რუკა შეადგინა - **ნ. ზაზუნიშვილი**

მხატვარი - **ს. ზაზუნიშვილი**

სტილისტი - **პ. გერგაია**

Книгу к изданию подготовили сотрудники департамента Охраны Памятников Культуры:

Текст и перевод - **Ц. Дадианидзе**

Верстка - **Т. Чхаидзе**

Тех. редактор и корректор - **Н. Тигишвили**

Корректор - **Н. Кобахидзе**

Карту составил - **Н. Зазунишвили**

Художник - **С. Зазунишвили**

Стилист - **П. Гергая**